De kleine Johannes. Deel 2

Frederik van Eeden

bron
Frederik van Eeden, *De kleine Johannes. Deel 2*. W. Versluys, Amsterdam 1905

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/eede003klei03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

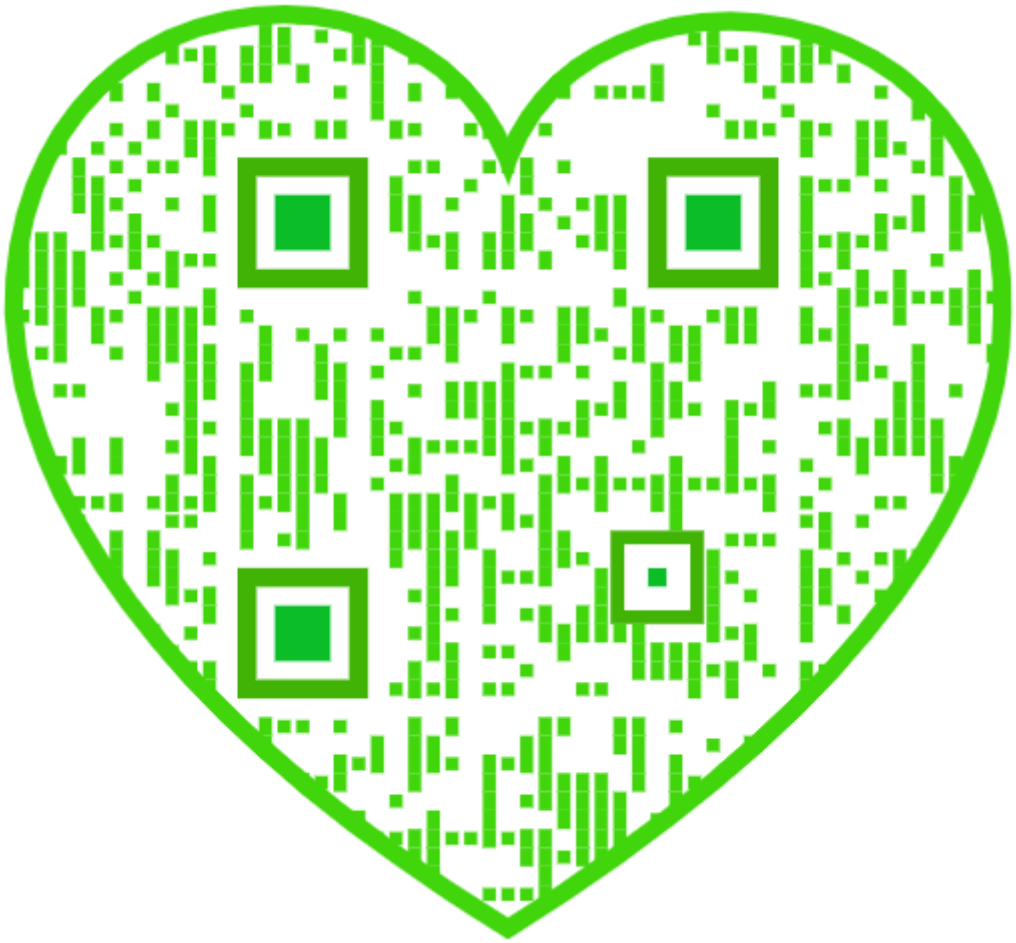

Voor mijn Kinderen

I.

Ik zeide dan, dat ik u wellicht nog iets meer van den kleinen Johannes vertellen zou. Zeker hebt ge niet gedacht dat ik mijn woord zou houden, is 't wel? Men is niet zoo heel goed van vertrouwen tegenwoordig, en ook niet zeer geduldig.

Maar nu zal ik u dan toch beschamen, en vertellen wat er verder met hem gebeurde. Luistert, het is de moeite waard. En wat nog 't beste van alles is, het lijkt wèl op een sprookje! Haast nog meer dan wat ik u al verteld heb.

En toch is ook dit alles waar gebeurd. Ja, ja, het is werkelijk waar gebeurd. Ge zult dat nu misschien weer niet gelooven. Maar als ge ouder zijt zult ge het bemerken, - als ge véél, véél ouder zijt. En het is zóóveel prettiger het te gelooven, dat ik u van harte toewensch dat ge het kunt. Gaat het niet, dan spijt me dat voor u, maar ge moet er niet om liegen. Ge moogt alles daarom toch evengoed lezen.

En als ge hem nù tegenkomt, moogt ge hem er wel over aanspreken, met mijn groeten. Misschien krijgt ge geen antwoord, maar hij zal niet kwaad worden. Hij is wel nog altijd klein, maar toch een goed stuk grooter geworden.

Het mooie weder duurde dien avond niet lang. De prachtige wolken, die Johannes boven de zee gezien had en waaruit de donkere gestalte getreden was, beteekenden onweder. Eer hij weer midden in de duinen was, werd avondrood en sterrenhemel verduisterd en dreef een wilde, zoele wind hem voort, met stofregen, fijn als nevel. Achter hem, boven de zee, weerlichtte het en rommelde, alsof de hemel werd afgebroken en de planken ervan op een grooten zolder gegooid.

Maar Johannes was niet bang en zeer gelukkig. Hij voelde een warme, sterke hand, die de zijne vasthield. Het scheen hem alsof hij nooit nog zulk een echte, levende hand had vastgehouden. Ook Windekind's hand scheen hem ijl en teer en onwezenlijk, daarbij vergeleken.

Hij dacht nu, dat hij aan 't einde van al zijn raadselen en moeielijkheden was gekomen. Misschien hebt ge dat ook gedacht. Maar hoe zou dat mogelijk zijn, daar hij nog maar zoo'n kleine man was, en nog de helft niet had begrepen van de wonderlijke dingen die hem overkomen waren?

Misschien is het u alles duidelijk geweest, maar hem niet, al verbeeldde hij het zích nu. Hij was dan ook nog maar een kleine man, zonder baard of knevel en met een hooge stem.

- ‘Vriend!’ zei hij tot zijnen Geleider, ‘ik weet nu dat ik slecht ben geweest, vreeselijk slecht. Maar nu zijt ge toch bij me gekomen en ik mag uw hand vasthouden. Kan ik dan alles nog goed maken? Is het nog tijd?’ -

De donkere gestalte zweeg en ging gestadig naast hem voort in storm en duister. Johannes kon zijn oogen of gezicht niet zien, hij hoorde alleen het schuifelend wapperen van zijn kleederen, zwaar van regen. Toen vroeg hij weer, een weinig angstig, omdat de troost, die hij verlangde, langer uitbleef dan hij wel dacht:

- ‘Mag ik u soms geen vriend noemen? Ben ik dat nog niet waard? Ik heb altijd zoo graag een vriend willen hebben. Dat was het heerlijkste van het leven, vond ik, eigenlijk het eenigste waar ik echt om gaf. En nu heb ik al mijn vrienden verloren. Mijn hondje, Windekind, en mijn vader. Ben ik te slecht om een echten vriend te hebben?’

Toen kwam er een antwoord:

- ‘Kunt ge een echte vriend zijn, Johannes, dan zult ge er ook wel een vinden.’

De zachte, diepe klank was troost. Wie met dien klank sprak, vergaf en had lief. Maar de woorden waren pijnigend.

‘Slecht, slecht,’ prevelde Johannes voor zich uit, en zette de tanden op elkaar. Hij wou wel schreien, maar dat kon hij niet. Daarvoor zou hij meelijden met zichzelf moeten hebben en dat gaf hem het antwoord van zijn Geleider niet. Hij was geen goed vriend geweest, noch voor zijn hondje, noch voor Windekind, noch voor zijn vader. Nu wilde hij alles wel even in eens weer goed maken, maar dat ging zóó maar niet. Dat werd hem nu duidelijk gemaakt.

Het was woest in 't duin en stikdonker. Men hoorde den wind razen in de dwerg-abeelen en door 't helm, maar er was niets te zien. Hoe ver scheen nu het stille zonlicht en de vroolijke dieren en bloemen! Zwijgend en haastig schreden de twee voort, langs een kronkelend wagenspoor, door het dikke vochtige zand, nu en dan strompelend over de bermen. Die weg leidde naar stad.

- ‘Ik zal....’ begon Johannes weer, vastberaden het hoofd heffend, maar hij stokte.
- ‘Wie zegt er: ik zal? Wie is 't die weet wat hij zal? Kan Johannes zeggen: ik ben?’
- ‘Ik ben bedroefd en ik ben beschaamd en ik wil mij beteren,’ zei Johannes.

- ‘Zoo is 't goed,’ zeide de zachte, diepe stem. Nu kwamen er even tranen in Johannes oogen. Hij klemde zich tegen zijn geleider aan, zachtjes rillend onder 't loopen.

- ‘Leer mij dan, Vader! ik wil leeren, hoe ik mij beteren kan.’

- Niet ‘vader’, Johannes. Wij hebben beiden één Vader. Broeder moet ge mij noemen.’

Bij dat woord keek Johannes schuw naar zijn Geleider op, met gespannen gelaat en wijde oogen. Er flitste een blauwwit bliksemlicht, en Johannes zag het bleeke hoofd met de donkere oogen vriendelijk naar hem toe gekeerd. De haren waren sluik en dropen van regen, ook de donkere baard en knevel. Het haar kleefde aan het blanke, glimmende voorhoofd. De oogen straalden innigen gloed. Johannes voelde tegelijk een eindelooze liefde en vereering en tevens onuitsprekelijke deernis. ‘Mijn broeder!’ dacht hij, ‘o goede, goede man!’

En hij zei: - ‘wat wordt ge nat, bind mijn jasje om uw hoofd, ik kan het wel missen.’ -

Doch zijn hand werd in het duister zacht weerhouden, en zij joegen voort, tot zich zweet en regen op hun gezicht vermengde.

Toen sprak zijn Geleider na eenigen tijd aldus:

‘Johannes, luister wel. Want nu zal ik u wat zeggen, dat ge onthouden moet.

‘Uw rechte leven begint nu eerst, en goed leven is moeielijk. Als ge onthouden kondet wat ik u nu zeg, dan zoudt ge nooit meer ongelukkig zijn. Noch het leven, noch de menschen zouden u ongelukkig kunnen maken. Maar dat zal niet zoo zijn. En alleen omdat ge vergeten zult.’ -

Een wijle zwijgens, waarin het windgeruisch, en het kleedergerucht en de haastige adem, want ze gingen snel.

- ‘Oefen dus uw geheugen, want zonder het sterke en juiste geheugen wordt geen heil bereikt. Maar onderscheid dit wel, niet het kleine en tijdelijke moet gij onthouden, maar het groote en eeuwige.’

Daar weerlichtte het, alsof 't heelal in witte vlam vloog, en een schrikkelijke donder viel onmiddellijk in, recht boven hunne hoofden.

Maar Johannes overdacht de gehoorde woorden met groote aandacht en was niets bevreesd of verontrust. Hij hief het hoofd op, trotsch en blijde dat hij niet bang was. In den hoogen duisteren hemelkoepel tuurde hij met wijd-open oogen.

- ‘Dit is het groote en eeuwige, niet waar?’ zeide hij. ‘Dit zal ik onthouden.

Maar zijn Geleider zei:

- ‘Niet de donder en het licht moet gij onthouden, want die zijn tijdelijk en zullen vele malen weerkomen. Maar dat ge niet gevreesd hebt en het aangezicht dapper omhoog hield, dat moet ge onthouden, en waarom ge het deedt. Want donder en licht zullen weerkomen en u bevreesd vinden. Toch kan het u doodslaan, ook nu, op dit oogenblik. Waarom vreest ge nu niet?’
- ‘Omdat ik u bij mij heb,’ zeide Johannes.
- ‘Welnu dan, Johannes, onthoud dan dit, gij hebt mij altijd bij u.’

Lang zwegen zij en Johannes dacht over deze heerlijke woorden. Maar hij doorgrondde ze niet. Want als hij hem altijd bij zich had, hoe kon hij dan niet onthouden? Toen vroeg hij, maar alreeds wel wetend wat hij hooren zou:

- ‘Zult ge dan nu altijd bij mij blijven?’ -
- ‘Zooals ik altijd bij u gebleven ben.’ Zoo kwam het gewachte antwoord.
- ‘Maar toen zag ik u niet.’ -
- ‘En heel spoedig zult ge mij weer niet zien, en toch ben ik er even goed. Daarom moet ge uw geheugen oefenen opdat het spreke als uw oogen zwijgen. Wie kan vergeten en getrouw zijn? Gij zijt nooit getrouw geweest, Johannes, en ook mij zult gij vergeten. Maar

ik zal u getrouw blijven en ge zult u mijner herinneren. Dan zult ge een broeder hebben en een vriend, als ge zelf geleerd hebt te gedenken en een trouw vriend te zijn.'

Nu werd de weg harder en zij zagen de lichtjes van de stad in de verte. Dichtbij schemerden vierkante plekjes oranjegeel licht, stil en angstig in regen en duisternis, verlichte venstertjes van woningen, zelf nog onzichtbaar in den nacht. Nu zagen zij de plassen glinsteren en kwamen een mensch tegen. Een haastige zware voetstap, een roodglimmend vonkje vuur van een sigaar. Johannes rook de welbekende, hatelijke menschenlucht van natte kleeren en tabaksrook. Bij 't felle weerlicht zag hij zich op eens rondom in kleine witte en grauwe menschenwoningen. Hij zag den glimmenden straatweg, vèr voor hem uit, hooischelven en schuren, een paal langs den weg, alles plotseling akelig scherp en bleek-belicht.

Toen veranderde er iets. Hij werd op eenmaal alles gewaar, zooals men wakker wordend een stem anders gewaar wordt, die men reeds gehoord heeft in den droom.

Hij voelde zich duidelijk een gewoon mensch, een mensch als al die anderen. En zijn verheven metgezel was er ook een, een gewone man. Hij zag hen beiden,

zooals de voorbijgangers hen zouden zien, een man met een jongen aan de hand, nat in den regen. Windekind werd niet nat in den regen.

De voorstad kwam, met meer en meer licht en gedruisch. Het was niet de groote stad waar Johannes met Pluizer had gewoond, maar de kleinere, waarbij hij geboren was en waar hij ter school was gegaan.

En toen de twee naderbij kwamen, hoorden ze, door 't geruisch van den regen en 't gerommel van 't onweer, een klein verward gerucht, dat Johannes zich zoo goed herinnerde van vroeger. Het was een vaag geroezemoes van stemmen, gezang, aanhoudend draai-orgel-gedeun, met kleine scherpe geluidjes er door, van trompetjes en fluiten en geknal van voetzoekers en schoten - nu en dan een schril wanluidend gefluit of het luiden van een bel. Het was kermis.

- ‘Pas nu op, Johannes, nu komen de menschen,’ zeide zijn metgezel.

Johannes verschrok. Zijn taak zou beginnen. Hij mocht niet meer smalen op menschen, noch zijn eigen menschelijke afkomst verloochenen. Hij wist nu dat hij gedoold had en was besloten zich te beteren. Had hem de goede Dood niet gezegd dat het wel de moeite

waard was een goed mensch te zijn? Nu zou hij dan onder menschen komen en beproeven een goed mensch te zijn. Hun smarten lenigen, hun weedom verlichten, schoonheid en geluk brengen in hun leelijke, droevige leven. Was dat het niet wat Hij leerde, aan wiens zegenrijke hand hij voortaan gaan zou?

Maar hij was zeer beklemd. Want hij wist al zoo wat hoe menschen waren. Hij huiverde in zijn natte kleederen.

- ‘Komt de vrees al? Denk hoe dapper je was zooeven. En niet de woorden moet je onthouden, maar de dingen.’

- ‘Ik wil sterk zijn en dapper. Ik wil een mensch zijn onder menschen, en een goed mensch die goed doet aan de menschen.’

Dit zeggend vermande Johannes zich en met flinken tred ging hij de stad binnen.

Daar zag het er droevig uit. Het water klotste uit de goten op straat. Alles glinsterde van 't nat en van de zeilen der kramen stroomden dikke stralen neer.

Maar de menschen waren op plezier uit en wilden toch plezier hebben. Als de kroegdeuren opengingen, zag men daar binnen de roode gezichten dicht op elkaar in blauwen tabakswalm, en men hoorde zingen en dreunen en voetstampen.

Onder de uitstaande zeilen der kramen school de menigte samen, langzaam voorbij elkaar heendringend, in 't helle licht van de lampen. Ook Johannes en zijn geleider drongen zich daartusschen om den regen te ontgaan.

Johannes hield wel van de kermis. Altijd als in de gracht de schuiten kwamen, met het houtwerk der kramen en spellen, verheugde hij zich en hij zag graag lang toe, als de bouwsels voor die ééne week in elkaar werden gezet. Dat was dan vol verwachting van vreemde en fantastische genoegens.

Hij hield van het kleurige en vroolijke feestvertoon, de malle opschriften van de draai-molens, de geheimzinnige achterkanten en tusschenruimten waar de spulle-mannen huisden, en vooral van die kleine kraampjes achteraf, met natuur-wonderen en vreemde dieren, welke zoo droevig verzeild schenen in dit Hollandsch oord, met hun eenzelvig onverschillig gevangenleven in de joelende drukte rondom.

En elken zomer vond hij het weer even naar, den bonten rommel te zien afbreken.

Niet dat hij naar de kermis ooit verlangd zou hebben toen hij bij Windekind was - maar van al wat hij bij menschen had ondervonden, leek hem de kermis toch nog het aardigst.

En ook nu verheugde hem het bekende tooneel van

de verlichte kramen met hun speelgoed, de koeken met rose suikerlaag en witte opschriften, al het blinkende koperwerk der poffertjeskramen, op eenzame plaatsen de kleine kraampjes, waar bruine gerookte palingen lagen tusschen ijzeren stangen met koperen knoppen, de schiet-tentjes, de luidruchtige en opzichtige draaimolens. -

Ook al de geuren en stanken vond hij niet naar, uit oude herinnering, de geur van koek en gebakken vet, van walmende lichtjes en de vreemde, geheimzinnige stallen- en wilde-beestengeur die uit de groote spellen kwam.

De kinderen liepen weer als altijd met hun roode ballonnetjes, te toeten op trompetjes en te draaien met ratels, de moeders hadden hun rokken over 't hoofd voor den regen. Nu en dan kwam een sliert kerels en jonge meiden, met hoeden en mutsen schuin en achterover en glimmende uitgelaten gezichten, hossen door 't gedrang: ‘hi! ha! hi! ha!’ Dan gingen de bedaarde wandelaars even op zij en keken daarna weer naar koeken en snuisterijen.

En daar Johannes graag lachte, bleef hij telkens stilstaan waar iets te lachen kon zijn, bij de Jan Klaassenkast, bij de hansworsten voor 't paardenspel, die de boeren voor den mal hielden.

Zoo stond hij dan te kijken aan de hand van zijn

metgezel tusschen een troep menschen met parapluien op. Rondom zag hij de starende gezichten, ros verlicht door de heftig snorrende petroleum-fakkel voor de tent. De menschen zagen er dom uit, vond hij, zooals ze dus te gapen stonden, nu en dan op eens allen te gelijk lachend, als de hansworst een grap zei. Voor de tent zag hij zeilen, leelijk beschilderd met verschrikkelijke gevechten tusschen menschen en tijgers, overal bloed. Van de ballustrade keek een aapje zeer ernstig naar de menschen, met een snellen blik naar een dichtbij staanden jongen, om te zien of die kwaad of goed in den zin had, met zijn uitgestoken hand.

Achter het tafeltje bij het gordijn dat als toegang diende, zat een dikke juffrouw in een zwarte zijden japon. Ze had donker, glimmend haar, glad geplakt om haar voorhoofd en een breed, rond gezicht. Ze was niet leelijk, maar deed Johannes denken aan de wassen poppen, die wel bij den kapper staan.

Op eens hoorde Johannes dat de pias tot hem sprak, en de menschen draaiden hun hoofden om en keken hem grinnikend aan.

‘Koman! joenge heer,’ zei de pias, ‘mot u dat sjouspiel óók niet zien? Vraag maar an uws papa of-ie u dat sjouspiel niet emaal wil laten zien. D'r zijn mooie meissies ook, heel artig voor joenge heeren. Kijk maar hier, watte mooie meissies.’

Toen wees hij naar de dikke juffrouw achter het tafeltje, die volstrekt niet lachte, maar haar ringen met valsche juweelen liet zien, terwijl zij het gordijn ophield, als om Johannes uit te noodigen. En toen wees de pias ook naar een bleek en mager meisje, waarvan het sluike haar, blond en zijig, recht neergekamd tot over haar middel hing. Ze stond vóór de tent, in een groezelig wit pakje met zilverige plaatjes, en ze droeg een kort rokje en witte tricot kousen, die niet heel strak zaten om haar lange, magere beentjes.

‘Allo! Koman! Koman!’ riep het meisje met een schel, ernstig stemmetje, en ze klapte in de handen.

Ha! hoe werd nu plotseling Johannes' aandacht gespannen. Hij kreeg een wonderbaar sterk gevoel van teerheid en meewarigheid, toen hij naar dat bleeke meisje keek. Ze droeg een zilveren kroontje op het bijna wit-blonde haar en haar oogen waren ook licht grijs of licht blauw, dat kon hij niet zien.

‘Wil je naar binnen?’ zeide zijn Geleider.

Johannes knikte, zonder naar hem te zien. Ze drongen langzaam door de menschen, en Johannes zag dat het meisje naar hem kijken bleef, aandachtig, of zijn komst haar meer schelen kon dan die der anderen.

Wat ging het wonderlijk toe in zijn hoofd in die weinige seconden, terwijl hij door de opeengepakte, kwalijk-riekende menigte drong, om bij de tent te

komen. Hij dacht aan zijn dooden vader, en dat hij nu naar een kermis-spel ging. Maar terstond dacht hij ook aan de groote verandering, zijn verlossing van Pluizer, en dat hij niet naar dat spel ging voor zijn plezier, als een gewone schooljongen, maar dat hij nu onder de menschen ging, om hen goed en gelukkig te maken en hun leed te bestrijden. Tegelijk voelde hij een geweldigen afkeer van al die ruwe, grove en kwalijkriekende menschen. En dan keek hij weer naar het bleeke meisje, dat hem geroepen had en hem wachtte. Dat was toch ook een mensch, en zijn gansche hart neigde naar haar toe, zij zag zoo mager en zoo ernstig en wijs. Welk een leven zou ze gehad hebben, en wat zou ze denken en voelen?

Iets vergat hij voor een oogenblik. Namelijk aan wiens hand hij nog ging. Hij had die dierbare hand nog niet losgelaten, maar niet bedacht wie het was, die daar voor zijn vader werd gehouden en hem binnenbracht in een paardenspel.

‘Wat moet ik betalen?’ hoorde hij de diepe, ernstige stem van zijn Geleider aan de juffrouw vragen.

Maar het bleeke meisje, dat hem aldoor was blijven aankijken, riep op eens beslist en kortaf: ‘'t Is Markus!’

De dikke juffrouw keek even zwijgend van 't meisje naar de twee bezoekers, en sloeg toen met haar vette, blanke hand vol ringen op het tafeltje, dat de geldbak rinkelde.

‘Alle-Jezes! ben jij het, Vissie? waar kom jij van daan zwemme? - en hoe kom je an dat joch? - Niks te betale, hoor! Ga maar naar binnen met je jong. Hierzoo! Eerste rang. Ik zie je nog wel strakkies, hè?’

Toen keek ze met haar zwarte oogen Johannes regelrecht aan. Hij griezelde van dien kouden, harden blik. Maar ze lachte vriendelijk en zei:

‘Dag jong!’

Johannes voelde dat het zweet hem uitbrak, van schrik en verwarring. Het hooge Wezen dat hij over de gloed-beschenen wateren der zee had zien aanschrijden, wiens hand hij niet losgelaten had, op zulk een wijze te hooren toespreken door dit griezelige mensch, als een oude bekende! Was hij gansch en al verbijsterd? Had hij gedroomd en was een of andere kermisklant met hem meegeloopen?

Niet eer hij zat, en zijn hart niet meer zoo hevig klopte, waagde hij het, zijn oogen, die niets van de omgeving in zich hadden opgenomen, naar zijn Geleider te richten.

Deze zag hem aan, blijkbaar al sinds geruimen tijd. En de eerste blik was genoeg. Johannes zag hetzelfde bleeke gelaat, dezelfde wat vermoeide, maar vaste en heldere oogen, vol innigen gloed, vertrouwend en vertrouwelijk, onbeschrijfelijke rust en troost gevend door den blik alleen.

Maar het was een gewone man, een mensch als de anderen. Hij had een bruine pet op, met oorkleppen die boven-op waren samengebonden, en droeg een oude vale manteljas, waaruit het regenwater nog tappelings op zijn zitplaats droop, zijn schoenen, gansch bemodderd en doorweekt, stonden plomp en vierkant naast elkaar op den houten vloer, zijn broek was onder gerafeld en had geen duidelijke kleur meer.

Johannes wilde hem aanspreken, maar zijn lippen beefden zóó dat hij geen woord kon uitbrengen en de tranen liepen hem langs de wangen.

Nog altijd zaten zij hand in hand. Tot spreken kwam het niet. Maar Johannes voelde hoe zijn hand gedrukt werd en hoe langzamerhand een bovenaardsche geruststelling en bemoediging doordrong uit die vriendelijke oogen, tot in den grond zijns harten.

Zijn Geleider glimlachte en wees hem dat hij letten zou op het spel en de toeschouwers, - en langzaam, met een diepe ademing, wendde Johannes zijn oogen daarheen. Maar hij zag wat er voorviel wezenloos, zonder deelname.

En telkens, als hij even durfde, moest hij weer naar zijn Geleider zien, naar zijn schamele, natte kleederen, zijn handen, niet grof, maar zonderling ruw en met zwarten duim en voorvinger, zijn bleek, geduldig gezicht, zijn aan de slapen gekleefde haren.

En dan begonnen hem de lippen weer te trillen, werd hem de keel toegeknepen en kwamen de tranen, onbedwingbaar, tot even snikken toe.

Maar toen zag hij in het ronde perk zand, waaromheen de toeschouwers zaten, een groot wit paard binnen rijden, en daarop stond het bleeke, blonde meisje. Ze had nu meer kleur en veel fraaier en zwieriger schijn. Zij sprong en knielde op het groote, witte paard, dat zij aanmoedigde met schelle geluidjes.

Nu was 't niet enkel meewarigheid en teederheid, die Johannes voelde, maar ook iets als bewondering en eerbied. Want ze scheen niet ouder dan hij zelf, en ze was in 't geheel niet bedeesd maar verstond haar kunst goed. En de menschen klapten luid en dan bracht zij de beide tengere, teere handjes één voor één aan de lippen, wuifde eerst links, dan rechts, met onbevangen zwier.

De hansworst boog diep voor haar, met allerlei malle grimassen, en toonde den grootsten eerbied, en zij bestrafte hem met een gekunsteld glimlachje, als een prinses. Johannes kon zijn oogen niet van haar afhouden.

‘Wie is dat meisje?’ vroeg hij aan zijn Geleider, ‘is zij heusch zoo lief?’

‘Zij heet Marjon,’ zeide zijn Geleider, ‘en het is een recht goed kind. Maar te zwak voor haar werk.’

- ‘Ik wou iets voor haar doen,’ zeide Johannes.
- ‘Dat is goed, Johannes, wij zullen naar haar toe gaan, aanstonds.’

Naar de voorstelling keek Johannes niet veel meer. Hij was vol verwachting voor het aanstaande gesprek met het spellemeisje. De wereld waarin zij leefde, was voor hem aantrekkelijk en zij zelf scheen hem op dit oogenblik van alle menschen de eenige, die hij van ganscher harte zou willen helpen en goeddoen.

Toen de bezoekers vertrokken waren ging hij met zijn Geleider door de gordijnen, waaruit de paarden kwamen. En daarachter, in de schemerige ruimte waar één kleine lamp brandde en men vlakbij het ademen en stampen der paarden hoorde, zag Johannes haar zitten. Ze zat gehurkt bij een kist waarop borden met eten stonden en ze had haar mooie pakje nog aan. Er was niemand bij haar.

‘Dag Markus,’ zei ze en gaf Johannes' Geleider een hand. ‘Wie is die jongen?’

- ‘Dat is Johannes. Die wou kennis met je maken en iets goeds voor je doen.’

‘Zoo?’ lachte het meisje, ‘nou, dan moet-ie m'n zilveren kwartjes maar in gouë veranderen.’

Johannes wist niets te zeggen en was zóó bedremmeld als hij zich niet herinnerde ooit in zijn leven

geweest te zijn. Maar Marjon keek hem aan met haar groote lichtgrijze oogen en knikte vriendelijk.

‘Kom jongen! wees niet zoo bleu. Wil je wat eten? - gauw dan, vóór me zuster komt. Je moest maar bij ons blijven. We gaan van de week naar Delft. Ga jelui mee, Markus?’

‘Dat kan wel,’ zei Markus. ‘We zullen nu maar probeeren ergens te slapen. Johannes zal wel geen honger hebben, heb je wel Johannes?’

Johannes schudde het hoofd.

‘Hij heeft veel verdriet gehad, Marjon, zijn vader is pas gestorven.’

Marjon zag hem weer aan, nu zacht en goedig, en gaf hem een hand, met hetzelfde snelle gebaar van vertrouwen, als van een aapje dat zijn meester herkent.

‘Tot morgen,’ zei ze, toen de twee door een achterdeur de tent uitgingen.

Buiten scheen de maan, en het kermisvolk was, na 't ophouden van den regen, weer joliger en luidruchtiger geworden.

Wel, wel, wat waren ze leelijk, wat dansten ze plomp, en wat zongen ze slecht. In kringen stonden nu mannen en vrouwen, potsierlijk toegetakeld met elkanders hoeden en mutsen op, op straat te springen, met heesche stem gezangen uitschreeuwend zonder zin

of melodie. Alle gezichten stonden liederlijk, wezenloos of plomp-uitgelaten, meestal rood van opwinding of drank. Ook zag Johannes moeders met zuigelingen op den arm en kleine kinderen aan de hand, uit de poffertjeskramen komen en zich door de menigte voortslepen. De kroegdeuren gingen open en de ruwe feestvierders hosten naar buiten. Hier en daar stonden er hevig te kijven, op den hoek van een straat, met een dichten kring toekijkers er om heen. Iets moois of aardigs of bevalligs was niet meer te zien. Alles schreeuwde en schetterde en tierde, met duizend wanklanken en nare stanken.

Alleen zag men een stuk of zes soldaten, bedaard en zonder getier, met geregelden pas, in 't gelid door de menigte gaan. Dat was de patrouille, wist Johannes, en hij voelde daarin iets wat rust gaf, iets aangenaams, alsof onder de menschen toch nog niet alles liederlijkheid en lompheid was - maar een weinig zelf beheersching en waardigheid nog overgebleven.

Omhoog scheen de maan blank en statig, boven het roodachtig gevlam en geflikker, zeer stil en grootsch, boven het kleine gerucht. Verlangend zag Johannes naar dat kalme licht.

Hij vond zijn taak vreeselijk en de menschen erger nog dan hij verwacht had. Maar aan één menschje dacht hij toch met teederheid en om haar zou hij volhouden.

‘Laten we toch gaan slapen,’ vroeg hij dringend.

‘Dat is goed,’ zeide zijn Geleider, en deed een kroegdeur open.

Het was er benauwd, vol rook en jeneverstank. Ze drongen door de gasten heen en gingen naar 't buffet.

‘Hebt u logies voor ons, juffrouw Schimmel,’ zei Johannes' Geleider.

‘Logies? - Nou, omdat jij 't bent, Markus! maar anders niet, hoor! Ga nou maar mee.’

Zij kropen op een kleine donkere zolder, en kregen daar een paar matrassen, door de juffrouw naar boven gezeuld, en toen konden ze zich nederleggen.

Tot ver in den lichten morgen lag Johannes wakker, onder het getier, gerinkel en gestamp van het kermisvolk beneden. De dag die hij doorleefde, lang als een jaar en vol groote en gewichtige dingen, werd van aanvang tot einde door hem overdacht, Licht en helder lag hij te peinzen, oogen open in 't donker, stil, niet onrustig. Tot de morgen kwam met het zonlicht, als een rood gouden vlek op den muur over hem, - en tot het geraas beneden was verzwakt en uitgestorven. Toen viel hij in slaap, denkend om Marjon, haar lichte oogen en zilveren kroontje.

II.

Het waren blijder geluiden, die hem deden ontwaken. Er was iets hoopvols en krachtigs om hem en in hem, toen hij de oogen weer opendeed en rondkeek in het nauwe, donkere zoldertje. Een helle bundel zonnestralen stond als een schuine pilaar op den vloer, gericht naar het kleine dakvenstertje. Johannes zag de glinsterende stofjes zweven.

Buiten en onder zich hoorde Johannes vrouwen zingen en druk en vroolijk praten, zooals vrouwen dat doen als ze 's morgens in keuken en op binnenplaats ijverig aan 't werk zijn. De rommel van gister werd aan kant gebracht en alles weer gereed gemaakt voor een nieuwen kermisdag.

Naast hem lag zijn Geleider en sliep rustig. Hij had niets uitgetrokken als zijn jasje, waarmee hij zich had toegedekt, en zijn schoenen, die naast de matras stonden. Maar hij sliep volkomen diep en rustig, het hoofd op zijn opgerolden mantel. Het lokkige haar was nu

gedroogd en zag donkerglanzig, er was wat meer kleur op zijn wangen. Aandachtig bezag Johannes de rechterhand, die onder het jasje uitkwam en langs de matras tot op den vloer neerhing. Het was een slanke, fijne hand, met kort gesneden nagels, - maar het zwart wat Johannes gister zag, was er nog op. Dat was niet meer van de hand te wasschen, er in geprent door 't werk.

Stil sloop Johannes naar beneden en ging zich wasschen aan de pomp op het binnenplaatsje. Er was een lustige bedrijvigheid om hem heen. Er werd geboend en gepoetst, gespoeld en gewasschen. De zomermorgen was warm en toch frisch, het was een heldere, nuchtere wereld, met niets van droom of verbeelding er in.

De buffetjuffrouw schonk hem een kom koffie in, en vroeg zoo gewoon weg, of zijn kameraad nog sliep en hoe of Johannes aan hem gekomen was.

'Och, toevallig,' zei Johannes, en bloosde hevig. Niet alleen omdat hij jokte, maar omdat het hemzelven zulk een teer en duister punt was, zoo allergewichtigst.

- 'Wie is hij eigenlijk?' vroeg hij toen, met een gevoel alsof hij verraad pleegde.

- 'Wie hij is?' - vroeg de juffrouw met zulk een luide stem en zooveel nadruk, dat de andere vrouwen opkeken en even stilhielden met hun werk. - 'Hoor je die? Hij vraagt wie Markus is?' -

- ‘Meen je Markus Vis?’ - vroeg een jong, vuil werkmeisje.

- ‘Ja, die meent-ie,’ zei de buffet-juffrouw.

De vrouwen keken elkaar aan en gingen toen weer door met hun plassen en boenen.

- ‘Nou weet ik nog niets,’ zei Johannes, een beetje vrijmoediger.

- ‘Wij weten 't ook niet,’ zei het vuile meisje. ‘Jij wel Bet?’

- ‘Ik weet dat et 'n verdomd goeie kerel is,’ zei Bet.

- ‘Ze zeggen wel eens dat ie niet goed is,’ zei een andere werkster.

- ‘Nou, niet goed mag-ie dan zijn, maar goed is ie, dat zeg ik,’ zei Bet.

Dit klonk niet recht duidelijk, maar Johannes begreep het best.

- ‘Hij heeft z'n verstand zoo goed, als jelui met z'n vieren bij mekaar,’ zei de buffet-juffrouw verontwaardigd. ‘Ik heb 't met m'n eigen oogen gezien hoe ie het meissie van Sannes de loodgieter, waar wel vier dokters bij waren geweest en die hadden der opgegeven, want der zat nog maar een aasje geest in, maar toen heeft Markus het kind op schoot genomen en toen is al de slijm losgekomen en nou het-ik-het gister nog voor de kramen zien loopen, *met* 'r moeder.’

- ‘Nou en laast....’ zei het vuile meisje, ‘toen die

lange Knelis van de groenmarkt weer dronken was, je weet wel die gemeene ruzie-zoeker met die witte klep an z'n pet, toen het-ie 'm zoomaar zachies bij 'n vlerk genomen en bij z'n oue thuis gebracht, en de vent liep mee as 'n sikkie an 'n touw.'

Zoo maakte het eene verhaal het andere los. En spoedig wist Johannes hoezeer zijn Geleider bemind en geëerd was onder kermis-klanten, spullebazen, arbeiders, daglooners, ja zelfs tot bij winkeliers en kroeghouders toe - al was hij een slechte klant.

- 'En wat doet hij eigenlijk?' vroeg Johannes.

- 'Weet je dát niet?' zei de juffrouw vol verbazing. 'Ik dacht nog al dat je bij hem in de leer kwam. Hij is scharensliep. Z'n wagen staat hier in de loods.'

Johannes voelde zijn hart weer gaan kloppen, want daar hoorde hij hem zelf komen over wien zij spraken. Hij waagde het nauwelijks naar hem te kijken. Maar de juffrouw riep: - 'Goeie morgen, Markus. - Da's ook een goochem knechie van je. Die weet niet eens je handwerk.' -

En heel gewoon zei Markus: 'Goeie morgen, samen! - Is er ook 'n bakkie koffie?' -Welnou, er is nog tijd genoeg om 't te vernemen. - Draaien leer je gauw genoeg.' -

- ‘Mot-ie draaien?’ vroeg de juffrouw. ‘Heb je dan geen voeteplank?’ -

Markus zette zijn koffie voorzichtig op een tafeltje tusschen omgespoelde borrelglaasjes en ging er bij zitten, terwijl de juffrouw brood sneed.

Toen zagen Johannes en hij elkander aan, met een blik vol diepe verstandhouding. Markus had met zijn ernstige, welluidende stem luchtig en gemakkelijk-weg gesproken, zonder dat de menschen tot wie hij sprak er iets bizonders aan hoorden. Maar zij luisterden graag, dat was merkbaar. Als zijn stem inzette, braken anderen meestal hun gesprek af, en er was aandacht en waardeering voor het minste wat hij zei, in ernst of scherts.

- ‘Ja kijk,’ zei Markus, ‘ik heb nu een wagen met een voeteplank. Maar je hebt tegenwoordig veel mooiere, met glas der om heen, en een groot wiel dat een ander draaien moet.’

- ‘Bliksem-nog-en-toe!’ zei de buffet-juffrouw, ‘ga je de grootheid op, Markus? Zeker een erfenis gehad, of een lot uit de loterij.’

- Neen, juffrouw Schimmel, maar ik dacht zoo, uw standje gaat nog al goed in den laatsten tijd, - en als u nou toch na de bankier moet met uw centen, leen u mij dan honderd vijftig gulden op afbetaling. - Een gulden per week, is dat genoeg?’

De vrouwen hielden even op en lachten. De juffrouw

lachte ook en riep: - ‘Zoo'n jood!’ - En na een tijd lang heen en weer gedrenteld te hebben, zei ze: - ‘Nou, vooruit! - 't Is goed, hoor! – Maar begin dan maar dadelijk hier de messen te scherpen, - op afbetaling – en als vlijmen, hoor!’ -

En toen Markus en Johannes hun brood gegeten hadden werd de oude wagen uit de loods gehaald en afgestoft, de assen geölied, het touw bevochtigd en werden de messen geslepen. En aandachtig zag Johannes toe, hoe vlug en behendig Markus het staal wendde en keerde tot het scherp was en blank, en hoe over den steen de gouden fontein van vonken opspoot tot aan het snorrende wiel.

Daarna gingen zij samen de straat op, want nu moest er geld worden verdiend.

Langzaam stapte Markus, zijn wagen voortkruiend, door de zonnige straten, al levendig van volk. Van tijd tot tijd galmde hij het: ‘Scharen – slie....p!’ dat het uitklonk boven voetengerucht en karrengeratel, - terwijl hij aandachtig links en rechts speurde, of er soms iemand zich vertoonde die wat te slijpen had. En Johannes liep vooruit en schelde aan alle huizen, en bracht de scharen en messen van en naar den wagen.

IJverig deed Johannes zijn best. Hij voelde dat nu eerst het rechte, zware leven begon. Men moest werken

voor 't brood en geld verdienen. Nooit nog had hij over geld en geld-verdienen gedacht. Maar de werkelijkheid werd al strenger en nuchterder. Iedereen rondom hem sprak over geld en geld-verdienen. En zijn hoogen Geleider zag hij arm en sjofel, gedwongen tot hard en gestadig werk, om niet te verhongeren. Nu werd het leven ernst.

Gesproken werd er weinig tusschen de twee, want het was te druk. Johannes deed het werk met lust, hij voelde iets heldhaftigs en gewichtigs, dat hij, de jongenheer, die hier op een deftige school was geweest, nu rondliep als scharenslijpersjongen - en als de dienstmeiden wat verbaasd naar zijn nette pakje keken, verdroeg hij dat dapper. Maar pijnlijk was het hem een ouden schoolkameraad te ontmoeten.

Tegen twaalf werd hij zeer moede en hongerig. De bakkerswinkels ging hij nu voorbij met een gevoel dat hij nooit gekend had. Bijna een kregel gevoel alsof men hem iets afgenomen had, alsof dat brood hem toekwam.

Toen kwamen zij bij het paardespel, waar Marjon was. En daar zat zij met haar donker-oogige zuster. In vlechten was nu 't lichtblonde haar rondom haar hoofd gebonden.

Johannes hoorde het geluid van een ijzeren ketel, die geschud werd, en hij wist dat dat aardappelen beduidde, Er was ook spek en gestoofd groensel. Aan

al die dingen dacht Johannes het eerst en met veel belangstelling. Hij moest wel, van den honger. Hij kon aan niets anders denken, totdat hij gegeten had, snel en gretig. Toen keek hij op, wat beschaamd.

Zij zaten buiten, tusschen de achterkanten van tenten en kramen, met een zeil boven hun hoofden uitgespannen voor de zon, die fel en vroolijk scheen. Dichtbij stond de kermiswagen, groen geschilderd met bonte, roode en witte versiersels. Daar stond een kanarie-kooi op het balkonnetje tusschen de bloempotten, en lustig zong de gele vogel.

Johannes vond het nu mooi en goed onder de menschen. Daar zat het lichte wezen, met het bleeke gezichtje, de groote grijze oogen en het wit-blonde haar, als een diadeem in vlechten om haar hoofd gewonden. Het was Johannes alsof er een heerlijke glans van haar uitstraalde, een licht dat tegelijk zoet smaakte en lekker rook. En kon zij niet paard-rijden en door hoepels springen, en met die magere handjes vlug borden omhoog werpen, opvangen en doen balanceeren? En zij keek veel naar Johannes en scheen hem een aardige jongen te vinden.

Daarnaast zat Markus, kalm en ernstig te eten, het hoofd voorover, zijn donker haar krulde in zijn hals en Johannes vond dat dierbaar en vertrouwelijk.

Daarnaast Marjon's zuster. Voor haar voelde Johan-

nes zich een weinig beangst. Zij zat dicht naast hem en at zeer hoorbaar. Zij schepte spijs op Johannes' bord en klopte hem soms op schouder, aanmoedigend tot eten. Dan keek ze hem aan, vriendelijk genoeg, maar koel-doordringend, en als met een beklemmende bedoeling. Haar oogen schenen bijna zwart en haar haar glanzend zwart als ebbenhout, maar haar huid zeer bleek-wit, was-achtig. Als zij bewoog kraakte altijd iets in haar kleederen en er was een weeë, vettige geur van reukwerk om haar.

Achter Marjon zat het aapje, en keek met zijn scherpe, ernstige blikken naar het heen en weder gaan der stalen vorken. Somtijds sprak Marjon tot hem, en dan knorde hij even in gretige verwachting van eten.

Dit kwartier-uurs was heerlijk. Johannes moest veel naar Marjon zien en bedenken op wie zij leek en waarom het scheen of hij haar lang kende. En hij vond het prettig en vereerend als zij hem toesprak en vertrouwelijk met hem deed, als met een vriendje. Ja, hij herkende iets van het oude gevoel bij Windekind, het vriendschaps- en vertrouwelijkheidsgevoel. Maar hij zag wel, dat zij niet op Windekind geleek. Hij zag ook dat haar nagels niet zeer zindelijk waren en lette op dat zij wel eens grove woorden en vloeken zeide. Toch was haar spraak niet plat, maar welluidend met een vreemden tongval, en haar gebaren bijna altijd

bevallig, ook al deed zij, wat, als slechte manieren, hem nooit geoorloofd was.

De middag, die nu volgde, met hetzelfde werk, steeds af en aan loopend de zonnige stad doorkruisen, werd zwaar. Hij kon op 't laatst niet meer denken en zijn voeten smartten hem hevig. Droevig en versuft zat hij neer op een steenen stoep, toen de schaduwen dieper en koeler werden, en hij dacht over het sombere zoldertje waar hij weer slapen zou.

‘Komaan! Johannes, het daggeld is bijna verdiend, dan gaan we naar juffrouw Schimmel, brood-eten.’

‘Hoeveel hebben we verdiend?’ vroeg Johannes, troost verwachtend in het hooren van den rijkdom die de zware arbeid hem zou verschaft hebben.

- ‘Twee gulden zeven-en-veertig,’ zei Markus.
- ‘Is dat genoeg?’
- ‘Zoolang als we om-niet bij juffrouw Schimmel slapen en om-niet in 't paardespel eten, dan wèl. Maar dat gaat niet altijd.’

Toen viel een zware ontmoediging op Johannes. Reeds zoo moe en nog zoo weinig gedaan. Nog niet eens het onderhoud voor 't leven verschaft. Hoe zou hij dan ooit kracht overhouden voor de menschen? Met het hoofd in de handen staarde hij wezenloos op de straatsteenen.

- ‘Moe?’ vroeg Markus zachtjens. Johannes knikte. Markus zeide weer:

- ‘Denk maar, het is je eerste dag, jongen! Het zal wennen en beter gaan.’ -

Johannes keek op en staarde met vermoeide, moedelooze oogen naar zijn Geleider, die geduldig bezig was iets aan de as van den wagen te verstellen.

- ‘Het is toch niet uw eerste dag, Markus? is het wel? Voor ù kan het niet beter gaan. En hoe moet dat dan? Het gaat nooit.’ -

En een vreemde, bittere gedachte beklemde Johannes, alsof het alles maar bedrog en dwaasheid was, alsof hij voor den gek gehouden werd. Wat was dat voor een man die daar zat te knutselen, met die lange haren, die malle oude pet en gerafelde broek?....

Markus keek om en zag hem aan. Onmiddellijk voelde Johannes schaamte over zijn gedachten en tegelijk een vreeselijk en droevig meelijden, dat Hij, Hij die daar voor hem stond, zoo moest zwoegen in armoede en leelijkheid.

Ditmaal barstte hij uit in een onbedaarlijk snikken. Hij was ook zoo moe en overspannen. Al schreiend kon hij niet anders uiten dan: ‘Waarom toch? Ik begrijp het niet. Het gaat nooit! nooit! Nooit!....’

Markus zweeg en troostte hem niet, doch zeide zacht maar streng, dat hij den wagen moest kruien en naar huis gaan, want dat de menschen op hen gingen letten.

Johannes ging vroeg slapenen zijn geleider met hem.

Het kermisgeraas beneden hief weder aan, en de maan scheen helder op het zoldertje. De twee vrienden lagen op hun harde matrassen en spraken zacht met elkander, hand in hand. En nu spraken zij weer op de oude, plechtige wijze, niet de slordige taal van alleman en alledag, maar zooals Johannes met Windekind gesproken had.

- 'Wat maakt mij toch zoo droevig, mijn broeder, als ik u zie?' vroeg Johannes. 'O, als ik uw sjofele kleederen zie, en uw zwarte handen, als ik hoor hoe ge door die arme en vuile menschen als kameraad wordt toegesproken, als ik zie hoe ge hun hard en leelijk leven meedoet, dan kan ik mijn snikken niet houden. Het spijt me dat ik zoo de aandacht trok en mij zoo aanstelde. Maar het is ook zoo vreeselijk!' -

- 'Het is ook vreeselijk, Johannes, niet om mij, maar om de reden die het noodig maakt.'

- 'Hoe kan het noodig zijn dat ge zoo leelijk en droevig wordt? Is dan het leelijke en droevige goed?' -

- 'Neen, Johannes, het leelijke en droeve is slecht. Het mooie en blijde alleen is goed en dat wat wij moeten zoeken.'

- 'Maar gij kunt toch mooi en blijde zijn, lieve broeder. Wát kunt ge niet? Ik weet het toch immers dat ik u heb zien aanschrijden over de glanzende zee? Dat was toch geen bedrog?'

- ‘Neen, dat was geen bedrog.’ -

- ‘Ik heb toen enkel uw gelaat gezien, uw kleederen niet. Enkel uw gelaat, en dat was mooi en verheven. En als ge over de zee kunt gaan, dan kunt ge toch ook wel mooi en verheven en blijde zijn, als ge wilt, ook onder die leelijke menschen.’ -

- ‘Dat kan ik ook, Johannes, maar ik wil het niet, want ik heb die leelijke en droeve menschen lief. Ik wil veel meer, juist omdat mij zooveel kracht gegeven is. Ik wil hun broeder zijn, opdat zij mij zullen kennen.’ -

- ‘Moet ge dan daarom laag en droevig zijn?’

- ‘Ik ben niet laag en niet droevig. Mijn ziel is hoog en mijn hart blij, - en omdat ik zoo sterk ben, kan ik buigen tot hen die laag en droevig zijn, opdat ze mij bereiken en met mij het Licht.’ -

In 't donker, de oogen dicht, knikte Johannes bevredigd, en sliep in, zijns vriends hand houdend tot in slaap.

III.

Aan 't einde der week, des middags van twaalf tot één uur, luidde de klok ten teeken dat de kermis uit was. De zeilen der kramen bleven dicht en de spellen werden haastig afgebroken. De palen en planken laadde men op de schepen die in 't kanaal lagen, daar maakten ook de houten leeuwen van de draaimolens een droevig figuur. Zij leken volstrekt niet meer de vroolijke, grimmige leeuwen van den vorigen dag, en men begreep niet waar al de bonte en gezellige pracht geborgen was.

De heusche, levende leeuwen, en de menschen, elk in hun wagens, gingen in een lange karavaan den straatweg op, naar de volgende stad, waar nu de kermis weer begon. Want voor kermislieden is het den ganschen zomer kermis.

Johannes en Markus waren al reeds dagen vooruit dien straatweg gegaan, zoo vlug als de bespannen wagens konden zij met hun zware kar niet vooruit-

komen. Het weer was helder en droog gebleven en het trekken langs den straatweg, van dorp tot dorp. met de spanning van het werk-vinden en verdienen, met het rusten langs den weg aan de zonnige bermen, met het bad in een eenzame vaart, en nu en dan brood en koffie in de keuken van een boerderij - dit alles was nieuw en opwekkend en prettig, zoodat Johannes weer moedig werd en vroolijk.

Dichtbij de volgende stad haalde het paardespel hen in. Het was maar een klein troepje. Het groote, witte paard trok de groene wagen, en twee zwart en wit gevlekte paardjes trokken een tweede. De pias liep er naast, lang niet grappig meer, maar vloekend en met een zuur gezicht. Nog een paar mannen en losse paarden kwamen achteraan.

Johannes lag in 't gras en keek uit naar Marjon. Daar liep ze, met een grooten, bebladerden elzentak in de hand, waarmee ze de vliegen wegjoeg van het witte paard.

Slaperig liep ze voort en keek met een onverschillig gezicht naar de starende boerenkinderen langs den weg. Maar toen ze Johannes zag werden haar oogen helder en groot, en wuifde ze met haar tak.

Toen sprong hij op en liep naar haar toe, en zij gaf hem spelend een slag met de elzentak. Toen, met een plotselinge bekoorlijke beweging, kuste ze hem. Schuch-

ter kuste Johannes haar terug. De boerenkinderen verbaasden zich – maar kermislieden doen altijd raar.

Uit het raampje van de groene kar, tusschen twee kleine tulle gordijntjes, zag Johannes de gitzwarte oogen van Marjon's zuster, met een vreemden glimlach, naar hen kijken.

Hand in hand liepen toen Johannes en Marjon voort, druk pratend over hun ondervindingen van de laatste dagen. En als Marjon vertelde van haar voorstellingen, en hoe ze haar kunsten leerde en hoe vaak ze al gevallen was, dan luisterde hij eerbiedig, of hij in de geheimen van een vorstelijk hof of van een landsregeering werd ingewijd.

Zoo, hand in hand loopend naast het witte paard, kwamen ze dichter bij de stad. En langs den straatweg stonden die lage lange buitenhuizen, met uitspringende theekoepels en welaangelegde tuinen, die men nog dikwijls in de nabijheid der Hollandsche steden vindt. Ze heeten dan ‘Rust-oord’ of ‘Nooit-gedacht’ en doen denken aan den ouderwetschen tijd, toen de burgers met goudsche pijpen uit wandelen gingen en de riekende viooltjes nog op den stadswal groeiden.

Tusschen de vensters van die huizen zijn spiegeltjes

bevestigd, aan een kromme ijzeren staaf, waardoor de bewoners, voor het raam zittend, kunnen zien wie er op de stoep staat, of wie uit de verte aankomt. Ze heeten ‘spionnetjes’ en de voorbijganger ziet alleen het gezicht van den bewoner in het spiegeltje.

Zoo zag Johannes vóór zich, in zulk een spiegeltje, plotseling een gezicht, waarvan hij ontstelde. Toch was het geen akelig gezicht. Het was gebrild en bleek, had twee stijve krullen aan weerskanten - die men ‘toers’ noemde - en een kanten muts op, waarvan de paarse linten langs de ooren over de schouders hingen. Twee zeer heldere, vriendelijke, ernstige oogen zagen hem strak aan. En Johannes ontstelde, omdat hij het gezicht zeer goed kende. Het was het gezicht van zijn tante.

Het was tante Seréna, daar was geen twijfel aan. Ze was menigmalen bij hem thuis op bezoek geweest, en nu herkende Johannes ook het huis waar zij woonde. Hij had er wel gelogeerd. Een schuwe blik wierp hij er naar. Ja wel, dat was het witgepleisterde huis van één verdieping, met de lage kamers en de glazen deuren aan den tuin. Hij herinnerde zich den tuin met de prachtige beukeboomen. Tusschen huis en weg lag een groene sloot, en op het krullige ijzeren hek stond de naam ‘Vrede-best’. Ja, hij herinnerde het zich nu alles wel, en het maakte hem zeer onrustig en verlegen.

- ‘Waarom wor je zoo wit, Jo?’ vroeg Marjon. ‘Ben je niet goed?’

- ‘Daar woont een tante van me,’ zei Johannes, nu hevig kleurend.

- ‘Het ze je gezien?’ vroeg Marjon, met een sneller begrip van de beteekenis van 't geval.

- ‘Vast wel!’

- ‘Niet omkijke!’ zei Marjon. ‘Stiekem doortippele! Kunne ze je wat maken?’

Daaraan dacht Johannes in 't geheel niet. Hij moest heimelijk bekennen dat hij zich geschaamd had om met den kermiswagen te loopen, terwijl tante Seréna het zag. Maar hij vermande zich en greep Marjon's hand weer vast, die hij even lotgelaten had.

Gelukkig liet Markus hem niet op ‘Vrede-best’ vragen of er iets te slijpen was.

Maar dat bleeke gezicht met de toers, den bril, de heldere oogen en de paarse linten, gezien in het spiegeltje, bleef Johannes op benauwende wijze vervolgen. Het spionnetje was dubbel en Johannes wist zeker dat tante nu voor den anderen kant zat, en dat de strakke oogen hem nastaarden.

- ‘Heb jij geen tantes, Marjon?’

- ‘Weet ik het? Misschien wel,’ lachte Marjon.

- ‘En je vader dan? is die dood?’

Marjon's stem werd wat zachter en ernstiger, nu ze

iets gewichtigs vertrouwelijk uit ging leggen: ‘Dat weet ik niet, Jo. Mijn moeder is dood, die was leeuwentemster en het 'n ongeluk gehad. Ze leit in Keulen. Maar m'n vader was van de rijkdom en die leeft misschien nog wel. Zie je, daarom kan ik wel tantes hebben, wel een heele schep. Wat rijke! misschien.’

- ‘Heb je je vader nooit gezien?’ vroeg Johannes. nu óók zachtjens.

- ‘Neen, nooit. Maar Lorum zegt,’ (Lorum was de pias,) ‘dat hij een graaf was en een kasteel had.’

- ‘Dat dacht ik wel,’ zei Johannes, haar innig aanziende.

- ‘Jamaar, Lorum hannest wel es.’

Dat viel wat koud op Johannes' schoone verbeeldingen. Later heeft hij meermalen ondervonden dat Lorum wel eens hanneste.

Het was een heete middag toen ze de stad introkken. De voetgangers waren moe en korzelig, en bij het gewone bezoek aan het stadsbestuur, om staanplaatsen, werd er niet zuinig gekeven en gevloekt. De leege, sombere zijkamers van de deftige huizen zagen koel en verleidelijk rustig. De heldere dienstmeisjes kwamen aan de deur om het kermisvolk te zien en babbelden en gichelden met elkaar.

Buiten de stad werd een groot, begraasd terrein aangewezen, waar de woonwagens mochten staan. En daar

zag men ze spoedig allen in een kring bijeen, wel twintig of meer. Van de voorname en groote wagens, met twee paarden bespannen, frisch-geschilderd, met keurige gordijntjes, bloempotten, vergulde versierselen, vogelkooien en snijwerk, - tot aan de zeer armelijke, zelf-aaneengetimmerd van oude planken, opgelapt met stukken zeildoek en plaatijzer, getrokken door een man en een hond.

Toen werden de bezweette en bestoven paardjes uitgespannen, het bijeengeschooide of gegapte hooi en stroo gespreid, de vuurtjes aangemaakt en haastig gegeten. Het was een levendig en bedrijvig kamp. Markus was er ook. Zijn nieuwe slijpwagen met glas stond te blinken in de zon, naast Marjon's wagen. Hij zelf wandelde met Johannes bedachtzaam door de menschen, overal groeten wisselend en korte gesprekjes voerend. Zijn regenjas en pet waren opgeborgen, maar zijn jas en broek waren dezelfde, want hij had geen andere. Doch op 't hoofd droeg hij nu een zeer breed geranden stroohoed, zooals men dien op kermissen voor twee stuivers koopt. Johannes zag hem veel liever daarmede, en was blijde dat dit hem goed stond op zijn lang en donker haar.

Waar hij kwam bracht hij een betere stemming. Het kijven was nog lang niet gedaan en vervaarlijk grove woorden stegen overal op, ook uit kindermond. Maar

als Markus kwam werden ze gematigd, en dreigende vechtpartijen bezworen. Men had hem in lang niet gezien en hij werd begroet met gemoedelijke uitroepen van blijde verrassing en allerhande vragen, die hij schertsend beantwoordde.

- ‘Hé, Vis, waar heb jij gezete? Ben je onder water geweest?’ -

- ‘Aan het hof, Dirk Volders, Kijk maar wat een mooi present ik heb meegebracht,’ en hij wees naar den nieuwen wagen.

- ‘Je heb zeker de couponscharen weer eens motte slijpen, he?’

- ‘Nee, de nagelscharen, Dirk. Daar wordt het hier óók weer tijd voor.’

Waar Markus ging, had hij altijd een sliert kinderen achter zich aan. Zonder naspeurlijke reden, zonder hoop op lekkers, waren er altijd eenige, kinderen, die onvermoeid achter hem aanzeulden, wel een uur lang, met hun vuile handjes een lap van zijn jas of een plooi van zijn broek vastklemmend. Met een ernstig gezicht letten ze op zijn woorden en bewegingen en gristen stil-kibbelend met elkaar om den voorrang. Wie zijn jas eenmaal beet had, liet niet los. En waar hij kwam, dribbelden de ongewasschen en havelooze kleinen van onder de wagens en achter de kisten te voorschijn, om een handje. De kans bestond altijd, dat hij plotseling

zou nederhurken en voor een tiental groezelige toehoordertjes iets gaan vertellen. Dan gingen de vuil besmeurde mondjes open van bleeke aandacht, en de met een broodkorst of een oude pop voorziene handjes hingen stil neer bij 't gespannen luisteren. En nooit had iemand Markus betrapt op een wrevelig of ongeduldig woord tegen zijn lastige, kleine bewonderaars. Nooit had een der snauwende en grauwende ouders een kind kunnen toevoegen, dat het zóó ondeugend was, dat zelfs Markus het vàn zich joeg.

Johannes zag dit met groote opmerkzaamheid en bewondering. In 't eerst scheen het hem wonderbaar, bovennatuurlijk. Een dreinerig, kwaadaardig kind werd gedwee, een lastig kind werd handelbaar, de ruwe, ongemanierde en hartstochtelijke uitingen der kleinen bedaarden. En hoe kon iemand geduldig blijven bij zulk een gestadig zeuren en aanhangen van de vuilste en slechtst-opgevoede kinderen der wereld? Doch luisterend en spiedend doorvorschte Johannes allengs het schijnbaar onbegrijpelijke. Het was het vermogen der aandacht waardoor het wonder werd verricht. Er was niets wat in die verwaarloosde wezentjes omging of Markus toonde het belangrijk te vinden en gaf het zonder moeite, zonder inspanning, zijn volle aandacht. Daardoor was de zwervende kinderziel op eenmaal bevredigd en gebonden, tot rust gebracht en voor lei-

ding vatbaar. Maar of hij 't zelf al anders verklaarde, de ouders die hun kinderen niet regeeren konden, hielden vol dat Markus iets in zijn oogen en in zijn vingers had, een ‘biologie’ zooals ze zeiden, waarmee hij de kinderen beheerschte. En nog vaster kwam deze overtuiging te staan door het weten van de bereidvaardige en zegenrijke hulp die hij den zieken gaf.

Er heerschte onder deze lieden een groot wantrouwen tegen geneesheeren, en de eenige grief die zij tegen Markus hadden was, dat hij, nog veel te vaak naar hunnen zin, zieken naar het hospitaal en den dokter verwees. ‘Hij kon het zelf best af,’ meenden zij, ‘hij is zeker bang in de nor te komen.’ Alleen deze verklaring deed hen berusten, want dit genoegen gunden zij der justitie niet. Maar zij beproefden toch met alle kwalen, al ware het een gebroken been, Markus te overreden om hen zonder dokter of hospitaal te helpen. En waar het zieke lichaam de ondersteuning van kostbare verpleging en technisch apparaat kon missen, daar weigerde Markus ook niet en hielp met zijn eenvoudige middelen. Het heette dat hij ‘belas’, toch zag of hoorde men hem nooit bidden bij een zieke. Wel zat hij soms zeer lang, in diepe aandacht, bij een lijder in pijn of onrust. Zijn hand op het hoofd, op het pijnlijke deel of in de hand des lijders. Soms

uren aaneen, en zelden ging hij weg zonder dat pijn en onrust tot bedaren was gekomen.

Dit had Johannes reeds hooren vertellen, door Marjon, en ook nu zag hij de moeders met hun schreiende zuigelingen aankomen, om raad. En hij lette op, nieuwsgierig wat Markus zeggen zou.

Het kleine wurm gierde en spartelde heftig in verzet, want het was lichtschuw en wilde de zieke oogen in moeders arm geborgen houden. Maar Markus moest ze zien. De arme oogjes waren rood en dicht-gezwollen, gansch met vuil bekleefd.

Johannes wachtte niet anders dan dat Markus ze zou bestrijken en doen opengaan. Maar Markus zei:

- ‘Da's een oude vieze boel, moeke. Er was toch in Leiden een goeie ooglijders-kliniek? Maar hier is er ook een, gauw er heen, vandaag nog.’

Het moeke, een zwaar, beenig mensch, keek met weifelende, ontevreden oogen door de haarslierten, die over haar gezicht hingen.

- ‘Dat verdom ik. Die kwakzalvers. Doe jij het liever. Jij kan 't net zoo goed.’

- ‘Ik doe 't niet moeke, stellig niet. En denk er om, als je niet gauw gaat, wordt je kind zeker steke-blind en is 't jouw schuld.’

- ‘Hoe is 't nou, Markus? Kan je niet of durf je niet? dat je me naar die moordenaars stuurt.’ -

Markus keek haar eenigen tijd aan en zei zacht: - ‘Moeke je hebt schuld, dat weet je zelf best. Ik mag je niet helpen, maar niet om de politie. Die in de stad zullen je goed raden. Ga nu maar gauw, of de blindheid van je kind komt op je geweten.’ -

De vrouw keerde om met een norsch gezicht en Johannes vroeg schuchter: - ‘Zijn die doctoren dan knapper dan Markus?’

- ‘Zij weten hiervoor genoeg,’ - zei Markus kortaf.

IV.

In den heeten namiddag gingen de kermis-lieden slapen. Overal lagen ze, in de schaduw der wagens, op stroo of lompen, in logge en leelijke houdingen te ronken. Maar de kinderen bleven levendig, en gedrein en gekriew verhief zich telkens hier en daar.

Neerslachtig dwaalde Johannes rond. Tusschen deze vuile menschen neer te gaan liggen en rustig te slapen, zooals hij Markus zag doen, dat was hem niet mogelijk. Er waren overal onfrissche geuren en hij was ook bang voor ongedierte. Zou hij gaan wandelen in het stadspark of tusschen de zonnige polders? Maar hij schaamde zich weg te loopen, en toch kon hij niet rustig hier blijven. Weer verrees het verschrikkelijke gevoel van onmacht voor zijn groote taak. Hij was te zwak, te gevoelig.

Met een pijnlijk verlangen dacht hij aan de deftige, koele en rustige zij-kamers in de stadshuizen, waar de nette dienstmeisjes de meubels pas gestoft hadden. Hij

dacht ook aan tante Seréna en haar prettige ouderwetsche huis, aan haar grooten lommerrijken tuin, waar nu zeker de frambozen rijp zouden zijn.

Maar ziet, daar kwam hij, mismoedig drentelend, bij den groenen wagen en zag Marjon liggen in rustigen slaap. Zij lag op een ruig geel en rood paardedek, en haar schrale armen en mager halsje waren bloot. Ze sliep heel stil, zoodat men niet recht wist of ze soms wakker lag met dichte oogen, haar knieën opgetrokken, haar wang op de handen.

Het aapje zat vlakbij, in de felle zon, in behagelijke gemoedsrust met een cocos-dop te spelen.

Toen werd Johannes geroerd en ging nederzitten tegen 't wiel van den wagen. Hij keek naar 't lieve meisje en dacht over haar onrustig zwervend leven. Daarmee was zijn eigen leed vergeten. En uit de diepte van zijn mismoedigheid ging hij over in een teedere weemoed vol mededoogen. Er werden woorden in hem geboren die hij zorgvuldig vasthield. Hij dacht aan een vlinder, die hij eens over 't strand zeewaarts had zien vliegen en hij zeide bij zich zelven, aan Marjon denkend:

‘Over zee vloog een witte vlinder,
Zag naar de zonneschijn, niet naar de kusten,
Nu mag ze fladdren in alle winden
Maar kan niet rusten.’

En toen hij die laatste woorden herhaalde, werd hij zeer aangedaan en voelde de tranen langs zijn wangen. Hij herhaalde de regels weer en weer, en maakte er nieuwe bij, ten slotte gansch in dit zoete spel verloren.

Hiermede vervloog de zomernamiddag en Johannes ging in den slijpwagen papier en potlood zoeken, om op te schrijven wat hem in 't hoofd was gekomen. Hij was bang dat 't hem weer ontgaan zou.

- ‘Wat doe je?’ vroeg Marjon wakker wordend. ‘Teeken je me uit?’
- ‘Ik maak verzen,’ zei Johannes gewichtig.

Marjon moest het vers zien en toen zij het gelezen had wilde zij het zingen. Zij nam een accoord-citer uit den wagen en ging zachtjes neuriënd accoorden zoeken. In spanning wachtte Johannes af.

Eindelijk had Marjon een weemoedige en toch vurige melodie gevonden, die Johannes klonk, als hem van oudsher welbekend, en toen zongen zij te samen het lied:

‘Over zee vloog een witte vlinder
zag naar de zonneschijn, niet naar de kusten,
nu mag ze fladderen in alle winden
maar kan niet rusten.
O vlinder, kleine vlinder,
zoek je overal naar het looverdal,
kom je nimmer, kom je nimmer
weer in 't duinravijn waar de bloemen zijn?

Door wilde winden zeewaart gedreven
in de zonneschijn ver van de kusten,
moet ze zweven al haar leven
en mag niet rusten.
O vlinder, lieve vlinder,
door het luchteblauw, door het wolkegrauw
vind je nimmer, ach nimmer
weer het duinravijn waar de rozen zijn.'

De kinderen zongen het eens, en tweemalen, en driemalen. Want er waren er wakker geworden, die kwamen luisteren en om herhaling vroegen.

En als in een plotselinge verheldering van zijn verstand en gemoed begreep Johannes dat hij iets goeds gedaan had. De arme, vuile, verwaarloosde menschen en kinderen luisterden. Hij had het gemaakt en het had hem geluk gegeven. Nu scheen het ook de droevige menschen wat genoegen te doen. Dit was iets wat hem blij maakte. Het was niet veel, maar hij kon toch iets.

De avond kwam, de lucht werd koeler, een geurige wind streek van zee over de grazige polders, en boven de duinen kwam een bleekroode nevel hangen. De breede trekvaart waaraan het kamp lag, blonk spiegelend in het avondlicht, het werd rumoeriger rondom, en ook van de stad kwamen luider avondgeruchten, van draai-orgeldeun en karren-geratel.

De kermislieden vormden een kring, en op meer muziek belust, verzochten zij Markus te spelen.

Markus nam een harmonica, en speelde allerhande wijzen. Met grooten ernst luisterden mannen en vrouwen, neerhurkend, of voorover liggend met de ellebogen op den grond en de kin op de handen. En als de kinderen, zonder op de muziek te letten, bij de ouderen kwamen zeuren, werden ze ongeduldig afgesnauwd.

Toen Markus ophield, riep een man met heesche stem ‘Kom jongens! zing nou ook eens wat. Het lied van de arme klanten.’

En dadelijk, volgzaam, vielen allen in, terwijl Markus de wijze aangaf, - met het volgende lied:

‘Wij zwervelingen zonder land
wij zijn maar arme klanten.
Wie méér geld hebben dan verstand
die mogen lanterfanten.
Wij springen hoog, wij springen laag,
wij moeten 't loodje leggen.
We dansen met een leege maag, –
de centen die gezeggen.

‘Van oudsher was de koning baas
van wege onze zonden,
nu is hij maar een houten klaas
en heeft zijn baas gevonden.

Wie er al kroon of schepter draag'
   en louter gouden kleeren,
al springt hij hoog, al springt hij laag, -
   de centen die regeeren.

‘Voor 't leger staat de generaal
   en leert de menschen moorden,
de dappere helden allemaal
   ze vliegen op zijn woorden.
Toch heeft hij met zijn gouden kraag
   geen donder te beweren,
al springt hij hoog, al springt hij laag, -
   de centen kommandeeren.’

‘Waar leit ons land? waar staat ons dak?
   Wij leven van de gunsten.
Voor wie maar centen heeft op zak
   vertoonen we onze kunsten.
Maar breken we ten lest den nek
   dan kunnen we ook wat krijgen: –
een mondje vol, een lekker dek,
   en 'n hoekje voor ons eigen.’

Toen het laatste woord van 't gezang verklonken was, riep de heesche stem: ‘je mocht er wel bij zeggen, dat de kerkhove om de tien jaar geruimd worde.’

- ‘Om de twintig,’ riep een ander.

- ‘Kinderen,’ zei Markus en zette zijn instrument tusschen zijn voeten op den grond, ‘Kinderen, nu luistert eens even goed.

‘Van de centen hebben we gezongen en van de menschen die meer centen hebben dan verstand. Maar heb jelui dan meer verstand dan centen? En wat van beiden heb je liever?’

- ‘Gee-mij maar cente,’ riep de heesche stem.

- ‘En mij!’ riep de ander.

- ‘Dan geef ik liever den aap centen, die gooit ze in 't water en bezuipt zich niet,’ zei Markus.

‘Kinderen,’ ging hij voort en langzaam aan hoorde Johannes dien diepen klank in zijn stem komen, die innerlijke huivering gaf en een ademloos toehooren, - ‘waar geld is, zonder verstand, daar is onheil, en waar verstand is, is zegen. Want de wijsheid zal geen geld ontberen.

‘Jelui bent waarlijk arme schelmen en wordt mishandeld en bedrogen.

‘Maar niemand ontvangt wat hem niet toekomt. Dus raast en vloekt er niet om.

‘De wijze is sterk en kan niet mishandeld worden, de wijze is sluw en kan niet bedrogen worden. De wijze is goed en besteelt niet, noch laat zich bestelen.

‘Jelui bent zwak en onwijs, daarom wordt je bedrogen.

‘Maar je kunt het zelf niet helpen, arme kinderen, dat weet ik wel. Want de kinderen lijden om wat de ouders en grootouders deden.

‘Maar toch ontvangt niemand wat hem niet toekomt.

‘Wij boeten voor onze ouders en voorouders. Noem dat niet onrecht. Want de wijze heeft zijn ouders lief en wil hun kwaad wel goed maken.

‘En wij kunnen allen goedmaken wat onze ouders misdeden. Ja, aan onze ouders kunnen wij het goed maken. Ook dan nog, als ze gestorven zijn.

‘Het graf is geen knip, kinderen! die de zielevogels vangt. Vader en moeder leven nog en gedijen door onze moeite.

‘Maak dan uw kindertjes goed, want ze zullen je noodig zijn. Ja, voor die sterven als domme apen, als hoeren en zuipers, voor hen zullen de goede kinderen meest noodig zijn.

‘En niemand zal het zich niet beklagen die de boete der goede kinderen mist, en ook niemand is er die met hun hulp niet wijzer worden kan.

‘Als twee reizigers zwerven in nacht en in kou, en de een heeft hout en de andere lucifers, en zij verstaan elkaar niet, dan zullen ze nog beiden verkleumen en verdwalen.

‘En als twee schipbreukelingen samen niet hebben dan één kokosnoot en de een neemt de melk en de ander neemt het vaste - dan zullen ze nog beiden omkomen, één van honger en de ander van dorst.

‘Zoo is 't met de wijsheid ook - en geen mensch op aarde kan alléén wijs worden.’

Markus stem klonk luid en helder en het was doodstil op het zoele grasveld met de havelooze menschen. Een tijd lang zweeg hij, en Johannes schreide stil van aandoening, hoewel hij volstrekt niet nauwkeurig besefte wat al het gesprokene beteekende. Eindelijk klonk weer de heesche stem - maar zachter:

- ‘Ik ben verdomd 'n komkommer as ik et snap, maar 't zal wel waar zijn.’

- ‘Kinderen,’ zei Markus, ‘je hoeft me niet te begrijpen, en je hoeft me niet te gelooven. Maar wil je het, om mijnentwil, woord voor woord onthouen, en leeren aan je kindertjes? Dan zal ik je danken.’

Zachtjes klonken de stemmen, hier en daar: ‘Ja! - jawel!’

- ‘Speel je dan nog wat?’ - vroeg een jonge meid, met groote, donkere oogen.

- ‘Ja, ik zal spelen, en dan mag je dansen,’ zei Markus, vriendelijk knikkend.

Toen nam hij een viool van een der muzikanten en begon zijn mooiste dans-muziek, zoo mooi, dat de wandelaars op den straatweg langs de trekvaart stil hielden, en bleven luisteren. Ja, een wethouder zeide tegen zijn vriend den notaris, met wien hij vaak duetten speelde voor piano en viool, dat er een echte Zigeuner onder 't kermisvolk moest zijn, daar die alleen zóó spelen kon.

En het volkje danste in een wijden kring, de mannen vatten de meiden met stijve rechte armen onder de oksels en draaiden zoo in 't ronde, met een linksche en houterige zwier, zonder ophouden, tot het zweet van hun roode, ernstige gezichten stroomde. De kinderen en ouderen zaten rondom, er werd ook tusschen-door gezongen en veel gelachen en men vermaakte zich zeer.

Maar midden in de vreugde kwamen plotseling een paar kinderen ademloos aanrennen. De grootste was een meisje van acht jaar, met een vuil engelengezichtje in witblonde krullen, ze had een oude jongensbroek aan, die door een paar bretels opgehouden, tot op haar bloote voetjes hing, zoodat ze bijna struikelde bij 't harde loopen. ‘Smerissen!’ riep het grootste meisje buiten adem. En het tweede riep haar na: ‘Smerissen!’

Dit woord, door Johannes ter nauwernood in zijn gewichtigen zin verstaan, had de uitwerking die het verschijnen van een havik in hooge lucht op een zwerm meezen of spreeuwen heeft.

Wel was de aanwezigheid van een of twee veldwachters of agenten op den weg vóór het kamp niets ongewoons. Maar nu kwamen ze in grooter getale, geleid door een deftig beambte met zwarte jas, rotting en knijpbril - misschien wel de burgemeester!

- en met dien krijgshaftigen tred, die verhoogd plichtsbesef aanduidde, als gevolg van de verwachting dat er opgetreden moest worden. Muziek en luide vreugd verstomde, het dansen hield op, ieder keek naar den weg, van waar het gemeenschappelijk gevaar dreigde, zich afvragende wie de meeste kans had het slachtoffer te zijn, of wel de mogelijkheid overwegend van een geheel onschadelijk verloop der gebeurtenis. Johannes alleen dacht er niets bizonders bij, en begreep de buitengewone belangstelling niet.

Maar ziet, nadat de politiedienaars, en de vermoedelijke burgemeester, bij den ingang van het kamp een wijle hadden stilgestaan, inlichting vragend, - kwamen zij recht op Marjon's wagen af. Spoedig kregen zij Marjon en Johannes in 't oog en op eenmaal voelde Johannes dat het hem gold. Het was een akelig gevoel van schande, en al wist hij zich geen schuld te herinneren, toch voelde hij zich als zeker dat hij wel iets zeer slechts gedaan moest hebben en dat nu het gerecht, het GERECHT, hem kwam halen en bestraffen.

- ‘Jeezes, Jo, nou ben je zuur, hoor!’ zei Marjon. ‘Ze het je toch in de gaten gehad.’
- ‘Wie?’ vroeg Johannes, bleek en verward, niets begrijpend.

- ‘Wel die bliksemse tante natuurlijk.’

Johannes hoorde zijn naam noemen en werd uitgenoodigd mede te gaan. Terwijl hij weifelend en ellendig zweeg, begon Marjon's zuster met scherpe stem te schelden.

Doch de politiedienaars deden alsof zij dat niet hoorden, en de brigadier begon met een waardige, vermanende stem: ‘Jong mensch, uws is minderjarig, uws mot de bevele van uws femilie volgen. Uws is hier niet onder uws stand. Uws tante is een zeer edele en nette dame. Uws is daar veel aardiger dan hier. Uws tante is vermogend en uws moet doen wat ze zegt. Dat's de wijste partij.’

In zijn onzekerheid keek Johannes om naar Markus en vroeg:

- ‘Wat moet ik doen?’

Maar Markus zag hem ernstig aan, zonder troost, en zeide: ‘Denk niet Johannes, dat ik je telkens zeggeu zal wat je doen moet. Dat zou je niet wijzer maken. Doe wat je goed schijnt, jongen! en wees niet bang.’

- ‘Kom, vent, je hebt niet veel te kiezen,’ zei de heer met de rotting. ‘Je *moogt* hier niet blijven, en daarmee uit.’

En toen Johannes volgen zou, wierp Marjon zich om zijn hals en begon te schreien. Het kermisvolk morde en schold.

Maar Johannes schreide niet. Hij dacht om het nette huis van tante Seréna en de ruime, frissche slaapkamer, met het groote bed met groen-saaien gordijnen en de dikke beddekwast.

- ‘Hou je goed, Marjon,’ zeide hij. ‘Ik vergeet je niet. Tot weerziens.’

En met drie ambtenaren ging hij op weg naar Vrede-best, nog dikwijls omziend naar het kamp en terug wuivend naar de schreiende Marjon.

V.

- ‘Wel, wel, jongeheer!’ zei Daatje de oude meid, terwijl ze de heete beddepan tusschen de frissche linnen lakens stak, ‘daar bent u nou waarentig nog gezegend afgekomen. Dat is zooveel as uit 't vagevuur in 't paradijs. Van dat vuile volk bij onze juffrouw. Dat is ook een fortuintje, nou! nou!’ -

Vochtige lakens zijn ongezond, zelfs in den heeten zomer en Daatje was door haar meesteres zeer stipt gedrild in zorgvuldigheid voor gasten.

Daatje droeg een sneeuwwitte kornet en een paarse katoenen japon. Ze had een gerimpeld gezicht en nog veel gerimpelder armen en handen. Zij was een verbazend langen tijd, misschien wel veertig jaren, bij tante Seréna in dienst geweest, en liet niet na, Johannes goed duidelijk te maken welk een voortreffelijk wezen zijn tante was. Altijd hupsch en vriendelijk, altijd hulpvaardig, een zegen voor arme menschen, een toevlucht voor ieder uit de buurt, door al wie

haar kenden op de handen gedragen, en vroom als een engel.

- ‘Een veranderd mensch,’ zei Daatje, ‘ja, ja! een echt veranderd mensch. Vraag maar wie je wilt, zooals zij leven er niet veel.’

Johannes begreep dat ‘veranderd’ beteekende ‘zeer goed.’ Volgens Daatje was de natuurlijke mensch niet goed, en moest ieder veranderen eer hij deugen kon. Langen tijd voor hij insliep, dacht Johannes hierover na, rondstarend in zijn groote, stille slaapkamer. Knetterend brandde een peinzend nachtlichtie, in een glas met half olie half water, achter melkwitte, ondoorzichtige ruitjes, waarop, door ongelijke dikte, vreemde, droomachtige landschapjes verschenen, zoodra het vlammetje werd aangestoken.

De kamer rook ouderwets duf, en alle meubels hadden een ouderwetsche statigheid. Op de groene gordijnen van 't bed was een vreemd patroon, als half-open oogen, afwisselend-schuin, beklemmend om te zien. De groote beddekwast hing stil naar beneden, met norsche waardigheid, als de staart van een leeuw, die boven op den hemel van het ledikant de wacht hield.

Johannes voelde zich wel zeer behagelijk. Maar er was iets spokigs om hem heen, dat hem toch niet beviel. De zware donkerhouten linnenkast scheen het

volkomen eens met de groote latafel met koperen hengsels, waarop een mandje stond met wassen vruchten, onder een glazen stolp. Wat de schilderijen voorstelden was in den schemer niet te zien, maar ze wisten er ook alles van, net als de nachttafel met 't gehaakte kleedje en het vervaarlijk groote ledekant.

En om 't half uur klonk het ‘koekoek! koekoek!’ door 't stille huis, alsof ze daar in de vestibule ook precies op de hoogte waren.

Alleen de kleine kerel, die daar tusschen de gewarmde lakens, in schoon ondergoed en een veel te groot nachthemd, klaarwakker lag rond te kijken, die bleef buiten de zaak. Hij was hier een zeer vreemd en ongepast verschijnsel, tusschen al die solide, gewichtige en deftige zaken. Hij voelde dat hij op beleefde wijze voor den gek gehouden werd. 't Zou nog zeer te bezien staan of hij ooit, na zijn min of meer onfatsoenlijke avonturen, in het vertrouwen kon worden opgenomen. Het geheele huis was blijkbaar in een niet bepaald vijandige, maar toch zeer teruggetrokken houding. Hij hield de beddekwast in 't oog, en bleef er steeds op verdacht den staart van den leeuw te zien kwispelen. Daartoe moest hij echter zeker eerst ‘veranderd’ worden, net als tante.

Doch met den rijzenden dag werd het nieuwe leven boven verwachting prettig. Tante Seréna wachtte aan

't ontbijt, met thee, versche kadetjes, krentebroodjes, zoet zwart roggebrood en gemalen muisjes. Op de door de zon beschenen penanttafels stonden blauw-japansche pullen, met groote ronde boeketten van rozen, reseda en bonte siergrassen. De lage glazen deuren stonden open en de geur van versch gemaaid gras stroomde van uit den tuin in de kamer, waar het toch al lekker rook van de rozen en reseda, en de fijne thee.

Tante sprak niet over gisteren, noch over den dood van Johannes' vader. Zij was vol vriendelijke zorgen, en ondervroeg Johannes minzaam, maar op zeer besliste wijze, over hetgeen hij op school geleerd had en wie hem godsdienst-onderricht had gegeven. Het was nu vacantie-tijd en hij mocht eerst nog een poosje voor zijn plezier leven. Maar dan kwam weer de school en de catechisatie.

Tot nu toe had Johannes weinig voldoening gehad van zijn plechtig voornemen om de menschen beter te waardeeren, om met hen mede te leven en goedgezind te zijn. Maar ditmaal had hij 't makkelijk. Het frissche mooie huis, de zonneschijn, de zoete geuren, de bloemen, de versche kadetjes en de thee, alles stemde hem vriendelijk en toen tante zoo meeviel, was hij spoedig op weg haar te zien in 't licht van Daatjes verheerlijking. Met een goedig vertrouwen staarde

hij in de blinkende glazen van haar bril, en hij hielp haar de groote staande werkmand dragen, waaruit zij de veelkleurige woldraden haalde, voor haar zeer omvangrijke en langdurige tapisserie-werken.

Maar de tuin, de tuin, dat was het wonder, de genade van zijn nieuwe leven. Toen hij, door tante tot aan koffie-tijd ontslagen zijnde, er in rende als een losgelaten jonge hond, en al de laantjes, paadjes, perken, prieeltjes, heuveltjes en het kleine vijvertje ontdekte, toen voelde hij zich bijna in Windekind's rijk terug. Er was een schaduwrijke lindelaan die twee bochten maakte, en aldus zeer lang scheen. Er waren laantjes tusschen zware seringe-heesters, nu reeds uitgebloeid, en boerejasmijnen, nog gansch overdekt met witte, sterk-geurige bloemen. Er was een heuvel, met een bank en een uitzicht naar 't Westen over de aangrenzende kweekerijen. Want tante hield van 't schouwspel der ondergaande zon. Er was een perk met rozen, sterk-geurig en groot als tafelborden. Er waren felle vlamroode papavers met ruigen steel, diepblauwe riddersporen, paarse akeleyen, hooge stokrozen, als van papier geplooid, met hun vreemden sterken geur. Er waren lange rijen saxifragen, een paar zware bruine beuken en overal, als kostelijke verrassingen, vruchtboomen, appels, peren, pruimen,

mispels, kornoeljes, hazelnoten tusschen het niet ooft-dragend geboomte verspreid.

Ei, nu scheen de wereld toch zoo kwaad niet. Een volmaakt menschelijk wezen, tot volkomen bewondering en verheerlijking geschapen, een menschenwoning vol aangenaamheden, en een lieflijke nabootsing van Windekind's rijk, tot verpoozing, daar vlak neven. En toch - plichts-betrachting, en geen afwijking van de voorgeschreven baan. Waarlijk, Johannes had het leven te zwaar ingezien, dit was beschamend.

Tegen twaalf uur hoorde men Daatje, in de koele keuken, met veel geruisch de koffie malen, en Johannes waagde het even te treden in haar domein, rondom blinkend van koperen gerei. Op een binnenpleintje hingen vogelkooien tegen den dik met klimop begroeiden muur. Een groote kooi met een leeuwerik, die, met omhoog gericht snaveltje, zat te staren op een polletje gras. Boven in de kooi was een witte doek gespannen.

- ‘Da's voor z'n kop,’ zei Daatje, ‘assie kazueel vergeet dat-ie in een kooitje zit en de locht in vliege wil.’

Daarnaast hingen vinken, in zeer kleine kooitjes. Ze sprongen al maar heen en weer, van 't eene stokje naar 't andere. Meer ruimte hadden ze niet. En daarbij riepen ze ‘Pink! - Pink!’ Soms sloeg er een zijn volle slag. Dat ging zoo den ganschen dag door.

- ‘Die benne blind,’ zei Daatje. ‘Dan zinge ze mooier.’
- ‘Waarom?’ vroeg Johannes.
- ‘Wel, mens! - dan kenne ze-n-ommers niet zien of 't morgen of avond is, en dan zinge ze maar deur.’
- ‘Ben jij ook veranderd, Daatje?’ vroeg Johannes,
- ‘Ja, jongeheer, ik heb de genade. Ik weet waar ik kom. Dat kunne me der niet veel nazegge.’
- ‘Wie alzoo?’
- ‘Nou, ikke, en onze juffrouw, en dominee Kraal-boom.’
- ‘Doet een veranderd mensch nog wèl eens kwaad?’
- ‘Kwaad? - nou za 'k je krijgen! Nee hoor! ik kan geen kwaad meer doen, al ging je op je hoofd staan en spaarde je je voeten. Maar loop nou niet met die aard-beenen door de keuken. De voetekrabber is op 't plaatsje. Asjeblieft! 't Is hier geen deurloop!’

Het koffie-maal was niet minder smakelijk. Versch wittebrood, rookvleesch, koek en kaas, en zeer geurige koffie, waarnaar de gansche woning rook. Tante sprak over kerkgaan, over een te kiezen beroep, over braaf en rein leven. Johannes vermeed tegenspraak, geneigd tot goed vinden en vriendelijke gezindheid.

's Middags, toen hij in de schaduwrijke lindelaan

zat te droomen, kwam tante met een presenteerblaadje waarop een glas morellen op brandewijn en een koekje.

Om half vijf kwam het middag-eten. Daatje was een voortreffelijk kookster, en alle gerechten, die in weinig verscheidenheid steeds op vaste dagen wederkeerden, waren altijd uitstekend toebereid. Vermecelli-soep met balletjes, kalfsgehakt met bloemkool, griesmeel-podding met bessensap, dat was het eerste maal, later dikwijls herhaald. Tante bad en dankte, en Johannes deed zoo'n beetje van 't zelfde, de oogen neergegeslagen, 't hoofd wat voorover, voor den schijn de lippen bewegend.

In een langen schemer-avond zaten tante en Johannes tegenover elkaar, ieder aan 't raam voor een spionnetje. Tante was zuinig en daar de straat-lantaren zijn schijnsel in de kamer wierp, verbrandde ze haar eigen olie niet te gauw. Het theelichtje alleen gloorde bescheidenlijk achter ruitjes van melk-glas, waarop soortgelijke landschapjes als op het nachtlichtje.

In volkomen gemoedsrust zat tante in 't donker, de handen over elkaar, met lange tusschenpoozen iets zeggend, totdat Daatje kwam vragen: ‘of de juffer geen avond zou maken?’ Dan wond Daatje de patent-olielamp op, die daarbij een geluid gaf, alsof zij gewurgd werd. Een kwartier later werd zij aangestoken, en zoodra de gezellige ronde lichtkring op

het roode tafelkleed zichtbaar werd, zei tante Seréna weltevreden: ‘Daar is het lieve lampje weer!’

Om half tien kwam een boterham en een glas melk voor Johannes, Daatje stond klaar met de kaars en boven wachtte het nachtlichtje, de latafel met de wassen vruchten, de groene bedgordijnen en de indrukwekkende beddekwast. Als iets nieuws ontdekte Johannes een grooten bijbel op zijn nachttafel. Er was nog geen zweem van toenadering van den kant van het meubilair. Ook de koekoek richtte zich nog even uitsluitend tot het stille nachtelijk huis, met volstrekte miskenning van Johannes. Maar deze trok er zich niet zooveel meer van aan en sliep spoedig en vast.

De volgende morgen bracht slechts deze wijziging dat er bijbels klaar-lagen aan de ontbijttafel en dat Daatje binnenkwam, statig plaats nam, met de half bloote, rimpelige armen over elkaar en dat tante toen voorlezing hield. Gister had tante van deze gewoonte afgeweken, niet wetend hoe Johannes het zou opnemen. Nu meende zij, na hem zoo aardig en hupsch gevonden te hebben, er mede te kunnen doorgaan. Het was een hoofdstuk uit Jesaia, vol barsche dreigementen, die Daatje zeer schenen te behagen. Ze keek ernstig goedkeurend en knikte af en toe met het hoofd, de lippen stevig op elkaar, en den neus vastberaden opsnuivend. Johannes vond het zeer onsamenhangend, en

kon, met allen goeden wil, er niet bij blijven. Hij luisterde naar het kwetteren der spreeuwen op het dak, en het roekoekoeën van een houtduif in den beukeboom.

Vóór hem zag hij een staalgravure, voorstellende een jonge vrouw, die in een lang hemd gekleed, met uitgestrekte armen aan een dik steenen kruis hing, dat uitstak boven een woestgolvende zee, van boven scheen een lichtbundel, waarin de persoon vol vertrouwen opkeek. Het onderschrift luidde: ‘de rots der eeuwen,’ en Johannes verdiepte er zich in, hoe die juffrouw daar gekomen was, en vooral hoe ze er weer vandaan zou komen. Want dat ze lang in die ongemakkelijke houding kon volharden was niet te verwachten. Zeker geen eeuwen, En dan leek die toevlucht al bizonder schraal. Tenzij er met die lichtbundel iets beters gedaan kon worden.

Op denzelfden wand hing een spreuk, in kleurige letters geteekend, tusschen overvloed van bloemen en kapellen, zeggende; ‘de Heer is mijn herder, mij zal niets ontbreken.’

Daarover kreeg Johannes oneerbiedige gedachten. En toen de bijbellezing was afgeloopen, had hij plotseling moed tot een opmerking.

‘Tante Seréna!’ zei hij, en hij voelde dat hij een kleur kreeg en een lichte duizeling, om zijn vrijmoe-

digheid, ‘is dat alleen omdat de Heer uw herder is, dat u niets ontbreekt?’

Maar hij kwam van een slechte reis.

Tante zette een zeer ernstig gezicht, schoof wat zenuwachtig aan haar bril en zei: ‘Lieve Johannes, ik wil graag erkennen dat ik in veel opzichten onverdiend gezegend ben. Maar zou jij, die zoo'n goeden en bescheiden vader hebt gehad, niet weten dat het leelijk staat als jonge menschen ondoordacht oordeelen over het leven van ouderen, waarvan zij noch de beproevingen noch de eigenlijke zegeningen kennen?’

Daar zat Johannes, diep beschaamd en zich een malle, brutale jongen vindend.

Maar Daatje stond op, en op de haar eigene wijze, ietwat gebogen en de handen op de heupen, naar de deur loopend, zei ze met grooten nadruk: ‘Wil *ik* u es wat zeggen, juffrouw? Uwe' is te goed. Op de keskedie moest-ie hebben. Op de bloote keskedie.’ - Daarmee ging ze naar de keuken.

VI.

In het leven van tante Seréna waren regelmatig terugkeerende afwisselingen. Vooreerst de kerkgang. Dat was de groote gebeurtenis van de week, en het predikbeurten- of dominees-briefje werd steeds aandachtig geraadpleegd. Dan werd de kanten muts met zijden linten verwisseld voor een hoed met gazen sluier, en Daatje zorgde dat kerk-boeken, mantel en handschoenen bijtijds gereed lagen. Meestal ging Daatje mee, zoo niet, dan werd de preek haar uitvoerig verteld.

Volgzaam vergezelde Johannes tante, en trachtte, niet zonder eenig goed gevolg, het gesprokene te waardeeren.

De bezoeken van dominee Kraalboom waren niet minder gewichtig. Dan zag Johannes met verbazing, hoe de anders zoo waardige en statige tante zich bijna vernederde van eerbiedige en onderdanige bewondering. Zij behandelde dezen man, waarin Johannes niet veel meer kon zien dan een gewone, vriendelijke meneer

met een grauwe krullebol en bolle gladgeschoren wangen, als een hooger wezen, en de vereerde liet zich dat zeer onbevangen welgevallen. Wat tante 't lekkerst had aan fijnen wijn, gebakjes en likeuren, werd hem voorgezet. En daar dominee een sterk rooker was, had Daatje na elk bezoek een zwaren zelfstrijd, tusschen haar eerbied voor den dienaar des Woords en haar afschuw van rondgestrooide aschpropjes, hier en daar achtergelaten peukjes sigaar en tabaksgeurige gordijnen.

Eenmaal 's weeks was er Krans, en dan kwamen tante's vriendinnen. Dit waren min of meer bejaarde, maar allen zeer onbevallige vrouwen, onder wie tante Seréna, met haar rechte gestalte en fijn, bleek gezicht, een goed figuur maakte, en ook duidelijk als hoofdpersoon gold. Er werden soezen gepresenteerd, en warme wijn of slemp geschonken. Het doel dezer bijeenkomsten was liefdadig. Men vervaardigde, onder levendig gesprek, tal van geheel nuttelooze en ook meestal smakelooze voorwerpjes, lappedekens, anti-makassars, speldekussens, bloempot-omhulsels, portretlijstjes van gedroogde planten, en al dergelijke zaken meer. Dan werd daarvan een loterij, tombola geheeten, op touw gezet, ieder moest lootjes aan den man brengen, en de opbrengst was soms voor een zieke weduwe, soms voor een gasthuis, meestal echter voor de zendingszaak.

Johannes zat op zulke avonden zwijgend in zijn

hoekje met een der geïllustreerde tijdschriften, waarvan tante een groote kast vol bezat. Hij luisterde naar de gesprekken, pogend het edele en beminnelijke er van te waardeeren, en zag toe op de knutselende vingers. Men bemoeide zich niet met hem, en hij dronk zijn warmen wijn en at zijn gebakjes, tevreden als men hem met rust liet. Want tot geene der bloemen uit dezen krans voelde hij zich aangetrokken.

Maar tante Seréna achtte haar levensplichten daarmede niet afgedaan. Zij ging er op uit, en deed ijverig huisbezoek in alle gezinnen, zoo rijk als arm, waar zij meende iets goeds te kunnen doen. En het was een groote voldoening voor Johannes toen zij, op zijn verzoek om eens mede te mogen gaan, met hartelijkheid zeide: ‘Wel zeker, lieve jongen, waarom niet?’

In spanning ging Johannes de eerste maal mede. Nu zou hij ingewijd worden in het goeddoen, in het goed-mensch zijn. Dit was een schoone kans.

Zoo trokken zij dan beiden uit, en Johannes droeg een groote tasch, waarin zakjes rijst en gort en suiker en split-erwten. En ook een flesch wijn, en muisjes rookvleesch voor de zieken.

Eerst gingen zij naar vrouw Stok, die honderd schreden van tante af woonde, op het Fransche-pad. Vrouw Stok rekende blijkbaar op zulke bezoeken, en was uiterst welbespraakt. Volgens haar woorden

zou men zeggen, dat er geen edeler wezen op aarde woonde dan tante Seréna, en geen netter, dankbaarder en tevredener schepsel dan vrouw Stok. Ook Dominee Kraalboom werd uitbundig gehuldigd.

Daarna bezochten zij zieken, in vunzige kamertjes in sombere achterbuurten. En overal herhaalde zich de onderdanige dankbaarheid en tevredenheid der begiftigden, met eenstemmige verheerlijking van tante Seréna, zoodat Johannes verscheidene malen zijn oogen vochtig voelde worden. De gort en de split-erwten werden achtergelaten waar zij te pas kwamen, alsook de wijn en de muisjes rookvleesch.

Zeer voldaan kwamen Johannes en tante thuis. Tante verheugd over haar gewillige en waardeerende volgeling, Johannes over deze welgeslaagde proeve van menschlievendheid. 't Zou zóó wel gaan. Geheel opgevroolijkt holde hij den tuin in, en verdroomde verder den zachten namiddag tusschen de rijk-beladen frambozen-struiken.

- ‘Tante!’ zei Johannes dien middag aan tafel, ‘die arme jongen in de Achterstraat met die zieke oogen en dat zwerend been, is dat een vrome jongen?’
- ‘Ja, Johannes, zoover ik weet wèl.’
- ‘Dus is dan ook de Heer zijn herder?’
- ‘Ja Johannes,’ dit zeide tante ernstiger, gedachtig aan zijn vorige opmerking. Maar Johannes sprak

onschuldig-weg, als in eigen gedachten verdiept:

- ‘Hoe komt het dan dat hem zooveel ontbreekt? Hij heeft nooit de duinen of de zee gezien. Hij kent alleen maar dat vuile kamertje, en gaat van zijn stoel naar zijn bed en van zijn bed naar zijn stoel.’

- ‘De Heer weet best wat goed voor ons is, Johannes. Als hij vroom is en blijft, zal hem eenmaal niets ontbreken.’

- ‘U meent als hij dood is? Jamaar, tante, als ik vroom ben kom ik ook in den hemel, niet waar?’

- ‘Zeker, Johannes.’

- ‘Maar tante, dan heb ik bij u een heerlijk leven gehad, met frambozen en rozen en lekker eten, en hij heeft niets gehad als pijn en leelijkheid. En het eind is 't zelfde. Dat zou niet eerlijk zijn, vindt u wel tante?’

- ‘De Heer weet wat goed voor ons is, Johannes. De zwaarstbeproefden zijn hem het dierbaarst.’

- ‘Dan is het ook geen zegen het goed te hebben, dan moeten wij beproevingen en ontberingen verlangen.’

- ‘Wij moeten berusten in wat ons gegeven wordt’ zei tante, niet geheel op haar gemak.

- ‘En toch maar dankbaar zijn, tante, voor al dat lekkers en zoo? Al weten we dat beproevingen beter zijn?’

Johannes vroeg het ernstig, zonder zweem van ironie. En tante, verheugd het gesprek beslissend te kunnen sluiten, antwoordde:

- ‘Ja, Johannes, altijd dankbaar zijn. Vraag dat dominee maar.’

Dominee Kraalboom kwam des avonds, en toen tante hem Johannes' vragen oververtelde, nam zijn gelaat denzelfden plooi aan als wanneer hij op de preekstoel stond, en zijn eenigszins scheeve mond sprak met een duidelijke r-klank en met de uitdrukking van welbehagelijke gewisheid het volgende:

- ‘Mijn beste jongen, wat je daar in je kinderlijke eenvoud hebt gevraagd is inderdaad... in-der-daad het groote vraagstuk waarover de vromen in alle eeuwen hebben gemijmerd en getwijfeld - gemijmerd en getwijfeld. Wij behooren dankbaar te genieten van het goede wat God ons, in zijn oneindige barmhartigheid, gelieft te schenken, zonder er ons op te verheffen. Wij moeten het leed dat Hij anderen doet lijden, naar onze krachten verzachten, en den lijder tevens leeren in het onvermijdelijke te berusten. Want Hij weet wat wij allen noodig hebben en geeft kracht naar kruis.’

Toen zei Johannes: ‘Dus u, en tante, en ik hebben het nu goed, omdat wij al die narigheid niet noodig hebben? En die zieke jongen heeft het wèl noodig? Is het zóó, dominee?’

- ‘Zoo is het beste jongen!’

- ‘En heeft Daatje dan nog ontberingen noodig? Daatje zei dat ze veranderd was, net als u en tante.’

- ‘Daatje is een goede, vrome ziel, die geheel tevreden is met wat de Heer haar heeft toegedeeld.’

- ‘Ja maar, Dominee!’ zei Johannes, en hij sprak met een trillende stem ‘ik ben nog niet veranderd, heusch niet. Ik ben nog in 't geheel niet goed. Waarom wordt mij dan zooveel meer toegedeeld dan Daatje? Daatje heeft maar een klein hokje op zolder en ik de groote logeerkamer, zij moet schrobben en in de keuken eten, en ik eet binnen en krijg veel meer lekkers. En dat doet niet de Heer, maar tante.’

Dominee Kraalboom zweeg en dronk uit zijn groen-glazen kelk met geurigen rijnwijn, terwijl hij een scherpen blik naar Johannes wierp. Tante keek met een zekere spanning naar dominé's mond, waaruit het volgende orakel de onzekerheid zou verjagen.

Toen dominee weer sprak, was zijn stem veel minder vriendelijk. Hij zeide: ‘Ik geloof, mijn vriendje, dat het hoog tijd was dat tante je hier aan huis nam. Je hebt blijkbaar aan zeer verkeerde invloeden bloot gestaan. Gewen er je aan te denken, dat oudere en wijzere menschen beter weten wat goed voor je is dan jij zelf, en wees dankbaar voor het goede, zonder al te veel uit de pluizen. God heeft ieder in zijn stand geplaatst, waarin hij moet werkzaam zijn voor zijn evenmensch en eigen volmaking.’

Met een zucht van voldoening nam tante Seréna

haar tapisserie-werk weer op. Johannes was verschrikt door het woord ‘pluizen’ dat hem aan een ouden vijand herinnerde. En dominee haastte zich een nieuwe sigaar aan te steken, en over de tombola te beginnen.

Dien nacht, in het groote ledekant, lag Johannes lang en onrustig wakker. Zijn gedachten waren licht en vurig en zijn gemoed was in oproer. Het ging toch niet goed zoo. Er haperde iets, maar hij wist niet wat. De meubels in het stille nachthuis hadden nu een bijna dreigend en vijandelijk aanzien. De koekoek spelde onraad.

En tegen drie, vier uur, toen het nachtlichtje spetterend was uitgegaan, lag hij nog helder wakker naar de beddekwast te kijken, die, grooter en dikker dan gewoonlijk, onheilspellend zichtbaar werd in den eersten schemer.

En op ééns... zoo waar! daar zag hij hem duidelijk bewegen. Een lichte trilling, een krampachtig slangelend golven, als de staart van een zenuwachtige kat.

En heel vlug, zonder geritsel, zag hij een kleine schaduw langs de beddekwast afdalen. Was het een muis?

Daarop hoorde hij een fijn stemmetje.

‘Johannes! Johannes!’

Dat was een bekend stemmetje. Hij zag goed toe, zijn hoofd oprichtend.

Onder aan de beddekwast, schrijlings op het handvat, zat Wistik, zijn oud vriendje. Hij zag er nog precies uit als vroeger, en keek even gewichtig, ja, met een bizondere, bijna verschrikte uitdrukking van spanning op zijn gerimpeld gezichtje. Hij had geen eikeldopje op, maar een aardig mutsje dat leek zwart in de schemering.

‘Groot nieuws!’ riep Wistik. ‘Groot nieuws! Ga dadelijk mee!’

‘Dag Wistik!’ fluisterde Johannes, zeer tevreden en behagelijk. Hij lag lekker tusschen de dekens, en was blij zijn vriendje weer te zien. Laat nu de latafel en de koekoek maar kwaad zijn. Nu had hij weer een vriend. ‘Moet ik meegaan? Hoe dan? En waar naar toe?’

‘Hierheen! mee naar boven!’ fluisterde Wistik. ‘Ik heb wat gevonden, daar zult ge van opkijken. Geef me maar een hand, het gaat best. Gij kunt uw lijf wel zoolang hier laten liggen.’

‘Dat zou wat moois zijn!’ zei Johannes.

Maar het ging best. Hij stak zijn hand uit en zat in een wip bij Wistik op de beddekwast. En toen hij naar beneden keek, waarlijk! daar zag hij zijn lijf heel rustig liggen slapen. Door de klaverblad-vormige

gaten in de luiken, drong een lichtstraal naar binnen en verlichtte zijn slapend hoofd. Johannes vond dat een alleraaidigst gezicht en zich zelven werkelijk nog al een lieve jongen, zooals hij daar in de kussens lag, met zijn donkere lokkenhaar om de even gerimpelde wenkbrauwen.

- ‘Gelooft ge dat ik erg slecht ben, Wistik?’ zei hij, aldoor naar zich zelven starend.

- ‘Neen,’ zei Wistik, ‘dat moeten wij ons nooit laten wijs maken. Ik ben óók niet slecht. Volstrekt niet. Dat heb ik nu al stellig uitgevonden. O! ik heb al zooveel ontdekt sinds den laatsten keer. Maar laten wij onszelven daarom niet bewonderen. Dat zou dom zijn. Nu kom! want wij hebben maar weinig tijd.’

Meteen klommen zij samen langs de beddekwast naar boven. Het ging gemakkelijk, want Johannes was klein en licht en werkte zich vlug aan het ruige koord omhoog. Maar het voelde warm, en harig, en levend in zijn handen.

Boven werkten ze zich door de plooien van den lede-kantshemel heen. Maar daar hield de beddekwast niet op. Neen! neen! die ging verder, verbreedde zich meer en meer, en toen.... Wat zij toen zagen, zal ik u in een volgend hoofdstuk vertellen.

VII.

Het was toch wel degelijk de staart van een leeuw en geen beddekwast.

Op den rug van het geweldige beest zelf, zaten nu Johannes en Wistik. Boven hen was het donker, maar vooruit, daar waar de leeuw heenkeek, daar schemerde daglicht.

Voorzichtig lieten ze zich op den grond zakken. Zij waren in een groote grot. Johannes zag dewaterstrepen glinsteren langs de rotswanden.

Hoe zachtjens zij ook voorbij het ondier trachtten te sluipen, hij bemerkte hen en draaide met een snelle beweging zijn groven kop naar hen toe, wantrouwend en opmerkzaam.

- ‘Hij doet niets!’ zei Wistik. En de leeuw bekeek hen, alsof zij een paar vliegen waren, niet waard om op te eten.

Zij traden naar buiten, daar scheen de felle zon. En na eenige oogenblikken van verblinding zag Johannes een wijd en heerlijk berglandschap voor zich.

Zij stonden op den zijwand van een hoogen, rotsigen berg, omlaag zagen zij diepe, groene dalen, waaruit het geruisch van beken en watervallen opsteeg.

In de verte was het een flikkerend en verblindend getintel van zonnevonken, op een donker kobalt-blauwe zee. Het strand konden zij zien, en het telkens wit worden der brekende brandingsgolven. Maar dat ging stil, het was te ver om te hooren.

Omhoog was een heldere hemel, maar de zonneschijf kon Johannes niet zien. Rondom was het zeer stil, de blauwe en witte sterbloemen tusschen de rotsen bewogen niet. Alleen het watergeruisch werd gehoord in de valleien.

- 'Nu, Johannes, wat zegt gij hiervan? Dat is nog mooier dan de duinen, is het niet?' zeide Wistik, met welvoldaan knikken.

Johannes was verrukt en voelde een wonderbare vreugde bij het zien der wijde ruimte vóór hem, met de rotsen, de bloemen, de ravijnen en de zee.

- 'O Wistik! waar zijn we hier?' vroeg hij zacht, en met opgetogen blik.

- 'Hier heb ik nu mijn nieuwe muts van daan,' zeide Wistik.

Johannes keek naar hem. Het aardige mutsje, dat zwart scheen in den schemer, bleek helderrood te zijn. Het was een phrygisch mutsje.

- ‘Phrygië?’ vroeg Johannes. Want hij wist wel hoé die mutsjes heetten.

- ‘Dat kan wel,’ zei Wistik. ‘Is dat geen prachtige vondst? En ik weet óók al....’ sprak hij weer fluisterend en gewichtig, achter zijn handrug, in Johannes oor, ‘dat ze hier meer weten van het gouden sleuteltje en het boekje, dat wij samen zoeken.’

- ‘Is het boekje hier?’ vroeg Johannes,

- ‘Dat weet ik nog niet,’ zei Wistik, een beetje teleurgesteld, ‘dat heb ik niet gezegd. Maar de menschen hier weten er van, dat is zeker.’

- ‘Zijn hier menschen?’

- ‘Ja, zeker! Menschen en nymfen en elven en allerlei dieren. En ze weten er allemaal van.’

- ‘Is Windekind hier ook, Wistik?’

- ‘Dat denk ik wel, Johannes. Maar ik heb hem nog niet gezien. Willen we eens zoeken?’

- ‘O, ja, Wistik. Maar hoe komen wij daar beneden? Het is zoo steil. We zullen den hals breken.’

- ‘Welneen! Als gij maar niet bang zijt. Laat u maar zweven. Dat gaat heerlijk.’

Eerst durfde Johannes niet. Hij was klaar wakker, hij droomde niet. En als men zich klaar-wakker van een hooge rots laat vallen, dan valt men dood. Als men droomt, dan hindert het niet. Wist hij nu maar of hij droomde of waakte.

- ‘Kom, Johannes, we hebben weinig tijd!’

Toen waagde hij het en liet zich nederzweven. En dat ging heerlijk en gemakkelijk. Zachtjes gleed hij neer door de zoele, stille lucht, armen en beenen bewegend als een zwemmer.

- ‘Zou het dan toch maar droomen zijn?’ vroeg hij, terwijl hij opmerkzaam de schoone bloeiende wereld onder zich bezag.

- ‘Wat bedoelt gij?’ vroeg Wistik. ‘Gij zijt toch Johannes, en wat gij ziet dat ziet Johannes. Uw lijf ligt te slapen op Vredebest bij tante. Maar hebt gij ooit overdag iets zoo duidelijk gezien, als dit?’

- ‘Neen,’ zei Johannes.

- ‘Nu dan, dan kunt ge tante Seréna en Vredebest ook wel een droom noemen, even goed als dit.’

Een groote vogel, een arend, gleed met stille vleugels in statige kringen rond hen heen, naar hen spiedend met zijn scherpen, norschen blik.

Onder hen, in het donker groen der vallei, werd een kleine, blanke zuilen-tempel zichtbaar. Daarnaast. stortte zich een bergstroom in klaterenden val omlaag. Stil en kaarsrecht stonden hooge cipressen rondom, met hun bleekgrauwen stam en zwartgroen loof. Een fijne nevel van vochtstof rees van het neerkletterend water en bleef hangen tusschen de glanzig groene mirten en magnolia's, bekranst door een fijnen kleuren-

boog. Alleen waar het water spatte, trilden de bladeren. Anders was alles roerloos.

Maar overal klonk gekweel en gekwetter van vogels uit de bosschaadjen. De vinken sloegen met helderen slag, en de lijsters floten onvermoeid hun wisselend deuntje.

Maar hoor! - dat was geen vogel. Dat was een wijzer, inniger zang, een melodie die wat zeide, iets dat Johannes gevoelen kon, als de woorden van een vriend. Het was het liefelijke spel van een fluit of schalmei. Zóó kon geen vogel zingen.

- ‘O Wistik, wie doet dat? Dat is mooier dan meerl of nachtegaal!’

- ‘Sst!’ zei Wistik met groote oogen. ‘Dat is nog maar de fluit. Straks zul je ze hooren zingen.’

Zij daalden neder op een bergweide, in een breede vallei. De klare, blauwgroene stroom vloot midden door de zonnige grasvlakte, tusschen bloedroode anemonen, gele en witte narcissen, donkerpaarse hyacinthen. Aan beide zijden waren dichte, ronde boschjes azalea's, gansch overdekt met geurige, steenroode bloemen. Witte kapellen fladderden er over heen. Daarachter verhieven zich hoog de laurieren, de mirten, de olijven, de kastanje-boomen, en hooger-op de ceders en pijn-boomen, tot halfweg den bergwand van roodgrauw graniet.

Het was zoo stil en vredig, groote, blauwe libellen met zwarte vleugels wiegelden op de gele narcissen, die knikten langs den stroom.

Daar zag Johannes een hert vluchten, snel, met spichtige sprongetjes, als opveerend van de zoden, toen weer één! - en weer één! -

En dichterbij klonk het fluitspel, - maar nu ook met gezang. Het naderde van uit het schaduwig kastanjewoud, en weerklonk heerlijk tusschen de bergwanden, onder 't ernstig, gelijkmatig ruischen van den stroom. Men hoorde de stemmen van mannen en vrouwen, streng-krachtig en liefelijk-helder, - en tusschendoor het wat ruw opjubelen van blije, hooge kinderstemmen.

Daar kwamen zij aan, de menschen, een blije, licht-kleurige stoet. Allen droegen bloemen, als kransen op 't hoofd, als slingers in de handen of om de schouders, de fluitspelers, de mannen, de vrouwen, de kinderen. En zij schenen zelf wel levende bloemen, in hun helderkleurige, sierlijke kleederen. Dik lokken-haar hadden zij allen, dat glinsterde in den zonneschijn als donker goud, bij allen gelijk getint. Hun leden en gezichten waren door de zon gebruind, maar als de kleedplooien wegvielen, blonk hun lijf er onder blank als melk. De ouderen schreden statig en bedachtzaam op de maat, de kinderen droegen korfjes met vruchten,

linten en groene twijgen, maar de jonge vrouwen en mannen dansten bij 't voortgaan op de rhythme der muziek, zooals Johannes nooit had zien dansen. Ze bewogen hun lijven wiegelend, met kleine sprongen, telkens even stilstaand in gracelijke houding, de armen beurtelings boven 't hoofd heffend en het losse gewaad wuivend en weer samenvoegend in sierlijke plooien.

En hoe schoon waren ze! Geen één zag Johannes, oud of jong, die niet had die edele, fijne trekken en die heldere, vurige oogen, waarin de diepe beteekenis te vinden was, die hij altijd in menschen-aangezichten zocht. Dat wat hem een mensch dadelijk tot vriend maakte, wat hem deed verlangen met iemand innig en vertrouwd te worden, het dierbare, wat hij in Windekind's oogen het eerst had ontwaard, en wat hij zoo smartelijk miste in al die hatelijke mensch-gelaten waartusschen hij moest leven, dat hadden ze allen, man en vrouw, grijsaard en kind.

– ‘O, Wistik,’ fluisterde hij, en kon nauw spreken van aandoening, ‘zijn dit menschen en geen elven? Kunnen menschen zoo mooi zijn? Ze zijn veel mooier dan bloemen, veel mooier dan dieren, ze zijn het mooiste van alles hier in de natuur!’

- ‘Nu! wat heb ik u gezegd!’ zei Wistik, vergenoegd zijn kleine beentjes wrijvend. ‘Ja, ja, menschen hooren best in de natuur. Opperbest. Maar we hebben tot nog

toe het verkeerde merk te pakken gehad. Het uitschot, Johannes, de afval. De rechten zijn zoo kwaad niet, dat heb ik u altijd wel gezegd.'

Johannes herinnerde zich daar niets van, maar wou zijn vrindje niet tegenspreken. Hij hoopte maar, dat deze prachtige en dierbare menschen bij hem zouden komen, en hem herkennen als hun soortgenoot, en hem opnemen in hun midden. Dan zou hij gelukkig worden, de menschen recht lief hebben, en trotsch zijn op zijn eigen menschheid.

Maar de schoone stoet kwam nader en trok voorbij, zonder dat iemand hem opmerkte. Ook hoorde Johannes dat zij zongen in een vreemde, onverstaanbare taal.

- 'Mag ik hen niet aanspreken?' vroeg hij angstig. 'Zouden ze mij verstaan?'
- 'Welneen Johannes,' zei Wistik verontwaardigd. 'Wat denk je wel! - Dit is hier geen sprookje en geen droom. Dit is echt, allemaal echt.' -
- 'Moet ik dan weer terug naar tante, en Daatje en de dominee?' -
- 'Jawel!' zei Wistik verlegen.
- 'En het sleuteltje? en het boekje? en Windekind?'
- 'Die kunnen we nog zoeken.' -
- 'Zie!' zei Johannes bitter, 'zoo is het nu altijd met u. Ge belooft wonder wat, en het eind is altijd teleurstelling.' -

– ‘Dat kan ik niet helpen,’ zei Wistik.

Zij gingen verder, zwijgend en beiden wat verslagen. Toen zagen ze ook de menschenwoningen tusschen 't groen. Simpele bouwwerken van donker hout en blanken steen, kunstig versierd en gekleurd. De wingerd wies tegen de zuilen, en van de daken hingen ranken van een vreemde, dikbladerige plant met roode bloemen, zoodat het was alsof de muren bloedden. Overal nestelden vogels, en kleine gulden beelden zag men in marmeren nissen staan. Er waren geen deuren, geen hekken, - een bont, zwaar tapijt hing hier en daar voor een doorgang. Het zag er leeg en stil, want allen waren uit, - maar niets was gesloten of verborgen bij 't vertrek. Op bronzen bekkens voor de huizen smeulde fijn reukwerk, waarvan blauwe rookstengels zachtkens omhoog krinkelden in de stille lucht.

Toen togen ze verder het woud in, dat achter de huizen lag. Daar was schemerschaduw en een geheimzinnige, plechtige stilte. Het mos groeide dik op de zware rotssteenen, waartusschen geweldige kastanjeen cederboomen wortelden. Schuimende beekjes stroomden af, - en telkens was het Johannes, als zag hij een of ander wezen, een hert of ander dier, naar hem gluren en snel wegschieten tusschen de stammen. ‘Wat zijn dat? herten?’ vroeg Johannes.

- ‘Neen! neen!’ antwoordde Wistik en stak een vinger op. ‘Luister eens! ze lachen. Herten lachen niet.’

Werkelijk hoorde Johannes, telkens als hij een gestalte in den woudschemer zag verdwijnen, een zacht geschater, een duidelijk menschelijk lachen.

- ‘Let nu op! Nu zullen we hem zien’ zei Wistik.

- ‘Wie?’ - vroeg Johannes.

- ‘Sst!’ zei Wistik, zeer geheimzinnig, en wees naar een lichte plek in het woud.

Daar zag Johannes een zoo aardig en schoon tafereel, dat hij sprakeloos staan bleef, met een lichten lach van verbazing en vreugde.

Het woud was daar open en de zon scheen er in, op een grazige, bloemrijke plek. In 't midden stond een eenzame, ontzachlijk dikke kastanjeboom, om wiens voet een helder beekje zich heenwond, omboord met witte narcissen. Rondom prijkten de hooge rhododendronstruiken met glanzig, donker loof en honderden purperen halfronde bloemtuilen.

Aan den voet van den boom, in de looverschaduw, zat een vreemde gestalte, donker en ruig, in een kring van fijne, blanke wezentjes. Johannes wist niet wat van hen te denken. Ze waren zoo licht en zoo fijn, en lagen in allerlei bevallige houdingen tusschen 't hooge gras en de narcissen. Het waren menschen, scheen het, maar klein, en zoo blank als het schuim van de beek.

En hun lange haren waren zoo licht, dat ze rondom hun hoofdjes schenen te zweven in de windstille lucht.

In 't midden zat de donkere, ruige gestalte, met de armen op de knieën en de handen uitgestrekt. Hij had een lange, grijze baard, een oud, rimpelig, vriendelijk gezicht, groote, gouden oorringen, een bladerkroon op 't hoofd, een roode bloem-festoen, bezet met levende, gele vlinders, om de schouders, bruine naakte armen, een dikke, breede, ruige borst en gansch met een roodbruine vacht begroeide beenen. Op iedere hand hield hij een vogel, een vink. En elk van de twee vogels sloeg om beurten, zijn langsten slag, en dan lachte en knikte de oude goedkeurend, en de blanke wezentjes in 't ronde lachten mee. Op zijn schouder zat een eekhoorn kastanjes te pellen, zoodat de schillen in zijn grijzen baard vielen.

- ‘O, Wistik,’ riep Johannes, half lachend, half schreiend van opgetogenheid, ‘ik weet wie dat is, ik ken hem. Dat is Pan, vader Pan!’

- ‘Dat kan wel!’ zei Wistik met een heel wijs gezicht. ‘Nu, *hij* staat ons te woord. Probeer maar!’

Schuchter trad Johannes naderbij. Toen hij op de open woudplek den eersten voet zette, vloden de witte nimfjes in een ommezien uiteen, zoo vlug en zacht als waren zij hagedissen geweest, zoodat alleen hun zachthelder spot-gelach, en wat geritsel in de donkere

rhododendron-schaduw werd gehoord. De twee vinken vlogen weg, ook de gele vlinders van zijn bloemkrans en de eekhoorn schoot met kletterende nageltjes den boom in. Maar Pan bleef stil zitten, met voorovergebogen hoofd, neerhangende handen, en glurende, vriendelijke oogjes.

- ‘Ik ken je wel!’ klonk het uit zijn breeden mond, terwijl hij Johannes al knikkende bleef aankijken, het dikke hoofd wat op zij.

- ‘O vader Pan,’ zeide Johannes, bevend van eerbied en spanning, ‘kent gij mij? Wilt ge me antwoorden? Waar zijn we hier dan toch?’

Pan bleef minzaam en geruststellend doorknikken. - ‘Phrygië!’ zei hij. - ‘Gouden eeuw! - Jawel!’

- ‘En kent ge Wistik ook? En Windekind? En weet ge van 't sleuteltje? en 't boekje?’

- ‘Wistik? Welzeker! - wist-ik alles maar. Je kunt gulzig vragen, Vraagal! Wistik en Vraagal! een mooi paar!’

En Pan lachte hard, met een verbazend grooten mond, vol groote witte tanden.

- ‘Wie is toch Windekind, vader Pan?’

- ‘Mijn lieve schat! mijn lieve, mooie zoontje, dat is hij! - Twee dooiers uit één ei, al ben ik oud, grof en ruig, en hij glad en fijn en mooi!’

- ‘Zal ik hem ooit weerzien?’

- ‘Waarom niet? Hij komt hier vaak. En het bevalt je hier toch, is 't niet?’
- ‘Maar Wistik zegt dat ik hier niet kan blijven.’
- ‘Dat kun je nu ook niet. Maar waarom zou je niet eens terugkomen?’
- ‘Kan dat?’ -

Pan zette een alleraardigst verbaasd gezicht en blies zijn wangen op.

- ‘O jou lieve, kleine Vraagal! geef me een pootje.’ - Vertrouwend legde Johannes zijn kleine hand in de breede, open handpalm, van buiten donker-ruig, van binnen bleek, glad en hard. ‘Weet je dat nog niet? Laat vader Pan je dan gelukkig maken met een woord. Goed onthouden, hoor! - *Alles kan, wat Vraagal wil, - alles!* Als hij maar geduldig willen blijft. Maar zeg mij nu eens, hoe ken jij mij?’

– ‘Ik zag beelden en prenten van u.’

- ‘En lijk ik?’
- ‘Neen!’ zei Johannes. ‘Ik vind u veel liever. Op de prenten lijkt gij op den Duivel.’ -
- ‘Ha! ha! ha!’ lachte Pan, en sloeg zijn zware handen boven zijn hoofd hard tegen elkaar. ‘Dat ben ik zelf, Vraagal. Ze hebben een duivel van me gemaakt, om de menschen van mij af te brengen. Maar geloof je nu dat ik kwaad ben? - Nog een pootje, hier! - en nog een!’

Johannes legde nu zijn beide handen in Pan's twee reuzenhanden, en zeide ferm: ‘Ik weet wie gij zijt. Gij zijt goed. Gij zijt de natuur!’

- ‘Hou je mond, kleine kwezel! met je pedante modewoorden. Schaam je je niet?’

Johannes kleurde hevig, de tranen liepen hem over en hij voelde of hij wel weg wou kruipen. Maar Pan trok hem bij zich en streelde hem de wang.

- ‘Nu! huil maar niet. Het is niet erg. Je komt ook uit een akelig nest. Ik ben niet kwaad, en Wistik ook niet. Vertrouw ons maar.’

- ‘Dat heb ik hem ook gezegd,’ zeide Wistik ernstig en met nadruk.

- ‘Kleine Vraagal!’ vervolgde Pan, met zeer ernstige blikken. ‘Er is wel een kwade Duivel. Maar die is veel leelijker dan ik. Is 't niet zoo? Wistik? - Jij kent hem! Is hij niet leelijker? Zeg!’ -

Nooit vergat Johannes het gezicht van Wistik, toen vader Pan dit luide vroeg, met felle, strakke blikken. Het kleine ventje werd doodsbleek, zijn mondje ging open, hij drukte zijn beide handjes op de maag en fluisterde nauw hoorbaar, met bevende kaken: ‘Afschuwelijk!!’

- ‘O zoo!’ zei Pan. ‘En dat ben ik niet. Wistik moet hem je maar eens wijzen. En hij lijkt veel meer op die malle menschen waar jij nu van daan komt, dan op mij.’

- ‘Tante Seréna?’ vroeg Johannes verbaasd. ‘Is die dan niet goed en voortreffelijk? Is dat een mal mensch?’

- ‘Nu, nu, lieve kleine Vraagal,’ zei Pan vergoelijkend. ‘Alles is betrekkelijk. Maar dat ze meer op den kwaden duivel lijkt dan ik, dat is zoo.’

- ‘Hoe kan dat?’ vroeg Johannes, in groote verbazing.

Pan werd een weinig ongeduldig. ‘Vind je dat zoo'n raadsel? - Vraag haar dan maar om het boompje te zien, dat ze in haar kast heeft, waaraan de gouden appeltjes groeien. Denk er om!’ -

- ‘Goed zoo! Goed zoo!’ juichte Wistik, van plezier in zijn handjes klappend.

Daar klonk op eens in de verte een angstwekkend geluid, een kort-uitgestooten, schor en hol gebrul, dat door het woud weergalmde.

– ‘De leeuw!’ riep Wistik, en liep wat hij loopen kon.

De angst beklemde ook Johannes. Hij begreep dat zijn tijd gekomen was. Maar hij wilde nog niet. Smeekend vroeg hij:

- ‘Vader Pan! zal ik het boekje vinden?’

- ‘Denk om mijn woord,’ zei Pan. ‘Vraagal kan wat Vraagal wil. Willen is kunnen. Maar 't moet het rechte willen zijn’ -

Weer klonk het vreeselijk gebrul. Nu veel dichter bij. Johannes strekte zijn handen uit - in strijd tusschen stijgenden angst en begeerte het oogenblik nog te gebruiken.

- ‘Nog één vraag!’ riep hij. ‘Wie is Markus?’

Toen zag hij hoe Pan's oogen wijdopen gingen en hem aanstaarden met een blik vol hevige aandoening. Hij keek fel-droevig als een gewond beest, en Johannes had nog niet bemerkt, dat hij zulke schoone, groote oogen had. Toen hief hij de gespreide handen omhoog, bedekte zijn gelaat en begon te schreien met een luid jammergehuil. De lucht werd dik en donker, en een zware stortregen viel neer.

Daar brulde de leeuw ten derde male....

VIII.

- ‘t Is zonde nog-en-toe!’ zei de schelle stem van Daatje, terwijl ze het derde luik met hard gerommel en geknars opensloot.’ - Allee! Jonker Popperlanzee! Half tien! En dat op Zaterdag, as de kamer hier an kant mot! Nou maar, 't zal zwaaien bij tante. Half tien! 't Is zonde nog-en-toe!’ -

Johannes was niet gesticht door deze gemeenzaamheid, als ware hij nog maar een kind en onder 't opstaan prevelde hij, zonder zijn eigen bedoeling recht te begrijpen: ‘Nu is het uit.’

Als het zwaaide bij tante, dan ging dat heel anders dan als het zwaaide in een woonwagen. Er werd niet gevloekt, noch gescholden of geraasd, ook vlogen er geen kookpannen door de ruiten.

Maar tante zag bleeker dan anders, haar fijn gezicht stond koud en strak als marmer, en er kwamen maar zeer weinig woorden op zachten, korten toon van haar lippen. Maar zij wist het toch op deze wijze iemand

zoo onbehagelijk te maken, dat hij liever een stuk van het thee-servies naar het hoofd zou hebben gekregen.

Johannes echter voelde, noch toonde zich berouwvol. Hij zette integendeel den kop er stug tegen in. Niet brutaal, maar wonderlijk onverschillig, ook niet stuursch, maar blij en gedienstig - omdat hij aldoor vervuld was van de gedachte aan het schoone land met de edele menschen en aan den goeden vader Pan. Tante raakte er een weinig door van haar stuk.

Dien avond kwamen de krans-vriendinnen in voltallige schare. Daar was juffrouw Frederike, die Free genoemd werd, lang en krom, met het grijze haar in een netje, - daar was Pieteko die altijd lachte en fleemerig lief deed, maar ook vinnig uit den hoek kon komen, - daar was Suze, die zoo muzikaal heette en zich daar veel op liet vóórstaan, en nog steeds piano-lessen nam, diep in de zestig als ze was, - daar was de vrome Koos, die al eens in 't water was gesprongen uit godsdienstwaan, en die de preeken zoo precies kon navertellen, - daar was het stille Neeltje, met een beetje een hoogen rug en erg slof in de kleeren, die nooit iets zeide en altijd met vrijers geplaagd werd, - daar was de weduwe Slot, die met een grove stem korte droog-komieke grappen zei, meestal ten koste van het arme Neeltje, - daar was Miebet, de schoonheid van 't gezelschap, voor wie Johannes

een bizonderen griezel voelde, - ze kwamen allen met hun handwerkjes en waren spoedig in druk gesprek. Johannes werd vriendelijk begroet, als ‘lieve jongen!’ en ‘beste jongen!’ maar verder, als altijd, metrust gelaten.

Het scheen wel, als men hun gesprekken hoorde, alsof in aller harten liefde en zachtmoedigheid ongestoord regeerde. Het was een onafgebroken wedstrijd in edelmoedigheid, ten opzichte van voetebankjes, gezellige plaatsjes, lekkerste gebakjes en eerst-bediend-worden. Miebet zei, dat ze maar één gebrek had, en wel dit, dat ze altijd eerst aan anderen dacht en 't laatst aan zichzelf. Uit dit éénigste gebrek kon men vergelijkenderwijze den aard en veelheid harer deugden bevroeden. Bij de vroomheid van Koos moesten, volgens haar eigen getuigenis, zelfs Daatje en tante het afleggen. Zij kon het lange nagebed van den vorigen Zondag woord voor woord herhalen, en stond alleen in deze vrome vaardigheid. Johannes merkte op, dat zij niet lezen of schrijven kon, en zelfs niet op de klok zien - maar met slinksche middelen deze onwetendheid wist te verbergen. Juffrouw Frederike was onuitputtelijk in het vermelden van de smarten die haar slechte gezondheid haar deed uitstaan, en van het hemelsche geduld waarmee zij deze ondragelijke beproevingen en de onverschilligheid, die de wereld tegenover haar lijden betoonde, wist te verduren.

Om zeven uur kwam de dominee, werd eerbiediglijk en met teedere zorgvuldigheid ontvangen, deed belangstellende en minzame vragen naar gezondheid en omstan digheden, bewonderde en prees de voortbrengselen van vrouwelijke kunstvlijt, en gaf luide en gewichtige zedelessen ten beste, waarnaar in stille aandacht werd geluisterd.

Johannes had van dominee een koude, slappe hand gehad. Hij voelde dat hij lang niet in de gunst gestegen was. Ook tante's strakheid was niet geweken, en zij keek hem nu en dan onrustig aan, alsof zij wenschte en verwachtte, dat hij teekenen van berouw of neerslachtigheid zou toonen. En het scheen of de gansche krans zich nog minder aan hem gelegen liet liggen dan ooit.

Maar hij zat stil in zijn hoekje en bladerde in zijn penningmagazijn, zijn hartje dapper en gansch niet verontrust. Doch van de plaatjes zag hij niet veel, en meer dan anders moest hij naar de praatjes luisteren.

Toen gebeurde het dat tante plechtig opsomming deed van alle knutselwerkjes en snuisterijen, die deze maal voor de tombola waren bijeen-gebracht. Onder aandachtige stilte klonk het: ‘drie servet-ringen, twee coins, een papier-mand met tapisserie, zeven anti-makassers, een brei-pen-houder, twee sluimer-rollen, een lampekap, het mooie vuurscherm van Free, twee portret-lijstjes, vier spelde-kussens, een naalde-boekje, een

lappedeken, een paar pantoffels van Miebet, een reticule, een beschilderd theekopje, twee bloemstukjes van brood, een étui met schelpjes, een kluwen-bakje van stroo, zeventien leeswijzers, acht inktlappen, een schilderijtje van postzegels, twee geborduurde sigarenkokers, een asch-pot - nu ben ik er, geloof ik...'

'Tante!' zei Johannes, over zijn penning-magazijn, 'weet u, wat u er nog bij moest doen?'

Dat was een spannend oogenblik. Alle gezichten draaiden naar hem toe. Tante keek verbaasd, maar vriendelijk vragend. Dominee argwanend, met gefronste wenkbrauwen.

- 'Wat dan, beste jongen?' vroeg Tante.

- 'Een paar gouden appeltjes van uw boompje.'

Een gedwongen stilte. En tante, zich goed houdend, maar strenger:

- 'Welk boompje meen je, Johannes?' -

- 'Dat boompje, dat u in de kast heeft, waaraan de gouden appeltjes groeien.' -

Weder een stilte, maar men begreep, dat was duidelijk. Pietekoo gichelde zelfs, de anderen keken elkaar aan met veelzeggend oog-verdraaien. Tantes bleek gezicht werd merkbaar rose, en zij wierp een angstigen blik boven haar brilleglazen uit naar Dominee. Dominee nam de zaak zeer kalm op, keek Johannes met koude minachting aan, alsof hij zeggen wilde dat hij hem

al lang in de gaten had gehad - en kneep toen de oogen met een glimlachje toe, door een sussend handgebaar tante wenkend dat zij aan zooiets geen aandacht schenken moest. Daarop zei hij, met gemaakte onbevangenheid, en zeer luide:

- ‘Dit wordt inderdaad een fraaie tombola.’

Maar zóó liet tante zich toch niet paaien. Met zenuwachtig trillende hand wierp zij de ritselende paars-zijden linten van haar muts naar achter, hetgeen bij haar de hevigste aandoening verraadde, - stond op en wenkte Johannes haar in de vestibule te volgen.

- ‘Johannes!’ zeide zij, de kamerdeur achter zich sluitend, terwijl ze haar stem niet goed beheerschte. ‘Johannes! - dit mag ik niet verdragen. - Mij bij anderen belachelijk maken, foei! - En dat na al het goede wat ik dacht voor je gedaan te hebben. Moog je je oude tante zooveel verdriet doen? - Foei! Johannes, dat is slecht en ondankbaar van je.’

Met een gelaat, bijna even bleek als dat van tante zelf, keek Johannes haar recht in de blinkende brilleglazen. De tranen hadden in haar stem geklonken, en waarlijk! daar zag Johannes ze dik en glinsterend onder den bril te voorschijn komen en langzaam langs de fijn-gegroefde wangen glijden.

Nu kreeg hij het ook te kwaad. Zijn gevoelens geraakten geheel en al verward. Wie had nu gelijk?

vader Pan of tante Seréna? Hij voelde zich zóó in de klem, dat hij maar 't liefst zóó op straat ware gerend, om nooit meer terug te komen.

De straatdeurstond aan, de nazomer-avond schemerde naargeestig, en het motregende. Daatje stond buiten met iemand te praten.

- ‘Tante,’ zei Johannes, zich goed-houdend met alle macht, ‘ik weet wel dat ik slecht ben - maar ik wil toch heusch goed zijn - heusch! - als ik maar wist....’

Daar klonk op eens buiten een geluid, dat hem ontroerde met een schokkende huivering. Het prikkelde hem in achterhoofd, rug en beenen - en hij dacht dóór te zakken in zijn knieën. Hij hoorde het scherp-krassende geruisch van staal dat tegen den slijpsteen wordt gehouden, - en door de kier van de deur zag hij het geschitter van de schoone, gouden vonkenfontein.

Het klonk hem als een gezegende tijding, als de roep van genade voor een veroordeelde.

- ‘Dat is Markus!’ riep hij, met een hooge kleur en schitterende oogen.

Tante ging naar de deur en deed die open. Daar stond Markus, gebogen over zijn werk. Hij trapte weer het wiel van de oude kar, met de voeteplank. Weer, als vroeger, droop het water van zijn oude, pet en de vale regenjas, zijn gezicht stond moe en de groeven om zijn mond waren diep.

- ‘Markus!’ riep Johannes, en liep ijlings naar hem toe, om zijn armen om hem heen te slaan en zijn hoofd tegen zijn natte kleederen te vleien.

- ‘Kristeneziele! jongen! ben je niet goed?’ zei Daatje. ‘Wat zijn dat voor romansche kuren?’

- ‘Och tante,’ riep Johannes, ‘mag hij even binnen komen. Hij is zoo nat en zoo moe. Hij is een goeie man, mijn beste vrind!’ -

Daatje zette haar handen in de zij en ging dwars voor de deur en tante staan.

- ‘Wel, nou za'k je krijgen! Nou zal de lieve heiland me bewaren! Zoo'n smerige braasem van 'n zigeuner in mijn schoone marmeren gang. Dat mankeert er nog maar an!’

Maar tante zei, met haar ernstige stem, die voor Daatje altijd een gebod was geweest, waarop geen tegenspraak werd geduld: ‘Daatje wil je maar naar de keuken gaan, ik zal 't verder wel afdoen.’ -

En daarop, tegen Markus: ‘Wilt u binnen even rusten?’ -

Langzaam richtte Markus zich op.

- ‘Jawel, juffrouw!’ zeide hij, legde zijn schaar neer, nam zijn pet af en trad in.

Daatje was voor deze maal ongehoorzaam, want ze ging niet naar de keuken, maar bleef met de handen in de zij, onder herhaald hoofdschudden, met blikken

vol afgrijzen den indringer opnemen, vooral zijn voeten, en de oude jas, die op den kapstok werd gehangen. En toen tante hem werkelijk uit de vestibule tot zelfs binnen in de kamer liet, toefde ze angstig luisterend achter de ongesloten deur.

Daar binnen ontstond doodsche stilte. De dominee zette een ontzaggelijk verbaasd gezicht met hoog getrokken wenkbrauwen en een ontevreden vooruitgestoken pruilmond, Pietekoo borg van pure gichelende verlegenheid haar gelaat in haar twee handen, de anderen zagen beurtelings met zeer bedenkelijke mienen naar Markus, met onzekere verwachting naar tante, met wantrouwen naar Johannes, met veelzeggende oogwenken naar elkaar, en dan met gemaakte aandacht naar hun handwerkje. De stilte duurde voort.

- ‘Wilt u iets gebruiken?’ vroeg tante zacht.
- ‘Ja, juffrouw, een stukje brood,’ zei Markus met rustige stem, even zacht.
- ‘Wilt u niet liever een glas wijn en een gebakje?’
- ‘Neen, juffrouw, als u 't mij niet kwalijk neemt, liever gewoon brood.’

Dominee vond het tijd iets in 't midden te brengen. Hem prikkelde de afkeuring, in Markus' weigering besloten.

- ‘De Schrift leert, mijn vriend, dat wij zullen eten wat ons voorgezet wordt, waar wij te gast zijn.’ -

- ‘Houdt u mij voor een schriftgeleerde? of voor een apostel?’ vroeg Markus.

- ‘Niet op z'n mondje gevallen,’ zei de grove stem van mevrouw Slot.

Markus ging door, in dien zuiveren toon, die Johannes ademloos luisteren deed: ‘Ik wil zelfs met heksen aanzitten, maar daarom niet uit hun keuken eten.’

- ‘Hée! - Hée! - Hée!’ zei de dominee, en de dames riepen ‘Gosjemijne!’ en andere geluiden en uitroepjes van ergernis en verontwaardiging. ‘Praat wat minder ruw, vriend. Je bent hier niet bij je gelijken.’

Markus ging voort, op kalmen, vriendelljken toon: ‘Schriftgeleerden danken God toch voor menig ruwe waarheid en weten ook gelijkenissen te verstaan. Zelfs een apostel behoeft bij de kannibalen toch geen menschenvleesch te eten.’

De weduwe Slot, die alleen van 't gezelschap haar koelbloedigheid scheen behouden te hebben, viel hierop in: ‘We gaan er nog niet op vooruit.’

Markus wendde zich tot haar en zei zeer nadrukkelijk: ‘Wie zijn het die hun deel weg hebben? - Zijn het niet de armste menschen, die wijn drinken en gebak eten en nog geen droog brood kunnen voortbrengen? Ze raken elken dag dieper in schuld. Ik eet liefst onbezwaarde spijs.’

- ‘Je vergist je, man! ik heb geen schulden,’ riep tante, met trillende lippen.

- ‘Och maar tante! dat meent hij niet,’ zeide Johannes, even gespannen.

- ‘Kinderen moesten hier zwijgen!’ riep de dominee kregel.

- ‘Als de kinderen hier zwijgen, wie zal er dan verstandig spreken?’ vervolgde Markus. En toen met zachte, doordringende stem tot tante: ‘Wie de kinderen niet wil aanhooren, zal ook den Vader niet verstaan. Ik sprak in beeld, eenvoudig voor eenvoudige menschen. De gansche wereld is een beeld, en niet eenvoudig. Als wij zulk een eenvoudig beeld nog niet verstaan, dan moet de wereld wel een droevig raadsel blijven.’

Dominee zweeg, en rookte hevig. Maar tante dacht na, en zei, vóór zich ziend: ‘Alle verstand komt door 't licht van genade.’

Markus knikte vriendelijk. ‘Ja! ja! - voor wie de luikjes ontsluit en de venstertjes openzet. De zon wil ook wel door kleine raampjes schijnen.’

Daarop zweeg hij en at zijn brood. Niemand sprak meer, tenzij fluisterend tot de naast zittende.

Toen Markus gegeten had stond hij op en zei: ‘Wel bedankt - en goeden avond!’

Johannes stond ook op en zei angstig: ‘Markus! - je gaat toch niet heen?’

- ‘Ja, Johannes! - vaarwel - en tot weerziens!’

Toen ging hij zwijgend uit de deur, nam zijn pet

en jas, en werd door Daatje uitgelaten. Johannes hoorde haar vragen: ‘Wat krijg je?’ en toen Markus deemoedig zei: ‘Een dubbeltje,’ neep het hem om 't hart. Zoolang het piepen van zijn wagenwiel hoorbaar bleef, sprak binnen niemand. Toen zei de dominee op een luiden, gemaakt-luchtigen toon:

- ‘Dat was een waagstukje, lieve juffrouw. U moet in 't vervolg voorzichtiger zijn met die al te groote menschlievendheid. Die man is bekend als een zeer gevaarlijk individu.’

Uitroepen van verbazing en schrik. ‘Gosje!’ zeiden verschillende dames. ‘'t Is zonde!’ ‘Kent u hem?’

- ‘Och, welzeker!’ zei de dominee met geringschattend schouderophalen. ‘Een zeer bekend persoon. Een van die dwepers, die het volk opzetten en het volkskarakter vergiftigen. Een nihilist.’

- ‘Een nihilist!’ herhaalden de dames met ontzetting en afschuw. De arme Johannes zat met pijnlijke aandacht naar dominee Kraalboom te luisteren. De naam ‘nihilist’ maakte hem niet bang, maar die bekendheid was een bittere teleurstelling. Het was of daarmede al het geheimzinnig-verhevene van zijn vriend werd weggenomen. Was het dan alles toch bedrog geweest?

Toen de krans vertrokken was en tante naar bed zou gaan, zag hij Daatje met groote bezorgdheid de zilveren lepeltjes tellen, of er geen ontbrak.

IX.

- ‘Hoort-er-is, juffrouw!’ zei Daatje den volgenden morgen, toen men gereed stond ter kerke te gaan, ‘ik heb uwe nou veertig jare trouw en eerlijk gediend, maar ik wou uwee maar zegge, dat as uwee in 't vervolg weer van die heidens en hottentotten in huis haalt, en in de zijkamer nog al, dat *ik* op 'n hoffie ga, zoo sekuur as ter-an-toe.’

- ‘Zoo, Daatje!’ zei tante droogjes en vroeg om haar kerkboek. Johannes zat stijf in zijn Zondagsch boordje, en streek met inspanning zijn garen handschoenen over zijn vingertoppen glad. Toen ging het drietal onder twee regenschermen weg.

Dominee Kraalboom zat reeds op den kansel, streelde zijn versch-geschoren wangen met volle hand, en keek aandachtig naar het binnentreden zijner schapen. Niemand van de krans ontbrak. De beregende kleederen der gemeente verspeidden een eigenaardigen geur, de stoelen schoven wanluidend over de blauwe zerken,

zacht-dreunend orgelspel overstemde voetgeschuifel en deur-geklap.

Spoedig kreeg dominee Johannes in 't oog, en 't was voor den kleinen man om ijdel te worden, zooveel aandacht als dominee voor hem had. Bij zichzelven zeide Johannes dat hij 't zich zeker verbeeldde, - want wat kon zulk een groot man om zulk een jongen geven - maar het had den schijn of de gansche preek voor Johannes was gemaakt en in 't bizonder tegen Johannes werd uitgesproken.

De tekst was. ‘Wie zal de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgenen.’

De dominee had het over de afdwalingen van hoovaardij, en hoe vele jonge menschen daarin verzeilden eer zij 't recht verstonden, en dat zij wenschen moesten daarvan gereinigd te worden.

Jonge lieden waren ijdel, zei dominee, en aanmatigend en vol kwaad dat zij zelf niet kenden. Ze meenden alles beter te weten dan ouderen en ze luisterden veel te graag naar verderfelijke leerstellingen, die alle menschen gelijk wilden maken, die het koninklijk en goddelijk gezag wilden wegredeneeren, en die menschen oproerig maakten en ontevreden met de plaats waarin God hen gesteld had.

De ware Christen, zei dominee, geeft niet om geld of goed. Zijn verlangens gaan hooger. Is hij er mede

gezegend, dan zal hij het goed beheeren, want het is maar bruikleen. Maar in armoede zal hij niet morren en klagen, wetende dat alles zoo ten goede beschikt is, en dat de ware rijkdom niet is van deze wereld.

Het was een mooie preek. Johannes en Tante luisterden beiden met aandacht. De voorzanger keek tevreden en de vrome Koos knikte herhaaldelijk. Alleen Neeltje sliep, maar dat was een zenuw-kwaal ieder wist.

Bij het gezang stemde de gansche schare geestdriftig in en dominee zat neer met zichtbare zelfvoldoening.

Johannes keek eens rond en zie! daar dicht bij de deur, schuin tegenover den kansel, zag hij, in de schaduw, een neergebogen hoofd met donker haar, gesteund op een smalle hand.

Hij kende de hand wel, en wist terstond van wie dat donkere hoofd was. Telkens moest hij dien kant uitkijken. De gestalte bleef onbewegelijk zitten in gebogen houding.

Maar toen het gezang geëindigd was en de dominee langzaam aanstalte maakte om zijn rede voort te zetten, waarlijk! daar rees het donkere hoofd op. Markus keek een oogenblik met een droevigen blik de aangezichten rond hem aan, en stond toen overeind.

Johannes' hart begon te bonzen. ‘Gaat hij heen? Wat gaat hij doen? O jee! O jee!’

Maar Markus, gebruik makend van de pauze, waarin een kerkvergadering hoest, snuit en zich weder tot luisteren zet, begon te spreken met zijn zachte, klankrijke stem:

- ‘Mijn vrienden, vergeeft me als ik ongeroepen spreek, maar gij zult wel weten dat het altijd geoorloofd is van den Vader te getuigen, als men dat in waarheid doen kan.’

De gemeente keek onthutst van den spreker naar dominee Kraalboom. Ook de voorzanger richtte zijn oogen vol schrik naar den kansel achter hem omhoog, als wachtte hij van daar uitkomst in deze ongewone moeielijkheid.

Dominee Kraalboom werd zeer rood en sprak, op zijn meest indrukwekkenden toon, en sterk brouwend, want hij was werkelijk boos: ‘Ik verzoek u, de orde in dit kerkgebouw niet te verstoren.’

Markus echter sloeg in het minst geen acht op die woorden. Helder klonk op nieuw zijn stem door de hooge, kille ruimte. De menschen luisterden, en dominee had geen andere keuze dan te zwijgen of te overschreeuwen, van welk laatste middel hij uit besef van waardigheid afzag.

- ‘Arme vrienden,’ zei Markus, ‘verschrikt het u niet, dat er afdwalingen zijn, die gij niet verstaat? Is het niet droevig, schuldig te zijn en het niet te weten?

Wij, arme menschen, vergeven wie onwetend jegens ons misdeed, zou onze Vader het ons niet doen?

Maar toch, dwalingen zijn dwalingen en geen rechte gangen. En wie dwaalt, al weet hij 't niet, gaat niet recht, al meent hij duizendmaal recht te gaan.

En wie voortgaat te dolen, gaat verloren, want des Vaders gerechtigheid is onwrikbaar en onfeilbaar.

En toch, mijn arme vrienden, is er vergeving bij den Vader voor elk, voor den armsten dwaler. Hij heeft genade voor iedereen.

En Zijn vergeving heet kennis en de naam van Zijn genade is inzicht.

Die zijn te geef voor iedereen, die ze niet verwerpt. En niemand gaat verloren die behouden wil blijven.

Daarom vroeg de psalmzinger gereinigd te worden van zijn verborgen kwaad. Hij wist dat wij niet weten hoezeer wij schuldig zijn. En hij wist dat des Vaders genade was het verlichtende en reinigende vuur des erkennens.

Is er ooit een dorstige geweest, die voortging van het water àf te dwalen, nadat hij zijn dwaling erkende?

Wie onzer zou de genade niet begeeren en de zaligheid niet? Wie zou voortgaan te dolen na het erkennen?

Erkent dan, en wilt inzien. Daarvoor is het immer tijd.

Wij zijn schuldig, mijn arme vrienden, erkent het en er zal vergeving zijn, maar zonder kennis niet. En de minste onder u kan het verstaan, als hij maar wil.

Niet de Vader heeft u gewild als armen en rijken, de armen arm in werkzaamheid, de rijken rijk in

lediggang. Verfoeilijke Godslastering is het dat te zeggen. Gelooft ze niet, schuwt ze als besmetten, die u daarmee paaien.

Niet goddelijk bestier, maar menschelijke schuld, boosheid en dwaasheid, de afdwalingen van des Vaders wil, heeft de armoede en rijkdom in deze menschen-wereld aldus doen worden.

Erkent het, want waarlijk er zal geen vergeving zijn voor wie verwerpt des Vaders vergeving.'

Hier wenkte dominee Kraalboom den koster en den voorzanger, die te zamen met tamelijk heftige gebaren stonden te fluisteren, verwoede blikken werpend naar den spreker. De koster kuchte en beklom den kansel. Dominee wisselde met hem eenige woorden, en ging berustend, met half gesloten oogen en een zoo streng mogelijk gelaat, weer zitten. De koster schreed vastberaden door de kerk en verliet het gebouw, door alle oogen in spanning nagestaard.

Markus ging onbevangen voort:

- 'Mijn arme vrienden, heeft ooit eenig kunstenaar een groot kunstwerk gemaakt en begeerd dat niemand het zou bewonderen?

Zou dan de Vader bosschen en bergen, zeeën en bloemen, goud en juweelen hebben gemaakt en begeerd dat wij dat alles zouden verachten en verwerpen?

Neen, het hoogste goed is niet van deze wereld, maar de schoonheid van al het geschapene is ook niet van deze wereld. Toch zullen wij haar op deze wereld leeren kennen en bewonderen, want waartoe anders zijn wij in deze wereld geplaatst?

Maar wij zullen niet hout en snaren bewonderen, maar de muziek, niet verf en doek, maar de eeuwige schoonheid die er mede gezegd is,

Zoo zullen wij de wereld liefhebben en bewonderen om hetgeen de Vader er mede tot ons gezegd heeft. Hij spreekt tot ons door de wereld, en wie de wereld veracht, veracht de stem des Vaders.

Wie een brief krijgt van zijn verre liefste, zal die niet het dorre papier kussen en de zwarte inkt met tranen beschreien?

Zouden wij dan de wereld haten, waardoor alleen de Vader ons zijn schoonheid openbaart in onze verwijdering?'

Markus' stem was zoo diep van klank en zoo zoet om te hooren, dat vele hoorders bewogen werden, ook al verstonden zij het maar half. Uit Johannes' wijd-open glanzende oogen stroomden de tranen mild. Ook tante keek geroerd, en Neeltje zelfs was wakker geworden. Dominee fronste zwaar, met dichte oogen, als iemand die zijn geduld gaat verliezen. De voorzanger keek zenuwachtig naar de deur.

Weer hief Markus aan:

- ‘En hoe, mijn arme vrienden, zal de arme die gedwongen zwoegt, en de rijke, die voor zich laat zwoegen, des Vaders heilige boodschap verstaan?

Doof en blind moeten zij immers beiden blijven voor het schoonste en beste wat er te zien en te hooren valt?

Het zonlicht kan eerder door driedubbele kerker-deuren schijnen, dan het licht van des Vaders genade, het kennislicht en de glans van zijn schoonheid, in de ziel van den verstompten zwoeger kan vallen.

Op zeezand groeien geen rozen en geen druiven. In het hart van den overwerkten gebreklijder groeit geen schoonheid en wijsheid.

En de rijke, die des Vaders weldaden aan anderen ontfutselt, die gediend wordt zonder te dienen, die eet zonder werken en zijn huis bouwt op de ellende van anderen, hoe zal die des Vaders gerechtigheid verstaan?

De overdadige zoetheid zal tot gal worden in zijn maag, de gestolen schoonheid zal hem verteren als een kwelling, de onrechtvaardig verkregen wijsheid zal in hem verkeeren tot wanhoop en waanzin.

Want de rijke is als een die duizend anderen hun lichtje ontneemt om zelf voor altijd warm te zijn. Maar de hitte verteert hem. Hij wil alle water voor zich alleen, om nooit meer dorst te hebben. Maar hij

verdrinkt. Doch de Vader heeft licht en water gegeven voor allen in juiste maat.

En niemand ontkomt des Vaders gerechtigheid. De rijken hebben hun loon weg, en in gebrek zullen zij benijden, wien zij bestolen hebben, toen zij nog in de wereld waren.

Erkent dan, mijne arme vrienden, erkent dat het niet de wil des Vaders was, die armoede en rijkdom schiep, maar uw boosheid en arglist, uw onbroederlijkheid en onverstand, uw heerschzucht en uw slaafschheid.

Erkent, en er zal vergeving zijn voor den schuldigsten. Buigt u en verdeemoedigt u, en gij zult opgericht worden. Heft uw hart op en vreest niet en ge zult veilig zijn. Doet de vensters open en het licht zal instroomen.' - -

Daar piepte eindelijk de zware buitendeur, die door een touw, met lood bezwaard, werd dicht gehouden. Langdurig piepte de katrol, meermalen, eer de deur met doffen bons toeklapte. Alle hoofden richtten zich weer dien kant uit. Ook dominee keek met blijkbare verlichting op.

En Johannes zag, met roerlooze ontzetting, hoe twee agenten, twee gewone, onverschillige dienders, in beroepsmatige strengheid, hoewel in tamelijk slenterige houding, achter den koster aan, op Markus toestapten.

Ja, ja, het ging gebeuren! De gemeente zag toe, in

ademlooze spanning. De koster barsch, de agenten zich aarzelend voorbereidend op een worsteling.

Maar eer de uitgestrekte hand van den gehelmden hoofdagent op Markus' schouder was neergedaald, keek deze om en knikte vriendelijk, alsof hij hen verwachtte. Daarop keek hij nog eenmaal de gemeente rond en groette, met een hartelijk vertroostend gebaar van afscheid, dat allen zeer onverwacht scheen vóór te komen. Het leek wel alsof hij voor een feest werd afgehaald door twee lakeien, in plaats van door dienders voor het politie-bureau.

Toen hij wegging, pakten de beide agenten hem elk stevig bij een arm, alsof zij vast besloten waren hem niet te laten ontsnappen. Hetgeen door hun linksche wijze, en Markus' blijmoedige volgzaamheid, een zeer koddigen indruk maakte, zoodat verscheiden menschen glimlachten.

De dominee sprak nog eenige woorden en een lang nagebed, waarnaar echter niet aandachtig geluisterd werd. De gemeente verlangde te zeer om over het gebeurde te babbelen. Hetgeen dan ook snel een drukken aanvang nam, reeds onder het uitgaan der kerk.

Maar tante en Johannes gingen, zonder blik of woord te wisselen, naar huis, met afgetrokken star-oogen en beklommen zwijgen.

X.

Johannes had een eigenaardigheid, die hij zichzelven zeer kwalijk nam. Zijn goede invallen en heldhaftige besluiten kwamen, volgens zijn meening, altijd een weinigje te laat. Hij zou nog wel een goede jongen zijn, dacht hij, als de dingen maar niet zoo snel gebeurden, zoodat hij behoorlijk den tijd had om af te denken, eer hij behoefde te handelen.

Aldus geschiedde het ook nu, terwijl hij reeds rustig tegenover tante Seréna aan de koffietafel zat, bij zichzelf overleggend of het nu nog pas gaf, na de ontroerende gebeurtenis van dezen morgen, als naar gewoonte zijn eerste kadetje te beleggen met zoetemelksche kaas en zijn tweede met Deventer koek, dat het hem plotseling klaar begon te worden, welk een laffe, kleine, trouwelooze jongen hij was geweest, en hoe ieder flink en oprecht mensch in zijn plaats terstond zou zijn opgestaan en met alle kracht van woord en daad zich tegen dit schandelijk vergrijp aan zijn lieven broeder zou hebben verzet.

Ja, natuurlijk! hij had iets behooren te doen, hij had moeten optreden - in plaats van net te doen alsof 't hem niet aanging en stil en zoet met tante weer naar huis te wandelen. Hoe was 't mogelijk, hoe was 't dan toch mogelijk, dat hij dat nu eerst inzag! Hij zou niets hebben bereikt misschien, maar dat was de vraag niet. Ging het niet om zijn dierbaarsten vriend, en had hij dien niet lafhartig alleen gelaten? Zat die nu niet in een vuns dievenhok, gebrutaliseerd door lompe dienders, terwijl hij in tantes mooie huis kalm zijn koffie dronk?

Dat ging niet, dat voelde hij nu gansch zeker. En daar Johannes, zooals wij al reeds bemerkt hebben, niet bevreesd was om iets te doen, als hij maar eerst klaar was met zijn gedachten, - bleven niet alleen koek en kaas, maar zelfs de broodjes en de koffie onaangeroerd. Hij stond plotseling op en zei:

- ‘Tante Seréna.’
- ‘Wat is er, mijn jongen?’
- ‘Ik wil weg!’

Tante hield haar hoofd achterover, om hem door haar bril goed te kunnen aanzien. Haar gezicht kreeg een zeer pijnlijke uitdrukking.

- ‘Wat meen je?’ vroeg zij eindelijk, na een lange pauze, met zachte stem.
- ‘Ik wil weg, hier van daan. Ik kan het hier niet uithouden. Ik wil bij mijn vriend zijn.’

- ‘Denk je, dat hij beter voor je zal zorgen dan ik, Johannes?’ -

- ‘Dat weet ik niet, tante. Maar hij wordt onrechtvaardig behandeld. Hij heeft gelijk.’ -

- ‘Ik wil mij niet aanmatigen...’ zei tante, haperend, ‘te zeggen dat hij ongelijk heeft. Daarvoor ben ik niet knap genoeg. Ik ben maar een oude vrouw en heb niet veel gestudeerd, al heb ik veel gedacht en ondervonden. Ik wil graag erkennen, dat ik misschien schuldig was zonder het te weten. Ik deed mijn best, naar mijn beste weten, Maar hoeveel beteren dan ik zijn er, die je vriend groot ongelijk geven, Johannes?’ -

- ‘Zijn dat ook beteren dan hij?’ vroeg Johannes.

- ‘Wie zal dat zeggen? Hoelang ken je dien vriend en wie ken je buitendien van de menschen? Maar al had je vriend gelijk, wat baat het mij? en wat zou het voor mij beteekenen? Moet ik op mijn vier-en-zestigste jaar alles weggeven wat ik heb en uit schoonmaken gaan? Zou je meenen dat ik dat doen moest, Johannes?’

Johannes werd verlegen. - ‘Dat zeg ik niet, lieve tante.’ -

- ‘Maar wat zeg je dan wèl? en wat wensch je dan van me?’

Johannes zweeg.

- ‘Kijk! Johannes,’ zei tante Seréna, en keek hem nu niet aan, maar staarde strak op haar koffieblad, terwijl haar stem heelemaal heesch werd, ‘ik heb nooit kinderen gehad en alle menschen, waar ik erg veel van hield, zijn weg of dood. Ik ondervind nu wel veel hartelijkheid van mijn kennissen... op mijn verjaardag had ik vier-en-veertig visites, tweehonderd-elf kaartjes en brieven, en wel vijftien cadeautjes... maar dat is toch voor mij het rechte niet. Het leven van een oud mensch is zoo dor, als er niets jongs bij opgroeit. Ik beklaagde er mij niet over en berustte in God. Maar toen... voor een paar maanden... jij... toen dacht ik dat het een genade voor me was, een bestiering van God...’

Tante haperde zoozeer, en haar stem werd zoo heesch, dat ze maar zweeg, en in haar staande mand begon te schommelen.

Johannes voelde nu een groote teerheid voor haar. Maar het was hem, of hij in een paar oogenblikken veel ouder en wijzer was geworden, ja! of hij zelfs zichtbaar groeide, en langer was dan zooeven. Hij sprak zoo waardig, als hij nog nooit gesproken had.

- ‘Lieve tante, ik ben heusch niet ondankbaar. Ik vind u een goed mensch. U bent zoo goed voor mij geweest als haast niemand anders. Maar ik moet toch weg. Mijn geweten zegt dat ik niet blijven moet. Ik

zou wel *willen* blijven, ziet u. Maar ik wil toch weg, omdat dat beter is. Als u nou zegt: je *mag* niet, dan kan ik er niets aan doen. Maar dan denk ik toch, dat ik stilletjes wegloop. Het spijt mij heusch als ik er u verdriet mee doe. Maar u zult makkelijk een andere jongen of meisje vinden waar u meer plezier van heeft. Ik moet naar mijn vriend, dat zegt mijn geweten. Zult u zeggen dat het niet mag, tante?'

Tante had haar tapisserie voor den dag gehaald, en hield zich, alsof zij de gekleurde wol vergeleek. Toen kwam er heel langzaam uit:

- 'Neen, dat zal ik niet zeggen, lieve jongen, als je er ten minste goed over nagedacht hebt.' -

- 'Ja, dat heb ik,' zei Johannes.

Zijn ongeduld was zoo groot, dat hij terstond wilde gaan hooren waar Markus gebracht was. Daarna zou hij op 'Vredebest' terugkomen.

Met schroom en weerzin betrad hij de hardsteenen trappen van den politie-post, waar de dienders op stoelen buiten zaten en hem, naar hun gewoonte, niet zeer hoffelijk ontvingen. De brigadier bekeek Johannes na diens schuchtere vraag, met een schampere uitdrukking van: 'wat gaat jou dat aan? en waar heb ik je méér gezien?'

Toch kreeg Johannes te weten, dat 'de arrestant'

weer op ‘vrije voeten was gesteld.’ In welke richting hij die vrije voeten toen bewogen had, dat moest Johannes maar zelf uitvinden.

Aangezien hij geen andere reden voor zijn belangstelling kon opgeven, dan dat de arrestant zijn vriend was, en deze vriendschap zijn aanzien in het oog der politie-macht niet verhoogde, voelde geen der beambten roeping hem verder op 't spoor te helpen. Men vermoedde dat de scharensliep wel de kermissen zou afreizen. Dat was al zijn naricht.

Gejaagd en verslagen kwam Johannes bij tante terug. Daar vond hij beter baat, want de goede tante had reeds uitgevonden dat Markus buiten de gemeente was gebracht en met zijn wagen den Utrechtschen straatweg was opgegaan. Er lag reeds een groote, ouderwetsche tasch klaar, van behaard leder, een soort weitasch, die men om kon hangen, vol met netjes ingepakte boterhammen en harde eieren. En binnen in een vest had tante een zakje genaaid, daarin was een beursje met vijf gouden tientjes.

- ‘Meer wil ik je niet geven, Johannes, want als dat op is, dan zul je wel weten of je heusch voor goed weg wilt blijven, of nog terugkomen. Wees niet beschaamd om terug te komen. Ik zal je er niets van zeggen.’ -

- ‘Ik zal het u eerlijk teruggeven, tante, als ik

het verdiend heb,’ zei Johannes. Dit meende hij zeker oprecht, maar een duidelijke verwachting van die mogelijkheid had hij evenmin als tante.

Nog even liep Johannes den tuin in en zeide zijn dierbare plekjes vaarwel, zijn paadjes en bloemen. Snel en schichtig, om niet gezien te worden, liep hij langs de keuken, waar Daatje, onder vroom gezang, luidruchtig spinazie stond te hakken. Daarna omhelsde hij tante Seréna, voor 't eerst en voor 't laatst, in de vestibule. ‘Koekoek! koekoek!’ klonk het, bij 't slaan van tweeën, honend en triomfantelijk boven van 't trap-portaal. Toen ging de deftige, groene voordeur tusschen hem en tante dicht.

Dat was maar even pijnlijk, spoedig werd het heerlijk in Johannes' hart. Een gevoel van vrijheid, zooals hij nog nooit gekend had. Hij voelde zich haast een man geworden. Hij had zich losgemaakt uit zachte, gevaarlijke strikken, hij ging de wijde wereld in, hij zou zijn lieven broeder terug vinden, hij had een tasch vol broodjes en in zijn vest vijf goudstukjes. Die waren hem maar geleend, hij zou ze verdienen en teruggeven.

Het was een stille, dampige Augustusdag en met groote vreugde zag Johannes zijn mooie vaderland in het blanke licht onder den fijn-grijzen hemel. De zwaar-beboomde dijken, het zwart-en-witte vee, de bruine

schepen in de rimpellooze vlieten. Hij liep flink, overal vragend naar Markus, den scharensliep. Voor een herberg, niet ver buiten de stad, zaten drie heertjes, blijkbaar klerken aan gouvernement of post-bureau, die hun middagwandelingetje hadden gedaan en hun bittertje dronken.

Johannes vroeg naricht aan den knecht die de borrels bracht, maar kreeg geen bescheid.

Een van de heertjes, die zijn vraag gehoord had, zei tegen zijn kornuiten.

- ‘Goddoome ja, heb jullie die mop gehoord? Die vent is vanmorge in de nieuwe kerk gaan preeke, dwars tegen de domenee in.’ -

- ‘Waffer vent?’ vroeg de andere.

- ‘Jeezes, ken je die niet? Die halve gare met zoo'n zwarte krullebol. Dat lapt-ie 'm wel meer.’

- ‘Verdomme, die is goed. En wat zei de dominee?’

- ‘Nou, die vond 't niks lollig. Want de vent kon et verdomd al net zoo goed als hij. En die slampamper dee et voor niks, dus van zoo'n smerige concurrentie most de domenee niks hebbe, dat snapje!’ –

Luidkeels lachtten de drie vrienden.

- ‘En hoe liep dat af?’ vroeg er een.

- ‘Hij het 'm netjes de kerk uit laten miteren, door de koster en twee tuuten.’

- ‘Dat's verdomme flauw, ze hadden tege mekaer op motte kraaien. De hardste wint et.’

- ‘Kè-je begrijpe! Ja! hij zal me daar z'n standje an wagen! Ze mochten den ander eens kiezen.’

- ‘Nou! of je door een steek of 'n scharensliep belazerd wordt, dat komt overeen uit.’ -

Johannes overdacht 'n oogenblik of het nu mooi en goed zou zijn, te doen waar hij neiging toe voelde, en deze menschen aan te vliegen en op hun hoofden te slaan. Maar hij beheerschte zich en stapte dóór, overwegend dat hij zóódoende te veel werk zou krijgen.

Vijf uren stapte hij door, zonder door zijn navragen veel wijzer te worden. Sommigen meenden Markus gezien te hebben, anderen wisten stellig van niet.

Johannes begon te vreezen hem voorbijgegaan te zijn, want nu moest hij hem toch wel hebben ingehaald.

Het begon te schemeren en vóór hem lag een groote rivier, waar hij met een veerpont overgezet moest worden. Aan gene zijde lagen heuvelen met eiken-kreupelhout en hooge paarsbloeiende heide.

De veerman wist zeker, dien dag geen scharensliep te hebben overgezet. Maar in het stadje daar gindsch, een uur van de rivier, begon morgen de kermis. Allicht zou Markus daar dan ook wel komen.

Johannes ging aan den weg zitten, tusschen de donkere heide met de millioenen kleine purperen bloempjes. Prachtig kleurde de ondergaande zon land en nevelen, en het glanzende, glijdende water. Hij was moe maar

niet moedeloos, en at zijn brood weltevreden, zeker dat hij Markus vinden zou. De weg was eenzaam en stil geworden. Het was prettig zoo vrij te zijn en zoo alleen en vertrouwd, te huis in het open veld. Liefst bleef hij buiten slapen, in het kreupelhout.

Maar juist toen hij zich neer wou leggen, zag hij een mansfiguur langzaam den weg afslenteren met de handen in de zakken, den hoed achterover. Johannes kwam overend en wachtte tot hij vlakbij was. Toen herkend hij hem.

- ‘Goeien avond, directeur!’ zei Johannes.
- ‘Ook genavond broer!’ zei de ander. ‘Wat doe jij hier? ben je verdwaald?’
- ‘Nee, ik zoek de vrinden. Is Markus bij jelui?’

De man was de directeur van een vlooien-theater, een klein kereltje met heesche stem en oogen ontstoken van 't fijne werk.

- ‘Markus? Zooveel ik weet niet. Maar ga maar mee, misschien is-t-ie er toch.’
- ‘Zoek je nieuwe kweekelingen?’ vroeg Johannes.
- ‘Heb je er soms? Je weet, voor heele groote 'n stuiver.’

Samen wandelden ze naar het woonwagen-kamp bij de stad. Johannes vond er al de oude bekenden. Daar was de dikke dame die een bord op haar boezem kon zetten en er zóó van eten. Nu at ze echter maar van

een kist, als de anderen, omdat er geen publiek was. Daar waren de moeder en dochter die om beurten de levende zeemeermin voorstelden, omdat één het zoolang niet uithouden kon. Daar was de baas van het rariteiten-kabinet, een arme gebochelde schelm, wiens geheele rijkdom bestond in een opgezette kaaiman, een walrustand en een zes-maands kindje op sterk water. Daar waren de twee wildemannen, die glas konden eten en levende konijnen onder vreeselijk gebrul, en alleen bij donker uit de wagen mochten komen, als de straatjongens weg waren, en die nu, heel weinig wild, zaten te smousjassen met verbazend vuile kaarten bij een flakkerend lantarentje.

Eindelijk bracht de vlooien-temmer Johannes bij Marjon's wagen.

- ‘Jotte doch!’ riep Lorum, die nog al goed gemutst scheen, en een pijp zat te rooken aan den weg, ‘dar is oenze verliepte joenge herr weroem, dat zal de maissies freude maken.’

Achter den wagen klonk een zacht zingstemmetje, met citherbegeleiding. En Johannes verstond duidelijk het liedje, in den droomerig-stillen avond. Het werd teemend weemoedig gezongen, op een bekende straatorgel-wijze, maar met een ongewone hartstochtelijkheid:

‘Ze hebben m'n leven vermoord
Ze hebben ons beien gescheien
Och had ik z'n stem nooit gehoord
Ik zou zooveel tranen niet schreien -
Och jo! Och jo!
Hoe kon je mij begeven?
Och jo! - Och jo! -
Och je bedroog mij zoo.’ -

Het was een deuntje, dat Johannes wel dikwijls van kindermeisjes meende gehoord te hebben. Maar omdat hij het lieve stemgeluid herkende en ook misschien wel omdat hij vermoedde waarop het toepasselijk was, werd hij er hevig door geroerd.

- ‘Héda!’ riep Lorum naar achter, ‘t sjaap is terekt! hoil mar niet!’

Toen kwam Marjon achter den wagen te voorschijn en liep op Johannes toe. Ook ging de wagendeur open, en in de lichte opening zag Johannes Marjon's zuster, in haar nachtjak, met dikke bloote armen.

XI.

Na dien eersten nacht met Windekind, in 't duin, had Johannes nog menigmaal in de open lucht geslapen en hij zag er ook nu niet tegen op. Onder den wagen wou hij liggen, op hooi. Hij was moe, en zou wel slapen.

Maar dat ging niet zoo vlot. Avonturen in de menschenwereld bleken hem meer opwindend en aangrijpend dan in Windekind's elven-land. Hij was geheel vervuld van zijn gewichtige en ongewone toestand, en moest opletten op het vreemde menschelijke leven om hem heen. Boven hem stommelden voeten op den wagenbodem, hij zag het volk in de warme groezelige wagens kruipen, alles bij elkaar en door elkaar. Hij moest luisteren naar gepraat, gezang, gelach, gekijf, dat telkens nog hier en daar opleefde. Een eenzame ocarina bleef onvermoeid door-fluiten, toen alles al zweeg.

En het werd koud. Hij had maar een dun manteltje

mee van tante, en een paardedek kon niet gemist worden. Hij vond een paar leege haverzakken, maar die waren zoo kort.

Toen alles sliep en hij nog klaar wakker lag te huiveren, en zijn moed reeds een weinig aan 't zinken was, hoorde hij de wagendeur opengaan. Een fluisterstem riep hem. Johannes krabbelde te voorschijn en herkende Marjon's zwarte zuster.

- ‘Waarom kom je d'r niet in, jochie?’ vroeg ze.

In waarheid was Johannes vooral bang voor de benauwdheid en de vlooien. Maar daar hij deze krenkende reden niet wou opgeven, antwoordde hij meenende zeer fatsoenlijk en waardig te zijn: ‘Maar dat gaat toch niet, - ik bij jullie.’

Nu is de vormelijkheid in een woonwagen niet zeer streng. In de zeer deftige vindt men wel somtijds een gordijn, waardoor des nachts het woonvertrek in twee slaapkamers wordt omgeschapen, en aldus aan de welvoegelijkheid voldaan. Maar meestal doet men als de vogeltjes, die ook maar éénmaal 's jaars hun pakje verwisselen en dan nog zoetjesaan, en als de muizen, die ook niet ieder een slaapkamertje apart hebben.

- ‘Allo kom, jong! ben je mal. Kom jij maar. Jij mag wel, hoor!’

Maar toen Johannes, zeer verlegen en beschroomd, weifelde, voelde hij een dikken, zwaren arm om zijn

hals, en een weeke, breede, koude mond op zijn wang.

- ‘Kom jij maar, ventje. Wees maar niet bleu. Je bent zeker nog heelemaal groen, he? 't Wordt tijd dat ik je wat wijzer maak.’

Nu was er niets wat Johannes meer had leeren waardeeren dan wijsheid. En wijzer worden was iets waartoe hij de kans niet graag verzuimde. Maar ditmaal kreeg hij zeer duidelijk besef van het bestaan eener niet-begeerlijke wijsheid.

Hij had geen tijd deze wonderlijke ontdekking aandachtig te overwegen. Gelukkig kwam een zeer sterk gevoel van afkeer zijn onvoltooide gedachte te hulp, zoodat hij voor deze maal bijtijds wist wat hij doen moest.

Hij zei, heel luid en ferm: ‘nee hoor! ik lig daar best’, en kroop weer onder den wagen. Het donkere wijf scheen dat niet lief te vinden, want ze vloekte en zei ‘verrek dan!’ terwijl ze weer naar binnen ging. Johannes trok zich dat niet zeer aan, hoewel het hem onbillijk voorkwam. Slapen deed hij echter evenmin als te voren, en het gevoel van de aanrakingen van zooeven, en de nare geur van slecht reukwerk die de vrouw mee bracht, bleef hem beklemmend bij.

Zoodra het begon te schemeren ging de wagendeur weer open. Johannes keek terstond weer op. Marjon kwam op bloote voeten zachtjes naar buiten, met een

oude paarse omslagdoek om haar magere schoudertjes. Ze ging bij Johannes op den grond zitten.

- ‘Wat het ze gedaan?’ vroeg ze fluisterend.
- ‘Wie?’ vroeg Johannes terug. Maar dat was verlegenheid, hij wist wel wie zij meende.
- ‘Nou, dat weet je wel. Dacht je dat ik sliep? Het ze je gezoend?’
- ‘Ja?’ knikte Johannes.
- ‘Waar? op je mond?’
- ‘Nee, op m'n wang.’
- ‘Goddank!’ zei Marjon. ‘Zul je 't niet weer laten doen. 't Is een gemeen wijf.’
- ‘Ik kon 't niet helpen,’ zei Johannes.

Marjon keek hem een poos peinzend aan met haar heldere lichtgrijze oogen.

- ‘Durf je stelen?’ vroeg ze toen opeens.
- ‘Neen,’ zei Johannes, ‘ik durf wel, maar 't is slecht.’
- ‘Vast niet!’ zei Marjon met groote stelligheid, ‘vast niet! Het hangt 'r maar van af van wie. Van elkaar stelen is gemeen, maar van 't publiek stelen, dat mag. Van 't wijf mag ik niet stelen, net zoo min as van Lorum. Maar jij mag van 't wijf stelen, as je nou maar durfde.’ -
- ‘Mag je dan ook van mij stelen?’ vroeg Johannes.

Marjon keek hem plotseling verwonderd aan en lachte een lieven lach, toonend haar witte, gelijke tandjes.

- ‘Vroeger wel, maar nou niet meer. Nou hoor je bij me. Maar 't wijf heeft een boel geld en jij niet.’

- ‘Ik heb ook geld. Vijftig gulden. Die kreeg ik van tante.’

Marjon zoog de lucht met haar lippen in, als proefde zij iets heel lekkers. Haar bleek gezichtje straalde van plezier.

- ‘Vijf gouden centjes? Is 't waarachtig? Maar Jo, dan zijn we binnen. Dan smeren we 'm. Vin je 't goed?’ -

– ‘Jawel,’ zei Johannes, opkomend. ‘Maar ik wou Markus zoeken.’ -

- ‘Dat is best’ zei Marjon. ‘Dat kan niet beter. Dan zoeken we samen.’

- ‘Gaan we dadelijk?’ vroeg Johannes.

- ‘Neen, domoor, dan werden we ommers dadelijk weer ingepikt. Van avond, tegen den nacht, dan kunnen we een goed end wegkomme. Ik zal je wel waarschuwe.’

Het werd morgen, een klare, koele morgen met heetfrisschen Augustus-zonneschijn. Overal blonken de bedauwde spinnewebben als fonkelende sterrenkransjes op de donkere heidestruiken. In het kamp smeulden

nog de vuurtjes van den vorigen avond, en het rook naar houtbrand en honig.

Johannes was tevreden. Er brandde in hem ook een vuurtje met lustigen gloed. Hij voelde dat het goed was te leven en vreugdrijk te strijden. Het was een lange vreemde dag, maar hij had geduld en verheugde zich op het plan om met Marjon te ontvluchten. Het zwarte wijf was weer vriendelijk tegen hem. Hij hielp den ganschen dag mee, in het circus en had geen gelegenheid met Marjon te spreken. Maar ze zagen elkander nu en dan vol stille verstandhouding aan en dat was heerlijk. Iets zoo heerlijks had Johannes nog niet in 't gewone leven gevonden.

Er was voorstelling dien avond en Marjon deed haar kunsten. Johannes voelde trotsch en gewichtig omdat hij bij den troep hoorde en door het publiek als een paardrijder of kunstemaker werd beschouwd. Hij mocht met hooge laarzen en een zweep bij den ingang van de stal staan. Maar hij kon geen enkele kunst, niet eens met de zweep klappen.

Toen het goed donker was en alles weder sliep, kwam Marjon hem waarschuwen. Hij kon haar gestalte nauwelijks onderscheiden maar hij hoorde aan een zacht geknor dat zij Kees, haar aapje, op den arm droeg. Ze duwde Johannes haar gitaar in de hand en zei zacht: ‘En nou schuive!!’

Haastig en zwijgend stapten ze weg. Marjon gaf de richting aan, eerst de groote straatweg, toen een voetpad langs de rivier, toen bij een veer, een bootje zachtjens losgemaakt en zich stroomaf laten drijven.

- ‘Kop dicht, Jo, en uitkijken!’
- ‘We zulle overvaren worden’ zei Johannes, niet op zijn gemak.
- ‘Ben je bang?’
- ‘Nee, bang niet,’ zei Johannes, hoewel de waarheid was dat hij het niet *wilde* zijn, ‘maar waar zulle we terecht komen? En hoe zulle we uitwijke, als er een boot komt? We hebbe geen rieme.’
- ‘Ik woù dat er een boot kwam. Dan voere we mee.’
- ‘Waar wou je dan heen, Marjon?’ -
- ‘Wel, natuurlijk over de grens. Anders pakke ze ons toch.’
- ‘En Markus dan!’ -
- ‘Die vinde we later wel, eerst maar wegkomme.’ –

Zwijgend dreven de twee kinderen voort, op het zwarte stille water, dat hier en daar zachtjens borrelde langs een schoeiing of ton, in 't voorbij vloeien. Het was een groot geheimzinnig bestaan, de lucht pikdonker, en zonder wind, nauwelijks zuchtte het riet even. Keesje piepte klagelijk ontevreden, het was koud.

- ‘Wie is Markus toch, Marjon, weet jij het?’ -

- ‘Dat moet je niet vrage, Jo, je moet hem vertrouwe. Dat doe ik ook.’ -

Daar kwam langzaam-aan een dof-stommelend gerucht uit de verte, en Johannes zag roode en witte lantarens vooruit.

- ‘Een stoomboot,’ riep hij. ‘Wat moeten we nou doen?’ -
- ‘Zinge!’ zei Marjon, zonder weifeling.

De boot kwam heel langzaam, achter haar zag Johannes een lange rei lichtjes, als een snoer van sterretjes. Het was een sleepboot, met een zware vracht Rijn-schepen achter zich. Zwoegend en steunend scheen zij tegen den machtigen stroom op te sjouwen.

Het schuitje bleef een eind bezijden den sleper, maar de volgende schepen, lang en log, in een wijde bocht achteraan zwaaiend, kwamen al dichter en dichter bij.

Marjon nam haar gitaar en begon te zingen, dat het plotseling fijn en helder dóórklonk in den stillen nacht, door het watergeruisch en stoomer-gestamp. Zij zong een bekende Duitsche wijze, maar met deze woorden:

‘Op donkere, diepe vloeden
ben ik toch heel niet bang -
ik weet wie mij zal hoeden
en sturen levenslang.’

- ‘Bè-jullie sikker, of je leve moe, da-je zonder licht dwars in 't vaarwater ga legge-e-e-e...’ galmde een stem van een der schepen over 't water.

- ‘Help! gooi een lijntje!’ riep Marjon terug.

- ‘Help, help!’ riep Johannes mee.

Klets! daar kwam een touw aangieren dwars over de schuit. Op goed geluk greep Johannes het beet en palmde zich naar het schip toe. De stuurman die bij het reusachtig groote, hooggebogen roer stond, keek over boord, met een lantaarn in de hand.

- ‘Van waffer bruiloft kom jullie?’

Johannes en Marjon klommen in 't schip en Marjon stiet hun bootje af.

- ‘Twee jongens?’ vroeg de stuurman.

- ‘En een aap,’ voegde Marjon er bij.

Johannes keek naar haar om. In 't licht der lantaarn zag hij een figuurtje dat hij nauwelijks herkende. Een tengere jongen met een pet op 't kort gesneden haar. Haar blond-zijen haren had ze voor de vlucht geofferd.

Keesje stak zijn kop uit haar buisje en knipoogde heftig in 't schijnsel der lantaarn,

‘O zóó! kermis-volk!’ bromde de schipper. ‘Wat mot er met die boot?’

‘Die weet de weg na huis,’ zei Marjon.

XII.

Ik zal u nu maar dadelijk vertellen, opdat gij rustig aandachtig verder zoudt kunnen lezen, dat Johannes en Marjon man en vrouw worden, nog vóór 't einde van 't boek. Maar toen de oude schipper hun een behagelijk slaaphoekje aanwees, in de roef van de lange Rijn-aak, toen hadden zij daar nog niet het minste denkbeeld van. En moede als zij waren, lagen zij beiden spoedig als twee broertjes in diepen slaap, met Keesje, nu warm en tevreden, tusschen hen in.

Toen 't licht werd, scheen de gansche wereld verdwenen. Johannes werd wakker door 't ratelen van ankerkettingen en toen hij naar buiten keek, zag hij niets als een wit, wazig licht aan alle zijden. Geen lucht, geen oevers, alleen vlak onder 't raampje 't gele, vloeiende stroomvocht. Maar hij hoorde dorpsklokken luiden en zelfs hanen kraaien. De wereld was er dus nog wel, even mooi als altijd, maar weggescholen onder een dikken, witten nevel.

De schepen lagen stil, men kon niet varen. Als men het Rijnwater niet zag bruisen om de ankerkettingen, zou men geen windstreek weten. Zoo bleven zij uren in het stille, witte, dikke licht, luisterend naar de gedempte dorpsgeluiden die van den oever kwamen.

De twee kinderen liepen het lange, lange schip op en neer en vermaakten zich zeer. Met den schipper waren zij reeds goede maatjes geworden, vooral toen hij wist dat zij hun reis betalen konden. Zij aten brood met worst en tuurden gespannen in den nevel of zij soms een bootje zagen aankomen met Lorum en het zwarte wijf, om hen te achterhalen. Want zij konden nog niet ver van hun laatste kamp-plaats zijn.

Eindelijk vluchtten de ijler wordende nevels van voor het blinkende zonnegelaat, en schoon de aarde nog in wielend wit verborgen bleef, begon zij daar boven heerlijk blauw te stralen.

Nu ving een schoone dag aan voor Johannes.

Zuchtend en kreunend, als met zwaren tegenzin, begon de sleepboot weer zijn vracht stroom-op te sjouwen. De stille zomerdag werd warm, het breede stroomvlak flonkerde in de zon, en aan weerszijden gleden nu traag de oevers voorbij, met grijsgroen riet, met wilgen en popels, frisch en dauwnat uit den nevel dagend.

Johannes lag aan dek te turen naar land en stroom,

Marjon zat naast hem, terwijl Keesje zich in 't takel-touw vermeide, onder vergenoegde keelgeluidjes heen en weer springend, nu en dan met ernstigen blik naar voorbijvliegenden vogel of insect.

- ‘Marjon,’ zei Johannes, ‘hoe wist je gister zoo zeker dat je niet bang hoefde te zijn?’
- ‘D'r wordt op me gepast,’ zei Marjon.
- ‘Door wie?’ vroeg Johannes,
- ‘Door vader.’

Johannes keek haar aan, en vroeg zacht:

- ‘Meen je je eigen vader?’

Maar Marjon duidde met een lichte hoofdbeweging naar het groene land, het vloeiend water, de blauwe lucht en de blinkende zon, en zei, met eigen beteekenis, alsof 't nu gansch duidelijk was:

- ‘Nee, ik meen Vader.’
- ‘Is dat Vader, waarvan Markus spreekt?’
- ‘Ja, natuurlijk,’ zei Marjon.

Johannes zweeg een tijdlang, turend naar den snellen gang van 't water, en den al trager en trager gang der dingen daarachter, al trager naarmate zij verder af zijn. Zijn hoofd was vol gedachten, elk begeerig om gezegd te zijn. Maar het is heerlijk zoo te liggen schouwen op een voorbijgaand land, in 't heldere licht, en de gedachten zeer rustig te laten komen en met zorg uit te kiezen die met de waardigheid van woord-

klank zal worden bekleed. Velen zijn te teer en te zwak om deze eer te verdragen, en dat zijn toch de slechtsten niet.

Johannes koos eerst een bijlooper, niet zeer edel, maar sterk genoeg.

- ‘Heb je dat uit jezelf?’ vroeg hij. Marjon was ook niet snel met antwoorden deze maal.

- ‘Uit mezelf? - Nee, Markus heeft het me gezegd. Maar ik wist het zelf ook al. Ik wist het, maar hij zei 'et. Hij het 'et uit me gehaald. Ik onthou alles wat hij zegt. Alles. Al snap ik er niks van.’ -

- ‘Geeft dat dan wat?’ zei Johannes onnadenkend.

Marjon keek hem minachtend aan en zei:

- ‘Wis en bliksems! Je lijkt Kees wel. Die weet ook niet dat-ie meer met een kwartje kan doen as met 'n cent. Toen ik m'n eerste kwartje kreeg, snapte ik er niks van. Maar toen merkte ik dat ik er veel meer noga voor krijgen kon dan voor een cent. Toen ging ik er beter op passen. Zoo bewaar ik nou wat Markus gezegd heeft. Alles.’ -

- ‘Hou je ook zooveel van hem als ik?’ vroeg Johannes.

- ‘Méér,’ zei Marjon.

- ‘Dat kan niet.’ -

Toen weer een lange pauze. De boot had geen haast, de zon ook niet, - de breede stroom overijlde zich

evenmin. Zoo namen ook de kinderen al den tijd bij 't spreken.

- ‘Ja maar zie je,’ begon Johannes weer. ‘Als de menschen van onze vader spreken bedoelen ze God, en God is....’

Wat had Windekind ook weer van God gezegd? De gedachte kwam en vroeg om haar oude woordkleed. Maar Johannes weifelde. Het kleed stond haar niet fraai.

- ‘Nou, wat is God...?’ vroeg Marjon.

Het oude jurkje moest maar om. Er was geen beter.

- ‘....een petroleum-lamp, waar de vliegjes aan vastplakken.’ -

Marjon floot. Een schril, gebiedend fluitje. Een circus-commando. Keesje, die in de korte scheepsmast aandachtig zijn recht-uitgestoken achterpoot zat te inspecteeren, schrok onmiddellijk òp en kwam met plichtmatige haast langs het staaldraad naar beneden glijden.

- ‘Hier Kees! - let op!’

Kees gromde bevestigend en was terstond één-en-al attentie, want hij was goed gedrild. Nauwelijks dwaalden zijn scherpe bruine oogjes ook maar één oogwenk schichtig af van het gezicht zijner meesteres.

- ‘Hier de jongeneer zegt dat-ie weet wat God is.... weet jij et?’ -

Keesje maakte een snelle schuddende beweging met zijn kop, en liet met een grins al zijn scherpe, witte

tandjes zien. Men zou zeggen dat hij lachte, maar zijn oogjes gluurden, ernstig als altijd, van Marjons mond naar haar hand. Er viel niets te lachen, hij moest opletten, dat wist hij. Er moest lekkers volgen, of slaag.

Maar Marjon lachte luid-op.

- ‘Hier Kees, braaf hoor!’

Er volgde lekkers, en een maaltijd onder luid gesmek en gesmak boven in de mast.

Het gevolg van dezen hoon was voor Marjon zeer onverwacht. Johannes die voorover op de dekplanken lag met de handen onder de kin, staarde een tijdlang droevig naar de kimme en verborg toen het gezicht in de gevouwen armen, terwijl het scheen of zijn lijf van schreien schokte.

- ‘Toe nou Jo, ben je mal. Mot je daarom huilen?’ zei Marjon, half verschrikt, en wilde zijn armen wegtrekken van zijn gezicht. Maar Johannes schudde het hoofd.

- ‘Stil, laat me denke,’ zei hij.

Marjon gaf hem wel een kwartier-uurs. Toen sprak ze zacht en hartelijk, als troostend:

- ‘Ik weet wel wat je zegge wou, lieve jong. Daarom spreek ik ook altijd van Vader. Dat begrijp ik 't best. Want zie je, mijn vader heb ik nooit gekend, maar die mot wel veel beter geweest zijn dan andere vaders.’ -

- ‘Waarom?’ vroeg Johannes.

- ‘Omdat ikzelf veel beter ben dan al dat volk om me heen, en dan dat gemeene zwarte wijf, dat een andere vader gehad heeft.’

Dit zei Marjon eenvoudig weg, omdat ze 't zoo meende. Met een bescheiden stemmetje zei ze het, maar voelde toch dat er iets bij moest gezegd worden.

- ‘Niet dat ik zoo erg braaf ben. O jee nee. Maar ik ben toch beter dan die anderen en dat komt van Vader, want mijn moeder was óók maar 'n kermis-mensch. En nou is 't mooiste wat ik zeggen kan “Vader”, en dat zei Markus ook.’ -

Johannes keek haar aan, met nog bedroefde oogen.

- ‘Ja maar, al dat gemeene, en al dat leelijke, en al dat droevige dat Vader dan toch maar laat gebeure.... Eerst stuurt-ie ons de wereld in, dom en wel, en hij zegt ons niks. En als we dan kwaad doen, omdat we niet beter wete, dan worden we gestraft. Is dat vaderlijk?’

Maar Marjon zei:

- ‘Dacht je van niet? Kees krijgt ook straf om te leeren. En nou ie slim is en goed-geleerd, nou krijgt-ie bijna geen klappen meer. Alleen lekkers? Nie-waar, Kees?’

- ‘Maar heb je me niet verteld, Marjon, hoe je Kees gevonden hebt? Bang en mager, vol schurft en z'n vel kapot van honger en slaag, omdat-ie mishan-

deld werd door 'n paar fielterige jongens, en hoe-ie nog altijd schichtig is gebleven daarna?'

Marjon knikte en zei. 'Er zijn fielten en duivelskin-deren en er zal ook wel een duivel zijn. Maar ik ben 'n kind van m'n Vader, en niet bang voor hem, wat-ie ook met me doet.' -

- 'En als-ie je nou ziek maakt, en door menschen laat mishandelen? En als-ie je nou zonde laat doen en dan huilen van berouw? En als-ie je dan gek maakt?' -

Keesje was heel zoetjes aan van den mast naar beneden komen kuieren. Voorzichtig en aarzelend tastte hij met zijn zwarte vieze handjes aan Marjons jongens-kleederen. Hij wilde slapen en was een zachte schoot gewend. Maar zijn meesteres nam hem op en borg hem in haar buisje. Toen gaapte hij lekker als een oud mannetje en sloot de bleeke oogleedjes in slaap met een devoot gezichtje en vroom-opgetrokken wenkbrauwtjes. Marjon zeide:

- 'Als ik Keesje ging mishandelen, zou hij verschrikkelijk te keer gaan, maar hij zou toch bij me blijven.'

- 'Ja, maar dat zou hij ook bij een gemeenen schooier doen,' zei Johannes.

Marjon schudde haar hoofd weifelend:

- 'Kees is wel dom, veel dommer dan jij en ik, maar toch niet heelemaal dom. Hij weet wel wie

't goed met hem meent. Dat ik hem niet voor m'n plezier mishandel, dat weet-ie wel. Maar zie je, Jo, dat Vader mij niet zonder reden zal mishandelen dat weet ik zéker, heelemaal zeker.' -

Johannes pakte haar hand en vroeg hartstochtelijk:

- 'Hóe weet je dat? Hóe weet je dat dan?' -

Marjon glimlachte, en zag hem aan met een zachten blik:

- 'Precies zooals ik weet dat jij een goed jong ben, die niet liegt. Dat zie ik an je, door allerlei dingen die ik niet eens uitleggen kan. 't Een bij 't ander. Zoo kan ik ook zien dat Vader 't goed met me meent. An bloeme, an de wolke, aan 't blinkende water. Ik mot er soms van huile, zoo duidelijk.' -

Toen herdacht Johannes hoe hij eenmaal bidden geleerd had, en er kwam meer vrede in zijn rumoerige gedachten. Maar toch kon hij niet nalaten te vragen - omdat hij zoolang met Pluizer had omgegaan:

- 'En waarom kan dat geen bedrog zijn?'

Keesje werd opeens klaar-wakker en keek verschrikt achterover naar Johannes.

- 'Och, eend daar je bent,' zei Marjon ongeduldig 'da's nou net alsof je vraagt waarom of de zomer misschien niet de winter kan zijn bijgeval. Dat kan je altijd wel vragen. Ik herken Vader juist daaran dat-ie niet bedriegt. Was Markus er maar, dan kreeg je op je ziel.'

- ‘Ja was die der maar,’ zei Johannes, en zijn ziel scheen ook niet bevreesd voor wat Markus er op geven zou.

Vriendelijker liet toen Marjon volgen:

- ‘Weet je wat Markus zegt, Jo?... Als de duivel voor God gaat staan, doorboort het oprecht vertrouwen zijn hart.’

- ‘Mot ik dan den duivel vertrouwen?’ vroeg Johannes.

- ‘Welnee! hoe kan dat nou? Dat kan niemand. Je moet alleen Vader vertrouwen. Maar al zie je bij ongeluk den duivel voor Vader an, dan hindert dat nog niks, want hij kan met oprecht vertrouwen niks beginne. Dat gaat dwars door hem heen en komt toch bij Vader terecht.’

- ‘O Marjon! Marjon!’ zei Johannes en klemde zijn handen samen in groote ontroering.

Zij glimlachte blijde en zei:

- ‘Zie je, dat was nou een kwartje uit mijn spaarpotje.’

Het werd werkelijk een recht schoone dag voor Johannes. Hij zag de groote, blonde stapelwolken, de ranke boomen in het wazige zonlicht, de stille huisjes aan den oever, en de geweldige altoos voortglijdende stroom, in breede bochten, goudflonkerend en violetglanzend, door het vruchtbare groenbewassen land, en

omhoog het diepe, diepe blauw - en hij fluisterde ‘Vader, Vader’. Een oogwenk begreep hij plotseling al wat hij zag als heerlijke, prachtige gedachten van zijn Vader, die hem altijd te aanschouwen en nu heel even te begrijpen werden gegeven. Vader zei hem dit alles, als een ontzaglijke vermaning, dat Hij er was, schoon en waarachtig, eeuwig zorgzaam, altijd wachtend en toegankelijk achter het leelijke en bedriegelijke.

- ‘Zul je altijd bij me blijven, Marjon?’ vroeg hij innig.

- ‘Ja Jo, dat wil ik wel. En jij bij mij?’

Toen ging de kleine Johannes stoutmoedig beloven, alsof hij werkelijk kennis had van wat komen zou, en macht over zijn gansche onbekende wezentje.

- ‘Ja, lieve Marjon, ik verlaat je niet meer. Ik beloof je, wij blijven samen. Maar als vrinden, vin je dat goed? geen vrijerij.’

- ‘Goed Jo, zooals je wilt!’ zei Marjon. Daarna werd zij zeer stil. -

XIII.

Avond werd het en zij naderden het Duitsche land. De woningen aan den kant zagen niet meer zoo frisch en helderkleurig maar vaal en groezelig. Voor een stadje kwamen zij, dat zag er goor en armoedig uit, met bruinroode muren en grijze huizen, waarop zwarte opschriften in krullige letters.

De schepen gingen op stroom voor anker liggen en er kwamen tol-beambten. Toen zeide Marjon, weer opfleurend uit het stil gepeins, waarin Johannes' laatste vraag haar gebracht had:

- ‘We moeten wat zingen, Jo. Denk er maar om dat de centen van tante gauw op zijn. We moete verdiene.’

- ‘Zou dat gaan?’ vroeg Johannes.

- ‘Makkelijk. Jij mot maar voor de woorden zorgen, dan zorg ik wel voor de muziek. Al is 't nou niet zoo mooi, dat dondert niks. Je zult eens zien hoe het centen regent, al verstaan ze er niks van.’

Marjon kende haar publiek. Het kwam uit zooals zij gezegd had. Toen zij begonnen te zingen luisterden de barsche tol-beambten, en de oude schipper luisterde, en andere scheepslui van naast hen liggende schepen luisterden, en de stokers der sleepbootjes staken hun zwart-besmeurde gezichten uit het luik van de machinekamers en luisterden ook. Want hun twee jonge stemmen vloten welluidend en mild over het kalm-vloeiende stroomvlak, en er was iets aardigs in die twee tengere broertjes, iets fijns en voornaams, dat heel anders was als bij andere kermisgastjes, en dat terstond werd opgemerkt, ook door een ruw gehoor, al wist men niet waaraan 't lag, en al verstond men van 't gezongene de bedoeling niet, noch zelfs de woorden.

Zij zongen eerst hun oude liedjes. Het Vlinderlied en het weemoedige liedje dat Marjon alleen gemaakt had, en dat Johannes wat minachtend het ‘kindermeiden-liedje’ noemde, en ook wat Marjon 's avonds in de boot bedacht had. Maar toen zei Marjon:

- ‘Nou mot je wat nieuws maken.’ -

Johannes keek hoog ernstig en zei: ‘Verzen kun je niet *maken*, die worden geboren, net als kindertjes.’

Marjon werd rood en lachte verlegen, en antwoordde: ‘Wat zeg je malle dingen, Jo. 't Is goed dat het wijf je niet hoort. Die zou je er tusschen nemen.’

Maar na een tijd zwijgens hervatte zij: ‘Ik geloof

toch dat je kletst, Jo. Als ik liedjes maak, dan komt de muziek wel van zelf, maar dan mot ik ze toch afmaken. Ik moet *maken, bedenken*, weet je. - 't Is net,' vervolgde ze, na een pauze, 'of er een troep kinderen binnenkomt, allemaal door mekaar en wild en ordeloos, en of ik ze dan net als een schooljuffrouw twee aan twee laat loopen en in de rei, en hun kleeren glad strijk en bloemen in de handen geef, en dan laat marcheeren. Zoo maak ik liedjes, en zoo mot jij verzen maken, - probeer maar.' -

- 'Nou, juist,' zei Johannes, 'maar de kindertjes die moeten er dan toch eerst van zelf komen.' -

- 'Zijn die er dan al niet, Jo?'

Johannes dacht na, starend in den breeden koepel des avondhemels, waar zachtjes-aan de bleeke sterren begonnen te glinsteren. Hij dacht na over zijn mooien dag, en wat hij alzoo in 't hoofd had voelen komen.

- 'Trouwens' - zei Marjon tamelijk droog - 'je zult wel motte, of je wilt of niet, om niet te verhongeren.'

Toen ging Johannes, als ware hij van dat uiterste verschrikt, potlood en papier zoeken, en - waarlijk daar kwamen de ordelooze kindertjes binnen en werden door hem in 't gelid gesteld, opgeknapt en met bloemen bedeeld.

Eerst schreef hij dit:

‘Wat is de lichte Zonneschijn,
   de groote, rustelooze Rijn,
het land met vee en volken,
   het stroomgerucht, de vlindervlucht,
de wijde, blauwe zomerlucht
   vol witte, stille wolken?

   De Vader denkt, en laat zijn droom,
als Zon en hemel, veld en stroom,
   mij altijd-door beschouwen -
ik heb dat groot bericht verstaan
   en zal zijn heerlijkheid voortaan
met al mijn hart vertrouwen.’

Marjon las het en zei langzaam, al knikkend: ‘wel goed, Jo, maar ik ben bang dat ik daar geen liedje van maken kan. Ten minste nou niet. Ik mot meer iets hebben dat drukker leeft en beweegt. Dit mijmert - ik mot iets hebben dat danst. Kun je niet wat van de sterren zeggen? daar heb ik zoo'n plezier in. Of van de rivier, of van de zon, of van den herfst?’

- ‘Ik zal 't probeeren,’ zei Johannes, en keek naar de kleine flikkerstipjes op den al donkerder nachthemel.

Toen maakte hij het volgende liedje, waaraan Marjon dadelijk melodie gaf en dat toen samen door hen gezongen werd:

‘De stille sterren klommen
ten hemel, één voor één,
hun fijne voetjes glommen
als goud op blauwen steen,

en toen zij boven kwamen
en tuurden van den trans,
toen zongen zij te zamen
een lied van louter glans.’

Dat ging vlot. Hun jonge stemmen vloeiden en gleden dooréén, slangelend als gladde guirlanden, als twee lenige spelende visschen in helder water, om elkaar fladderend als twee kapellen in zonneschijn. De oude bruine schipper grinnikte en de zwarte gezichten der stokers keken mekaar eens aan. Ze verstonden 't wel niet, maar hielden 't vast voor een lustig minneliedje. Wel drie, vier malen herhaalden de kinderen het gezang. Toen werd het van lieverlee nacht.

Maar Johannes had nog meer te zeggen. De zon en de heerlijke zomerdag, die nu verscheiden was, had een zoet en droevig verlangen nagelaten, en dat wou hij nu opschrijven. Bij de scheepslantaren lag hij plat voorover op 't dek en schreef het volgende:

‘O zomerlicht, o gouden zon,
ach! dat ik u behouden kon
den langen leegen winter.
Uw mooiste schijn is al geschonden,
Gij zult uw flonkerende ronden
niet lang meer doen,
en allerweegs begint er
te treuren 't groen.’

Toen hij 't voorlas begon zijn stem, bij den laatsten regel te beven van tranen.

- ‘Dat 's mooi, Jo,’ zei Marjon. ‘Dat zal ik gauw er in hebben.’

En na een half uur zoeken en beproeven had zij de zoete, verlangstvolle wijze gevonden, waarmee het moest gezongen worden.

En zij zongen het in het donker, en herhaalden het vorige, totdat een troep straatmuzikanten, van de soort die men blaaspoepen noemt, luidruchtig uit een bierhuis aan den oever kwamen en door een zeer luid en valsch geblazen krijgsmarsch hun teedere stemming verstoorden.

- ‘Stik nou!’ zei Marjon, ‘tegen dat gebalk kunnen we niet op. Maar dat is niks. We hebben er nu al twee, het sterreliedje en het herfstlied. Als 't zoo doorgaat, dan worden we rijk. En van 't Vaderlied zal ik ook wel wat maken, maar 's morgens, niet 's avonds, denk ik. Vandaag hebben we tenminste ons

daggeld verdiend en kunnen we tevreeë gaan maffen. Ga je mee, Jo?'

- 'Marjon!' zei Johannes peinzend, en een oogenblik toevend eer hij deed wat ze vroeg:

- 'Weet je wie Pluizer is?'

- 'Nee!' zei Marjon bot weg.

- 'Weet je wat die zeggen zou?'

- 'Nou?' vroeg Marjon onverschillig.

- 'Dat je heelemaal onmogelijk bent.'

- 'Onmogelijk? Waarom?' -

- 'Omdat je niet bestaan kunt, zou hij zeggen. Zulke wezens bestaan niet en kunnen niet bestaan.'

- 'O, hij bedoelt zeker dat ik alleen moest vloeken en stinken en jenever drinken, is 't niet? Omdat ik een kermismeid ben, he?'

- 'Ja, zooiets zou hij zeggen. En ook dit van Vader zou hij allemaal geleuter noemen. Wolken zijn waterdamp en zonneschijn zijn trillingen, zegt-ie, en verder niks. Dat iemand er iets mee zou zeggen, is larie.' -

- 'Dat zeit-ie dan zeker ook van een boek muziek-papier met noten?' zei Marjon.

- 'Dat weet ik niet,' antwoordde Johannes, 'maar wel zeit hij dat licht en donker eigenlijk hetzelfde is.'

– 'O! dan ken ik hem wel. Zeit-ie ook niet dat het hetzelfde is of je op je kop staat of op je voeten?' -

- ‘Juist, dat is-em,’ zei Johannes, verheugd. ‘En wat zeg je daartegen?’
- ‘Dat ie dan voor mijn part op z'n kop mag blijven staan, en verder stikken kan.’
- ‘Is dat genoeg?’ vroeg Johannes eenigszins onzeker.
- ‘Waarachtig!’ zei Marjon zeer stellig. ‘Mot ik hem soms uitleggen dat 't overdag licht is en 's nachts donker? Maar hoe kom je in eens aan die smuigert?’
– ‘Ik weet niet,’ zei Johannes. ‘Ik denk door de blaaspoepen.’

Toen gingen ze in de scheepsroef, waar Keesje reeds heel klein ineengerold zachtjes lag te snurken op de breede bank met lederen kussens, die de beide kinderen tot slaapstee strekte.

XIV.

Den tweeden dag kwamen zij langs den grooten dom, die toen gelukkig nog niet af was, en Johannes deed denken aan een prachtige, ruig-begroeide rots. En toen hij hoorde, dat men hem werkelijk ging afmaken, tot het hoogste spitsje toe, toen werd hij eerbiedig gestemd voor die stoutmoedige menschjes en hun heerlijke schepping. Hij wist toen nog niet dat menschen dikwijls beter doen het bij schoone denkbeelden te laten, omdat volvoerde werken op aarde wel eens nuchterder zijn en minder schoon, dan onvoltooide plannen.

En toen hij eindelijk op den derden avond tusschen de bergen kwam toen werd hij gansch opgetogen. Daar was het een lustige wereld. Aan weerskanten voeren helder verlichte stoombooten over den Rijn, beladen met vroolijke, etende en zingende menschen. Bleekrood weerglansde de vloed in het avondlicht, tusschen de donkere wijnbergen. Muziek klonk op

't water, muziek klonk aan beide oevers. De menschen zaten op terrassen aan 't water, onder loof-prieelen, rondom aardig schijnende lampjes, en dronken goudgelen wijn uit groene glazen. Men hoorde het klinken der glazen en het luid gelach van den oever. En zingend kwamen ze van de bergen af, in hun hemdsmouwen, hun jas aan een haakstok over den schouder dragend. De avondhemel vlamde in 't westen en rood weergloeide het porfier en wingerdloof der wijn-beplante rotsen. Hoera, hier mocht men vroolijk zijn! Hier leek het waarlijk een leventje van hopsasa!

Johannes en Marjon gingen aan land en zeiden hun lange aak vaarwel. Het deed Johannes weemoedig aan, hun dierbaar schip te verlaten, want hij was nog een sentimenteel kereltje, dat dadelijk met fijne vezeltjes vastgroeide dáár waar hij gelukkig was geweest. En dan dee scheiden pijn.

Nu begonnen zij hun werk om aan de kost te komen. Ook de luie dagen van Keesje waren gedaan. Hij kreeg zijn roode rokje aan en moest in de boomen klimmen en penningen ophalen met een bakje.

En de kinderen moesten hun liedjes zingen, tot Johannes ze heel niet mooi meer, maar tamelijk vervelend vond.

Maar ze verdienden veel, veel meer dan Markus met scharenslijpen. De dikke, zwaar gesnorde en

gebaarde heeren, en de mooi-opgepronkte en geparfumeerde dames die op de hotelterrassen zaten, bekeken hen wel onverdragelijk brutaal, en zeiden allerlei grappen die Johannes maar half verstond en waarom zij zelf hard lachten, - maar ze eindígden toch meestal met geven, soms koper- maar soms ook zilvergeld, totdat de gefriseerde kellners in hun zwarte rokken en witte overhemden hen met een snauw verdreven, zeker bevreesd dat hun eigen fooien er kleiner door zouden worden.

Het was Marjon die aangaf wat er gedaan moest worden, die niet verlegen stond, de kellners aandurfde met snedige gezegden en altijd raad schafte. En als ze wat te veel gezongen hadden, dan ging zij met borden werpen en balanceeren. De vreemde taal sprak zij vloeiend als water en zij zocht ook de nachtverblijven.

Het publiek, de domme, trotsche, zelfvoldane menschen, die maar enkel om hun pret schenen te denken, die kwetsten Marjon niet zooals Johannes.

Als hem de tranen in de oogen stonden om hun ploertigheid en grofheid, of hij bitter nijdig werd om hun flauwe grappen, dan lachte Marjon luid-op.

- ‘Maar voel je dat dan niet, Marjon?’ zei Johannes verontwaardigd. ‘Hindert je dat dan niet? Dat ze allemaal net schijnen te denken dat ze mooie, voorname, gelukkige menschen zijn, heel wat beter dan jij en ik. Terwijl ze toch dom zijn, en leelijk''

En hij dacht aan de menschen die Wistik hem had laten zien.

- ‘Nou maar wat zou dat?’ vroeg Marjon vroolijk. ‘We leven er oramers van. Als ze maar geven, dan heb ik maling aan hun. Kees is nog veel leelijker. En daar lach je om, net als ik. Waarom lach je dan niet om de poenen?’

Johannes peinsde lang, en antwoordde:

- ‘Keesje maakt me nooit kwaad, maar soms, als-ie erg op een mensch lijkt, dan moet ik om hem huilen, omdat-ie zoo'n arm, vuil ventje is. Maar die menschen maken me kwaad, omdat ze zich zooveel verbeelden.’

Marjon keek hem met zeer innige blikken aan en zei:

- ‘Wat ben je toch een goed joch. Zie-je! menschen - publiek - dat is mij altijd gewezen als iets waar je van halen mot. Daar voel ik nies bij als: centen. Ik heb maling aan ze. Maar jij hebt geen maling en daarom ben je beter. Daarom hou ik van je.’

En ze drukte haar lichtblond hoofd met het glanzig kortgesneden haar schuchter tegen zijn schouder, een weinig angstig denkend aan dat harde woord: ‘geen vrijerij.’

De dagen waren vroolijk, om het vrije leven, de aardigheid van het centen verdienen en het mooie nazomer-weer tusschen de bergen. Maar de nachten waren minder vroolijk. O wat al vunze en gore kamer-

tjes en bedjes moesten zij betrekken, omdat het nu eenmaal bij kermislieden niet beter lijden kan. Het stonk er zoo, naar uien en gebakken vet en naar veel erger. De muren naast het hoofdkussen hadden zulke verdachte vlekken, en de dikke dekbedden waren zoo week en warm en onfrisch. Ook zonder werkelijke reden, alleen van verbeelding, kriebelde het Johannes al over 't heele lijf, als hem hun nachtverblijf met veel ophef als een ‘zeer zindelijk kamertje’ werd aangeprezen.

Marjon nam dit alles veel kalmer op en sliep altijd dadelijk waar Johannes soms uren wakker lag van onrustig onzindelijk voelen en vuilheids-griezel.

- ‘Als je er maar niet aan denkt, dan is 't niks,’ zei ze, ‘al die lui leven er ommers altijd in.’ -

En wat Johannes nog meer in Marjon bewonderde was dat zij zoo dapper durfde optreden tegen de Duitsche beambten, dienders, officieren en zich voornaam voelende burgerlui.

Eerlijk gezegd was Johannes bang voor deze soort personen. Een spoor-beambte met zijn barsche snauwende stem, een politiedienaar met zijn volstrekt onverbiddelijke manieren, een met hooge borst en pauwentred voortstappend officier links en rechts op de wereld om hem neerziend, een blozende, luid-zich-schrapende meneer met hoog-opgestreken snorren en rijk-bejuweelde vingers, die hard-op om champagne riep, en

zeer met zichzelf ingenomen scheen - die allen deden Marjon aan met spotlust, maar Johannes met een heimelijke vrees. Hij was bang voor al die wezens, als voor gevaarlijke onbekende dieren en kon Marjon's kalme brutaliteit tegenover hen niet begrijpen.

Toen een politie-agent hen eens naar hun passen vroeg, voelde Johannes alsof alles verloren was.

Tegenover de krakende stem, de breede borst met koperen knoopen en de besliste eisch onmiddellijk de papieren te vertoonen, voelde Johannes alsof hij nu de gansche macht van het groote Duitsche rijk vóór zich had, en er bij ontstentenis van het gevraagde geen genade meer voor hem overschoot.

Maar vol bewondering hoorde hij Marjon fluisteren, in 't Hollandsen: ‘Och jongen! laat je niet door die knul bedonderen.’

‘Die knul’ te durven zeggen en dat van zulk een ontzaglijk personage, was in zijn oogen een daad van heldenmoed, en hij schaamde zich diep over eigen lafhartigheid.

En werkelijk wist Marjon, met radde tong en vertoon van geldstukken, den vertegenwoordiger van Duitschlands macht tot zachter toon te bewegen en geheel aan zijn toezicht te ontsnappen.

Maar anders ging het toe, toen Keesje het eens in zijn onberaden apenkopje kreeg, om, zittende op een

stoelleuning achter den rug van een niets-vermoedenden luitenant, over diens blinkende epaulet heen naar zijn dikke sigaar te grijpen, waarschijnlijk om ook eens te beproeven welk geheimzinnig genot in zulk een voorwerp verborgen ligt. Keesje miste de sigaar, maar kreeg den hoog-opstaanden knevel te pakken en bleef dien in zijn zenuwachtige schrik, toen hij bemerkte dat hij misdreven had, krampachtig vasthouden.

Een verschrikte, gepijnigde en ten slotte rondom uitgelachen luitenant wordt natuurlijk woedend, en een woedende Duitsche luitenant was almee het vervaarlijkste wat Johannes zich in menschelijke gestalte kon voorstellen. Hij verwachtte dus weinig minder dan een voorspel van het jongste gericht, een einde van alle dingen.

Wat er precies geschiedde kon hij in zijn herinnering niet nauwkeurig uit elkander houden. Er was een algemeene opschudding, een gekletter van ijzeren stoelen en tafeltjes en een geweldig gekrijsch van Keesje, die zich aanstelde als de vermoorde onschuld. Uit des luitenants hoog rood gelaat hoorde Johannes eerst een woord, aanduidend, dat hij van ongedierte werd verdacht. Dit liet hem koud, want hij was juist zoo blij er tot nog toe zonder luizen afgekomen te zijn. Toen zag hij hoe niet het schreeuwende Keesje, maar Marjon zelf, die den aap ijlings naar zich toe trok en wilde vluchten, werd beetgepakt en hard geslagen.

Daar veranderden plotseling zijn gevoelens, alsof in den schouwburg zijner ziel het decor ‘gevangenis’ links en rechts werd weggeschoven, om plaats te maken voor ‘berglandschap bij onweer.’

Het volgende oogenblik bevond hij zich op den rug van den langen luitenant en sloeg, sloeg met al zijn macht. Eerst op iets wat te weinig meegaf, een zwarte blinkende helm, daarna op weeker zaken, ooren en hals vermoedelijk. Tevens voelde hij zich eenige seconden uitermate verrukt en gelukkig.

In een ommezien veranderde deze toestand weder en bespeurde hij zichzelf door een groot aantal grepen als van ijzer bedwongen, daarna op den stomgen weg vóór het terras neergekwakt. Toen Marjon's stem, haastig:

- ‘Hei je je bezeerd? Kun-je loope? Gauw dan! as de weerga!’ -

Zonder te begrijpen waarom, deed Johannes wat zij zeide. IJlings renden de kinderen den bergwand af, slopen door struikgewas van een parkje, klommen over een paar lage steenen muurtjes en vluchtten in een klein huis aan den oever der rivier, waar een oud vrouwtje met een zwarten hoofddoek om, rustig kippen zat te plukken.

Van arme en geringe lieden hadden Johannes en Marjon steeds hulpvaardigheid en vriendelijkheid ondervonden en ook nu werden zij niet afgewezen, al moes-

ten zij wel zeggen dat de politie hen wellicht zou komen zoeken.

- ‘Ja, rekels,’ zei het oude vrouwtje met een oolijk gemonkel, ‘dan mot jelui maar tot den nacht in 't varkenshok. Daar zoeken ze niet, want daar stinkt het te veel. Maar pas op als jelui Rike wakker maakt of als die gorilla van jelui met haar gaat vechten.’

Daar zaten de twee dan in het varkenshok, bij de dikke Rike, het zwijn, dat met korte knorretjes, zonder iets anders te verroeren dan zijn ooren, de gasten verwelkomde. Het begon te regenen, en zij zaten doodstil, ook Keesje, die vaag scheen te voelen dat hij schuld had aan dezen treurigen toestand. Marjon fluisterde:

- ‘Wie had gedacht, Jo, dat jij zóó lef had! - Nou was *ik* bang, en jij sloeg 'm op zijn kop. - 't Was mooi hoor! - Mag ik je nou een zoen geven?’

Zwijgend liet Johannes zich dezen dank welgevallen. Toen ging Marjon door:

- ‘Maar we zijn allebei stom geweest. Ik omdat ik niet op Kees lette, om de muziek. En jij, omdat je me verraaie heb.’ -

- ‘Verraaie?’ vroeg Johannes verbaasd.

- ‘Zeker,’ zei Marjon, ‘door te roepen dat ik een meisje ben.’

- ‘Heb ik dat gedaan?’ vroeg Johannes. Hij was 't glad vergeten.

- ‘Ja,’ zei Marjon, ‘en nou zijn we weer zuur. - Geheid, hoor! - Dat mag hier niet, je verkleeje. Dat 's nog erger dan een luitenant op z'n kop slaan. We motten er weer van door.’
- ‘Heeft-ie je hard geslagen?’ vroeg Johannes, ‘heb je nog pijn?’
- ‘Och!’ zei Marjon luchtig ‘ik heb nog wel eens erger smeer gehad.’

Dien avond, toen 't donker was, werden zij door den zoon van 't oude vrouwtje, den wijngaardenier, uit Rike's gastvrije woning verlost en in een roeibootje over den Rijn gezet.

XV.

Op een vroegen morgen, zonnig en stil, kwamen zij aan een klein badplaatsje tusschen de bergen. Het was nog geen zeven uur. Een lichte nevel hing om de donkergroene toppen, en dauw schitterde op het mooie groen-fluweelen grasveld en op de gloeiend roode geraniums, de witte purper-gesterde anjers en de bruin-groene zoet-riekende reseda van het park. De muziek speelde al lustig en de zwierig gekleede dames en heeren wandelden op een marmer-bevloerde wandel-baan, na het drinken van het zoute warme water uit de bron, plichtmatig, zooals hun dat was bevolen, om gezond te worden.

Marjon zocht zulke plaatsjes, want daar viel 't meeste te verdienen. Er waren ook al een paar concurrenten. Een sterke man en zijn dochtertje, beiden gekleed in rose tricot en zwart fluweelen broekjes met pailletten, maar och! zoo stoffig, gelapt en verschoten. Het meisje was veel jonger dan Marjon, en had een suffig brutaal

gezichtje. Ze liep op haar handen zoodat haar beentjes boven haar zwarte kroeskopje bengelden.

Johannes vond die ontmoeting niet plezierig. Marjon en hij behoorden tot de voornamen onder 't kermisvolk. Hun buisjes en petten zagen nu juist ook niet zoo frisch en welgeborsteld. Maar wat zij aan hadden was heel, ook hun schoenen. Johannes had zijn jongeheeren-pakje nog, en Marjon droeg een fluweelen stal-jongensbuisje van het circus. Met den sjofelen Hercules en zijn dochtertje lieten ze zich niet in.

Bij Marjon was dit alleen spijtigheid om de concurrentie, bij Johannes was het trots, dat voelde hij wel. Hij had meelijden met dien groven man met zijn wreed gezicht en met dat arme versufte acrobaten-kind. Maar dat hij zelf nu hun vak-genoot en gelijke was, tegenover al die deftige badgasten, dit kon hij niet zetten.

Het maakte hem verdrietig, hij wou niet zingen en liep droomend tusschen de bloemen, met vage verzen en een diepen weemoed in zijn geest. Hij dacht aan zijn vaderlijk huis en den moestuin, aan de duinen, aan den herfstdag toen hij bij den tuinman van Robinetta's buiten kwam, aan Windekind, aan Markus, aan den bloemtuin van tante Seréna.

De bloemen keken hem aan met hun wijde, ernstige oogjes. De anjers, de gestraalde stijve Zinnia's, de geelvlammige zonnebloemen. Ze waren blijkbaar allen vol

diep mede-gevoel, alsof zij tegen elkaar fluisterden: ‘Kijk! den armen kleinen Johannes! Weet je nog hoe hij onze gast was in het elven- en bloemenrijk? Zoo blij en jong! Nu is hij droevig en verlaten, een schamele kermisjongen, die moet zingen voor zijn brood. Is 't niet vreeselijk?’

En de blanke purperhartige anjers wiegelden meewarig heen en weer, en de groote zonnebloemen lieten het hoofd hangen en staarden strak omlaag met blikken vol ontzetting.

De zon scheen zoo stil en prachtig, de spitse resedatuiltjes geurden zoo zoet, en toen Johannes voor een bed vol smachtend-blauwe lobelia's kwam, die allemaal blinkende dauwtranen in hun oogjes schenen te hebben, uit louter medelijden, toen kreeg hij zelf ook zoozeer met den kleinen Johannes te doen, dat hij op een bank ging zitten schreien. En alsof daar in het achter groene heesters verborgen muziektentje, de dikke kapelmeester en zijn muzikanten, met goud-omboorde platte petten, den toestand begrepen, speelden zij zeer gevoelvol een weemoedige volkswijze. Marjon echter, die om de zaken bleef denken, was druk aan 't jongleeren met bordjes, appels en eieren, op de marmeren esplanade.

Johannes zag dat, en schaamde zich wel een weinig. Hij beproefde verzen te maken en begon aldus:

Ach roode geranium welvertrouwd
Ach lieve lobelia blauw,
Waarom of gij mij dan zoo droevig beschouwt?
Voor wien draagt uw gezicht in 't morgenlicht,
die schitter-tranen van dauw?

Ach kent gij mij nog?....

Maar verder kwam hij niet, omdat hij het te kwaad kreeg, en ook geen papier bij zich had.

Daar kwam Marjon aan:

- 'Wat zit je daar nou te klungelen, Jo, en mij laat je maar sappelen. Als aanstonds de boteram komt, dàn kan je zeker wel meedoen.'

Zij sprak wat bits, en geen wonder dat Johannes ook wat gemelijk antwoordde:

- 'Ik denk niet altijd om geld en eten zooals jij.' –

Dat raakte harder dan hij dacht, en de zon fonkelde nu niet enkel op de dauw in de lobelia's, maar ook op heldere droppen in twee blanke meisjes-oogen. Marjon werd echter niet boos, maar zeide zacht:

- 'Maakte je verzen?'

Johannes knikte zwijgend.

- 'Neem me niet kwalijk, Jo, mag ik es hooren?'

En Johannes begon:

‘Ach roode geranium wel vertrouwd,
Ach lieve lobelia blauw,
Waarom of gij mij dan zoo innig beschouwt?
Waarom toont uw gezicht, in 't morgenlicht,
die schittertranen van dauw?

Och, weet je 't dan nog - van den ouden tijd....

Weer bleef hij steken, en zweeg, met droeven blik voor zich starend.

- ‘Zul je 't afmaken, Jo?’ zei Marjon met een stil respect. ‘Blijf jij maar hier, dan zal ik ze nog wel wat vóórdraaien alléén, hoor!’

En zij ging weer naar de hoofsche pantoffel-parade, met Keesje en haar bordjes, haar appels en haar eieren.

Toen keek Johannes op en zag plotseling vóór zich iets zoo bekoorlijks en liefelijks, dat hij eene geheel onbekende gewaarwording voelde. Het was hem alsof hij tot nog toe in een kamer had gewoond met beschilderde muren, waarop boomen en bergen en watervallen en blauwe luchten waren afgebeeld - en alsof nu plotseling die muren verdwenen en hij de echte blauwe hemel, en echte bosschen en rivieren om zich zag.

Het zonnige, bloemrijke parkje van de badplaats was begrensd door steile porfierrotsen. Aan den voet, bij 't donker-heldere water van een kleinen stroom,

waren ze dicht-begroeid met schaduwend laag-hout. Daar kwam een smal paadje uit van de bergen, en op dat paadje liepen twee kinderen naar beneden, hand in hand, met fijne stemmetjes in druk gesprek.

Het waren twee meisjes van omstreeks 9 en 10 jaar. Ze hadden zwart-fluweelen jurkjes aan, om 't midden met gekleurd lint bijeengehouden, bij de eene rood, bij de andere ivoor-kleurig. Ieder had keurig nette glad-sluitende kousen van gelijke kleur als haar gordel, en fijne lage schoenen. Ze waren beiden blootshoofds en hadden dik, goudblond haar, dat in zware glanzige kronkels neerviel over 't zwart-fluweel.

De muzikanten - alsof zij 't al-weder wisten - speelden nu een liefelijk danswijsje, en de twee meisjes, bewogen met speelsche vroolijkheid hun slanke beentjes op de maat. Een-twee-drie, één-twee-drie, - de pas van drieën, zooals kinderen zeggen, met de beide handen inééngestrengeld. En wat Johannes ondervond toen hij dat hoorde en zag, dat zal ik maar niet beproeven u te beschrijven, want dat heeft hijzelf ook nooit kunnen doen.

Denkt maar dat het iets zeer heerlijks was en ook iets geheimzinnigs, want het deed hem aan het elvenland van Windekind denken en hij begreep volstrekt niet waarom.

Voor 't eerst scheen het hem alsof er iets uit dat

heerlijke land, het land van Windekind en van vader Pan in het gewone menschenleven was overgebracht. Dat waren die twee meisjes, en op het bergpad hun slanke voetjes, die zij bewogen op de maat der muziek.

De kinderen liepen al pratend, hand in hand, door het park, nu en dan even hardloopend, soms met helder gelach, ook wel stilstaand bij bloem of kapel, tot zij tusschen de wandelaars kwamen en in een groot hotel verdwenen. Johannes was hen gevolgd, zich verwonderend waarover zij het zoo druk zouden hebben, vol aandacht voor al hun aardige maniertjes, stemgeluidjes en bevallige gebaren, voor hun fraaie kleeding, hun schoone haren en ranke gestalte.

Toen hij bij Marjon terug kwam, moest hij wel opmerken hoe veel minder mooi deze was, met haar schrale figuur en bleek gelaat, haar groote handen en voeten en kort gesneden wit-blond haar. Johannes zeide niets van zijn ontmoeting, maar was zeer stil en ingetrokken. Ook Marjon was daardoor lang zoo vroolijk niet als gewoonlijk,

Toen zij dien namiddag weder de ronde deden door het plaatsje, en geld trachtten te verzamelen bij de families, die vóór de hotels en in de tuinprieeltjes koffie en koek gebruikten naar Duitschen trant, toen voelde Johannes zich zeer zenuwachtig worden in de buurt van het groote hotel, waar de twee meisjes waren binnen

gegaan. Zijn hart klopte hevig en hij kon niet meer zingen.

En jawel, toen zij naderbij kwamen, hoorde hij dezelfde twee vogel-stemmetjes, die hem den ganschen dag nog in de ooren klonken, vroolijk opjubelen. Dat gold niet den kleinen Johannes, maar Keesje. Voor 't eerst werd Johannes duchtig op hem jaloersch.

Een welluidende stem riep zacht en vermanend twee namen: ‘Olga! - Frieda!’

Maar Johannes was te zeer bedremmeld en aangedaan om goed waar te nemen wat hij zag. Zij waren het, de twee lieve kinderen, die hij 's morgens voor 't eerst gezien had en ze kwamen vlak bij hem en spraken tot Keesje. Hun moeder riep hen terug en toen vraagden en vleiden de kinderen met uitbundige smeekstemmetjes of die allerliefste aap toch wat naderbij mocht komen, en of ze hem koek mochten geven, en of hij kunsten mocht doen.

Het was Johannes alsof hij in een nevel ging, of alles rondom hem wazig en onduidelijk was. Juist zoo voelde hij, toen hij in Robinetta's huis stond tegenover de vijandige menschen. Maar toen was het angstig en vreeselijk, en nu blij en heerlijk. Vaag hoorde hij het roezige stemmen-gerucht en het gerammel van koppen en schotels en eetgerei. Hij voelde de aanraking der zachte meisjeshandjes en werd voor het tafeltje

gebracht vanwaar de vermanende stem geklonken had. Daar zat een dame en een heer. Keesje kreeg lekkers.

‘Kun je zingen?’ vroeg een stem in 't Duitsch. Johannes bedacht toen eerst dat de twee meisjes Engelsch hadden gesproken. Marjon stemde haar guitaar en porde hem ferm met den steel er van in de zij, omdat zij vond dat hij weer zoo erg verbouwereerd deed. Toen zongen zij het laatste liedje dat Johannes dien morgen had afgemaakt en dat Marjon sedert al op muziek had gebracht.

Ach roode geranium wel-vertrouwd,
  Ach lieve lobelia blauw
Waarom of gij mij toch zoo droevig beschouwt?
  Voor wien draagt uw gezicht, in 't morgenlicht
die schittertranen van dauw?

Och weet je dan nog van den ouden tijd
  toen de teedere nachtegaal zong,
toen de elven dansten op 't mostapijt,
  En het maanlicht zoo stil, en de hemel zoo wijd
en de wereld zoo vreemd en jong?

Ach roode geranium wel-vertrouwd,
  Ach lieve lobelia blauw
de zon is verdonkerd, de lucht is vergrauwd,
  de nachtwind wordt kil en de wereld oud
en de herfst komt zoo gauw, zoo gauw.

Johannes had nu weer helder gezongen. Het brok in zijn keel was plotseling weggegaan, toen het er op aankwam.

Toen hoorde hij den heer zeggen, met groote verbazing: ‘Ze zingen Hollandsch.’ En zij moesten hun lied herhalen.

Johannes zong met volle toewijding, zooals nog nooit te voren. Al zijn droefheid en zijn vaag verlangen zong hij nu uit. Marjon begeleidde hem bescheidenlijk, met zachte gitaargrepen en tweede stem. Maar de muziek was toch geheel van haar.

De uitwerking op de familie aan het tafeltje was ook geheel anders dan die zij tot nog toe hadden teweeggebracht. De deftige mevrouw uitte een langgerekt ‘Ah!’ met een zacht hoog stemgeluid, en bekeek het tweetal nauwkeurig, door een lorgnet met langen steel van schildpad. De heer zeide, in 't Hollandsch: ‘Uitstekend! voortreffelijk! - zeer bizonder! werkelijk zeer bizonder.’ De meisjes klapten in de handjes en riepen om 't hardst ‘bravo! bravo!’

Johannes voelde zijn gezicht gloeien van plezier en voldoening.

- ‘Kom eens wat dichterbij, jongelui!’ zei toen de deftige mevrouw, haar langgesteelde lorgnet in den schoot leggend. Zij sprak nu ook Hollandsch, maar met een vreemd accent, dat Johannes zeer voornaam klonk.

- ‘Vertel eens,’ zeide ze vriendelijk, ‘waar komen jelui vandaan, en hoe kom je aan dat mooie liedje?’

- ‘Wij komen van Holland, mevrouw!’ zei Johannes, nog een beetje verward, ‘en dat liedje hebben we zelf gemaakt.’ -

- ‘Zelf gemaakt?’ zeide de dame, met minzame verbazing, terwijl ze den heer naast haar eens aankeek. ‘De woorden? Of de muziek?

- ‘Allebei’ zei Johannes. ‘Ik de woorden, en mijn vriend de muziek.’

- ‘Wel! wel! wel!’ zeide de mevrouw, glimlachend om zijn aardige zelfvoldoening.

Toen mochten zij beiden aan het tafeltje zitten en kregen ook koffie met gebak. Johannes voelde zich verheerlijkt en gelukkig. Maar zijn twee lieve meisjes hadden alleen oog voor Keesje, die ze voorzichtig probeerden te aaien. Als Kees zijn kop wat te snel omdraaide en wat te scherp uit zijn felle bruine oogjes keek, trokken ze schuw hun blanke handjes terug, met vroolijke angstkreetjes. Hoe jaloersch was Johannes op Keesje. Marjon had de ernstige, onverschillige gelaatsuitdrukking, die haar eigen was in gewonen doen.

- ‘Vertel ons nu nog eens wat méér,’ - zeide de voorname dame. ‘Jelui zijn toch stellig geen ordinaire landloopers, is het wel?’

Johannes keek haar in het fijne gezicht met de

van bijziendheid lichtelijk toegeknepen oogen. Het scheen hem of hij nog nooit zulk een edele en mooie dame gezien had. Zij was nog lang niet oud, misschien dertig jaar en zeer fraai gekleed, met een wolk van kant om schouders en polsen, paarlen om den hals en een menigte schitterende armbanden en vingerringen. Fijne geuren omringden haar en toen Johannes zoo vertrouwelijk door haar werd aangezien en toegesproken, werd hij geheel bekoord en bedwelmd en begon in blijde opgewondenheid te vertellen, volgens haar verzoek, over zichzelf en zijn leven, over den dood van zijn vader, over tante Seréna, over zijn ontmoeting en ontsnapping met Marjon. Maar hij was toch nog bezonnen genoeg om niet over Windekind en Pluizer en zijn eerste ontmoeting met Markus te beginnen.

Het gezelschap luisterde aandachtig. Marjon keek even lusteloos en suf, en bemoeide zich met Keesje.

- ‘Hoe uiterst interessant!’ zeide de moeder van de meisjes. En ze richtte zich tot den heer naast haar. ‘Vindt u niet, mijnheer van Lieverlee? zéér interessant.’
- ‘Ja mevrouw, dit is echt. Zeer bizonder! Een vondst. Hoe heet je, mijn jongen?’
- ‘Johannes, meneer!’
- Zóó, toch niet de kleine Johannes, de vriend van Windekind?’

Johannes bloosde en stotterde zeer verlegen: - ‘Jawel, mijnheer!’

Plotseling gaf Keesje een leelijke schreeuw, zoodat de heer en dame zenuwachtig opschrikten. Vermoedelijk had Marjon hem in den staart geknepen, wat zij toch anders zelden deed.

XVI.

Zie, dat komt er nu van, als men niet doet wat ik zoo uitdrukkelijk verzocht. Mijnheer van Lieverlee wist zeer goed dat ik er den kleinen Johannes niet over aangesproken wilde hebben en nu geschiedde het toch, en zooals gij hooren zult met bedenkelijke gevolgen.

Mijnheer van Lieverlee was niet meer dan een jaar of zes ouder dan Johannes. Hij had groote blauwe oogen, een bleek-blank gezicht met een paar zachte blosjes, een schraal en klein, vlassig dubbel puntbaardje, en een dikke geel-blonde kuif, die kunstiglijk over zijn voorhoofd was gekapt. Een dasspeld met flonkerend-blauwe safieren schitterde op zijn breede donker-violette das, een hooge sneeuwwitte boord reikte van zijn modieuze jaskraag tot over zijn nekhaar, en zijn rijk beringde handen rustten op de fraai besneden ivoren knop van een ebbenhouten wandelstok. Vóór hem op tafel lag een fijne, lichtgrijze vilthoed en zijn broek was van dezelfde kleur.

Na Johannes' bekentenis zwegen allen eenige oogenblikken. Toen haalde mijnheer van Lieverlee een fraai zakboek voor den dag, waarop een sierlijk monogram stond, in kleine diamanten, maakte eenige aanteekeningen en zei tot de dame:

– ‘Wij kunnen wel met zekerheid zeggen, dat dit niet toevallig is. Zijn karma is blijkbaar gunstig. Dat hij juist hier terecht komt bij ons, die zijn geschiedenis kennen en zijn ziel begrijpen, is het werk van de eerste rangs intelligenties, die hem geleiden. We moeten den wenk verstaan.’

- ‘Het is zeker een belangrijk geval om over te denken,’ zei de mevrouw weifelend. ‘Waar wonen jelui?’

- ‘Daarginds over 't spoor, in 't volks-logement,’ zei Marjon.

Mevrouw keek wat stroef en zeide: ‘Nu jongens, gaat dan nu maar naar huis. Hier heb jelui elk drie mark. En Johannes wil je dat liedje eens voor mij opschrijven? Er was werkelijk een allerliefste weemoed in. Zeer sympathiek’. -

- ‘Ja, mevrouw, ik zal 't doen. En mag ik het u dan zelf komen brengen?’

- ‘Zeker! zeker!’ zeide mevrouw, maar tevens bekeek zij nauwkeurig zijn kleederen door haar lorgnet.

Toen zij vertrokken en uit 't gezicht waren, liep Marjon terstond terug naar de achterzijde van 't hotel

en begon met het daar bezige personeel praatjes te maken, zoolang tot zij iemand vond, die wat wist van het gezin met de deftige mevrouw en de twee lieve meisjes.

- ‘Meen jelui de gravin?’ vroeg een verwaande oberkellner met schamperen nadruk. ‘Is u soms van de familie?’

- ‘Nu, waarom niet?’ zei Marjon met veel zelfvertrouwen. ‘Er zijn wel gravinnen met oberkellners weggeloopen.’

De kok en de kamermeisjes lachten. ‘Scheer je weg, rakker!’ zei de kellner.

– ‘Wat voor landslui zijn het?’ vroeg Marjon door.

– ‘Die? die hebben geen vaderland. De graaf was een Pool en zij is uit Amerika. Nu woont ze in Holland.’ -

- ‘Weduwe of gescheiden?’ vroeg een van de kamermeisjes.

- ‘Gescheiden natuurlijk! dat 's veel voornamer.’

- ‘En die jonge Hollander is dat familie van haar?’

- ‘Och wat! dat is een reis-vriend. Die heeft ze hier ontmoet.’ -

- ‘Willen we maar doorreize, Jo?’ vroeg Marjon toen zij samen tot hun avondmaal grauw brood en kaas zaten te eten, in hetzelfde benauwde en rookerige kamertje, waar ook de sjofele Hercules zat met zijn doch-

tertje, thans in schamel burgerpak gekleed en elk met een glas bier voor zich.

- ‘Ik zou mijn liedje brengen’ zei Johannes.

- ‘Stuur ze dat maar, Jo, ik heb het niet op dat volk.’

Johannes zweeg en at. Maar heimelijk werd zijn gevoel voor Marjon niet inniger en daalde zijn meening over haar. Zij was jaloersch of niet gevoelig voor het mooie en edele onder menschen. Zij had ook zoolang onder vuil en ruw volk geleefd. O, de twee lieve meisjes, die waren edeler en fijner schepseltjes. En innig en zachtkens herhaalde Johannes bij zichzelf hun namen: ‘Olga! - Frieda!’

Daar kwam zoowaar een goud-gegaloneerd klein jonkske, uit het groote hotel, met een briefje, zoo geurig, dat het vunzige kamertje er gansch naar rook en de bier-drinkers verwonderd den neus opsnoven.

Het was van den heer van Lieverlee, die Johannes verzocht bij hem te komen - maar zonder den aap.

- ‘Ga jij maar’, zei Marjon. ‘Kees mag niet mee omdat hij er een andere odeur op nahoudt. Zeg maar dat ik die van Kees verkies.’

Mijnheer van Lieverlee dronk sterke, zwarte koffie uit kleine metalen kopjes en rookte een turksche pijp met barnsteenen mondstuk. Het water gorgelde bij iederen trek. Hij had zwarte zijden kousen en verlakte

schoentjes aan en liet Johannes naast hem op de breede sofa plaats nemen.

Toen hield hij, na een wijle zwijgens, de volgende toespraak: ‘Ziezoo, Johannes, ga nu rustig zitten en tracht je - zoolang we praten - in de opperste zielesfeer te houden.’ Hierna liet mijnheer van Lieverlee eenigen tijd lang zijn pijp borrelen. ‘Ben je er?’

Johannes was er niet heel zeker van, maar knikte toch maar, veel te benieuwd naar wat er verder zou komen.

- ‘Ik kan jou dat vragen, Johannes, omdat wij elkaar terstond begrijpen. - Jij en ik... weet je! jij en ik, wij kenden elkander al eer dat wij in dit lichaam waren. Nu behoeven we geen kennis te maken als de gewone banale menschen. Wij kunnen terstond doen als Windekind en jij. Wij leeren elkaar niet kennen, maar wij herkennen elkaar.’

Aandachtig hoorde Johannes deze belangrijke en buitengewone tijdingen. Hij zag den spreker eerbiedig aan en trachtte hem inderdaad te herkennen, doch niet met succes.

- ‘Je zult je alreeds verwonderd hebben dat ik je lotgevallen wist. Nu is dat niet zoo wonderbaarlijk, want er is iemand aan wien je ze schijnt verteld te te hebben. Weet je wien ik meen?’

Johannes wist wel wien hij meende.

– ‘Dat had je eigenlijk niet moeten doen, Johannes Toen ik het hoorde, zei ik dadelijk dat het jammer was. De wereld is daar te grof en te oppervlakkig voor. De menschen begrijpen er toch niets van. Je moet het heel teedere en bizondere niet laten ontwijden en beduimelen door de vuile vingers van het onverschillige publiek, de domme menigte. Begrijp je?’

Johannes knikte. De pijp gorgelde, en mijnheer van Lieverlee dronk een teugje koffie. Toen herman hij, met levendiger toon en zwevende gebaren van zijn lange, blanke handen:

- ‘De sluier van Maja, Johannes, omnevelt den blik van al wat geschapen is, van al wat nog ademt en verlangt, van al wat nog geniet en lijdt. Wij moeten ons daarvan bevrijden. - Wil je ook koffle?’

- ‘Alstublieft, mijnheer,’ zei Johannes.

– ‘'n Sigaret? - Of rook je nog niet?’

- ‘Neen, mijnheer!’ -

- ‘t Is waar, Windekind hield niet van tabaksrook. Maar ik doe dat ook niet zooals het gewone volk, om de lol, om het lekkere. Neen, ik laat dit doen door mijn laagste bestanddeelen, de achtste en negende geledingen, de Kama-Rupa. Mijn hoogere gedeelten, het vierde en vijfde, blijven daarbuiten, precies zooals een heer van het balcon van zijn landhuis zijn vee ziet grazen. De koeien doen niets als het gras filtreeren, vreten en wat

er op volgt. De heer maakt er een gedicht van of een schilderij.'

Een pauze, met pijpgegorgel.

- 'Welnu - zooals ik zei, - we moeten de paarlen onzer hoogere stemmingen en sensaties niet voor de zwijnen gooien. Wij, Johannes, jij en ik, die al veel incarnaties achter ons hebben, wij zijn oude zielen, we hebben den sluier al zoo lang gedragen dat-ie begint te slijten. We kijken er doorheen. - Nu moeten wij ons niet te veel inlaten met die jonge, groene nieuwelingen die er pas inzitten. We zouden zakken, achteruitgaan, onze kostelijkste veroveringen weer verliezen.' -

Dat alles scheen Johannnes zeer juist toe, en ook zeer streelend. Nu was 't ook duidelijk waarom hij nog maar zoo slecht met de menschen op kon schieten. Hij was een bejaarde ziel tusschen onmondigen.

- 'Wij, Johannes,' begon van Lieverlee weer, 'behooren, om zoo te zeggen, tot de levens-veteranen. Wij dragen de litteekens van tallooze incarnaties, de strepen van veeljarige - of laat ik liever zeggen, veel-eeuwige dienst. Wij moeten onzen rang ophouden, onze waardigheid en ons prestige niet te grabbelen gooien. Dit doe je, als je al je intieme aandoeningen aan de groote klok hangt. En daar heb jij, geloof ik, nog altijd een kinderachtige en heel gevaarlijke neiging toe.'

Johannes dacht aan zijn vele misslagen en onbezonnenheden, aan zijn dom uitflappen van zijn wijsheid op school en van Windekind's naam voor de menschen, en hij tuurde beschaamd in zijn ledig koffie-kopje.

- ‘Enfin! - ditmaal moest het blijkbaar gebeuren om jou mij te doen vinden. Mij - en gravin Dolores. Want je moet weten dat je een paar zielen hebt gevonden van de opperste fijnheid. Juist wat je noodig hebt.’

- ‘Ja, wat is zij voornaam, en wat zijn haar kinderen lief,’ zei Johannes met ijverig instemmen.

- ‘Niet omdat zij een gravin is,’ zeide van Lieverlee met een verachtelijk gebaar. ‘Voor ons beteekenen die titels niets. Mijn geslacht is misschien meer gedistingeerd dan het hare. Maar zij is onze ziels-zuster, een essens van opperste gloedroode passie, en lelie-blanke veluw-puurheid.’

Bij deze mooie woorden die van Lieverlee met veel zorg en nadruk uitsprak, voelde Johannes dat hij zelf een kleur kreeg van verlegenheid. Hoe durfde iemand zóómaar zulke woorden zeggen of 't niets was.

- ‘Is u een dichter?’ vroeg hij schuchter.

- ‘Zeker ben ik dat. Maar dat ben jij ook, mijn jongen, wist je dat niet? - Welnu, laat *ik* het je dan zeggen. Kijk, nu ben je het leelijke jonge eendje, dat voor 't eerst een zwaan ontmoet. Weet je wel? -

Vrees niet, Johannes, vrees niet, broeder zwaan! Hef je gelen snavel maar op, ik zal je niet dooden, maar omarmen.' -

Johannes hief zijn gelen snavel op, maar in plaats van hem te omarmen haalde van Lieverlee het met diamanten bezette zakboekje te voorschijn en begon er haastig in te schrijven. Daarop zei hij glimlachend, terwijl hij boek en potlood opborg: 'goede invallen moet je vasthouden. Die zijn kostbaar.'

- 'Welnu dan,' hervatte hij, onder hevig geborrel zijn pijp weer aanzuigend, 'je kon werkelijk bij niemand beter terecht zijn gekomen, om je groote doel te bereiken, dan bij ons. Wij weten de verklaring van al die zonderlinge lotgevallen met Pluizer en Windekind, en wij kunnen je den onfeilbaren weg wijzen naar wat je zocht. Wij gaan namelijk samen.'

Was dit nu geen heuglijk nieuws voor Johannes? Hoe dom van Marjon om niet mee te willen. Vol aandacht luisterde hij verder.

- 'Luister goed, Johannes, dan zal ik je vertellen, wat al die wezens zijn, die je ontmoet hebben, ik zal je hun macht ontraadselen, en je zeggen wat ons verder te doen staat.' -

Daar ging de deur open en gravin Dolores trad binnen, met haar kinderen. Zij zag er oogverblindend uit, met blooten hals en armen, waarop prachtige juweelen

flonkerden. De kinderen waren in 't wit. De groote table-d'hote was afgeloopen en nu kwamen zij bij van Lieverlee zijn arabische koffie drinken.

- ‘Ah!’ zeide zij, terwijl ze Johannes lorgneerde, ‘heeft u bezoek? - Wij storen toch niet? - Maar u kunt zulke delicieuze koffie zetten. Die hotel-koffie kan ik niet verdragen.’ -

- ‘Waar is de aap? Waar is de aap?’ riepen de twee kinderen en liepen op Johannes toe.

Johannes stond bedremmeld op. De twee bevallige kinderen omringden hem, hij rook de fijne geur van hun weelderig haar, van hun kostbare kleederen. Hij voelde hun warmen adem, hun zachte handjes. Hij was geheel en al bekoord, overweldigd door heerlijke aandoeningen. De meisjes vleiden hem fleemend aan, aldoor naar den aap vragend, tot weer het zacht-vermanend: ‘Olga! - Frieda!’ weerklonk.

Toen gingen zij naast Johannes op de sofa zitten, ieder aan een kant. De moeder stak een sigaret op.

- ‘Vervolg nu uw gesprek,’ zeide ze, ‘dat ik wat leeren kan,’ toen in 't Engelsch: ‘Zul jelui niet lastig zijn, meisjes, en stil luisteren, dan mag je hier blijven.’

Van Lieverlee was opgestaan, had zijn turksche pijp verlaten, vatte met de linkerhand de lapèl van zijn pandeloos diné-rokje, en gesticuleerde met de rechter voor Johannes en de gravin.

- ‘Ik zou hem juist uitleggen wie Windekind, Weterik... of hoe heet-ie - Wistarik, en Pluizer zijn, mevrouw. U kent toch die figuren uit Johannes' leven?’

- ‘Ik... ik rappeleer me niet recht,’ zeide mevrouw, ‘maar dat is niets, - zeg het maar. Let niet op mij. Ik tel niet mee. Ik ben maar een dom schepsel.’

- ‘Och, waren de menschen maar eerst aan uw domheid toe. - Windekind, Wistarik en Pluizer dan, Johannes, zijn niets anders - niets anders dan dewa's of elementalen, door een opperste wilsuiting gematerialiseerd. Het zijn gepersonifieerde, of liever gepersonaliseerde natuurkrachten, plasmatisch opdoemend uit de kristalheldere oer-eenheid. Windekind is de harmonische poëzie, of wel de poëtische harmonie, de oorspronkelijke ontluiking of wel de ontluikende oorspronkelijkheid van ons planetarische oer-bewustzijn. Wisterik daarentegen of Pluizer is daarvan de demonische antithese, de eeuwig-sceptische negatie of negatieve sceptiek. Zij zijn als eb en vloed, als de heen- en weergaande slinger, als winter en zomer, elkaar eeuwig bestrijdende, steeds vermoordende en altijd wederom-barende levens-energieën, de onmisbare, elkaar uitsluitende en toch weder elkaar aanvullende oer-principen van dualistisch monisme of van monistisch dualisme.’ -

- ‘Hoe interessant!’ zeide de gravin, en zich met

veel belangstelling tot Johannes wendende: ‘en heb je die elementalen werkelijk ontmoet?’

- ‘Ik - ik - ik... geloof het wel,’ stamelde Johannes.

- ‘Maar, van Lieverlee, dan is hij waarschijnlijk een sensitief, dunkt u niet?’

- ‘Van den tweeden graad, mevrouw. Ongetwijfeld. Misschien komt hij wel tot den eersten met studie en goede cultuur.’ -

- ‘Maar zou het dan niet goed zijn als wij hem introduceerden in de Plejaden?’

En zich minzaam tot Johannes wendend zei ze: ‘Wij hebben een kring, weet je, tot beoefening der hoogere wetenschappen en tot gemeenschappelijke verbetering van ons Karma.’ -

- ‘Een ideale gemeenschap met een gemeenschappelijk ideaal,’ vulde van Lieverlee aan.

Dat klonk Johannes zeer verlokkelijk. Zouden Frieda en Olga daar ook bij hooren? Hij zei echter, zoo beleefd en bescheiden mogelijk:

- ‘Maar mevrouw, zou ik daar wel op mijn plaats zijn?’

Zijn manier beviel de gravin. Zij glimlachte allerliefst en zeide:

- ‘Welzeker! mijn jongen, voor de hoogere wetenschap bestaan er geen standen.’

En toen tot van Lieverlee in 't Engelsch, met de

eigenaardige koele hoogheid van Engelschen die meenen dat de toehoorder hun taal niet verstaat: ‘Hij is werkelijk niet kwaad. Niet zóó vulgair.’ -

Maar Johannes had Engelsch geleerd op school. En omdat hij nog maar een kleine man was, zonder veel zelf-gevoel, was hij gevleid inplaats van gekrenkt. Hij zeide, nu ook in 't Engelsch: ‘Ik ben nog niet goed, maar ik wil graag mijn best doen om het te worden.’

Dit woord viel alweder in goede aarde, bij moeder en dochters. Johannes kreeg het glorierijke gevoel, dat hij veroveringen maakte, hij, de kleine Johannes, kort te voren scharenslijpersjongen, thans straatliedjeszanger, in een wereld van opperst verfijnde zielen, bij een schoone, juweel-schitterende gravin en haar twee allerbekoorlijkste dochtertjes. En dat niet door afkomst of protectie, maar door zijn eigen persoonlijke macht. Als hij nú Wistik weer eens zag, wat zou hij tegen hem opbluffen.

Toen viel hem - het moet tot zijn eer gezegd - plotseling iets anders in.

- ‘Maar mijn kameraad, mevrouw, mag die mee?’

Mevrouw keek wat ontstemd en vroeg:

- ‘Wie is die kameraad? Hoe kom je daaraan?’ -

Wie Johannes toen gehoord had, zou niet gezegd hebben dat hij kort te voren minder goed van zijn vriendinnetje had gedacht. Met innige warmte verde-

digde hij haar, beschreef haar natuurlijke goedheid en haar buitengewone begaafdheden, ja zinspeelde zelfs op haar vermoedelijk grafelijke afkomst - tot hij eindelijk het hart der gravin Dolores verteederde. Maar in zijn vuur sprak hij beurtelings van ‘hij’ en van ‘zij’, zoodat een der meisjes, oplettend zooals kinderen zijn, op eens vroeg: ‘Waarom zeg je “zij”? Is het een meisje?’

Toen viel Johannes door de mand. Het kon hier ook geen kwaad, dacht hij, bij zulke edele menschen. Heviger blozend dan ooit zeide hij, ‘ja, 't is eigenlijk een meisje. Ze is verkleed om niet gepakt te worden.’

Van Lieverlee keek Johannes strak en zeer bedenkelijk aan, zonder iets te zeggen, de meisjes zeiden: ‘hoe leuk!’ met ernstige belangstelling. Mevrouw lachte wat nerveus.

- ‘O! o! - dat is romantisch. Bijna pikant. - Nu, laat zij dan ook maar komen, maar zonder travesti, asjeblieft.’ -

- ‘En de aap, mamie? Komt de aap ook?’ vroeg Olga, de oudste.

- ‘O heerlijk! heerlijk,’ riep Frieda in de handen klappend.

- ‘Neen, kinderen, daar is geen denken aan. Dat begrijp je goed, Johannes, de aap kan niet mee. Dat zou een zeer slechten invloed hebben, niet waar van Lieverlee?’ -

Van Lieverlee schudde krachtig het hoofd en zei met plechtig afwijzend handgebaar:

- ‘Dat zou eenvoudig vernietigend op alle hoogere invloeden werken. We moeten zorgvuldig lagere en onreine fluïden buiten sluiten. De aap, Johannes, heeft in 't algemeen een zeer lage en ongunstige aura of medianimieke sfeer, zooals je al uit zijn fatale geur kunt bemerken.’ -

- ‘Ik zou ziek worden,’ zeide de gravin, met haar zakdoekje reeds voor den neus, van 't enkele denkbeeld.

Zoo wandelde dan dien avond Johannes naar huis met een hoofd vol trotsch geluk en schitterende beelden, - maar tevens belast met een opdracht, een boodschap aan Marjon, die hem al meer en meer bezwaarde, naarmate hij het weidsch hotel verder achter zich liet en het kleine volks-logement naderde.

XVII.

Nu denkt gij zeker dat het dien avond nog heftig toeging in het vunze hokje, en dat zich een tooneel met veel tranen en gekijf afspeelde tusschen Marjon en Johannes. Maar dan denkt ge deze maal toch mis.

Nog eer hij te huis kwam, was de taak hem reeds te machtig geworden. Toen hij Marjon zag zitten met haar stille, stuursche gezicht, zooals ze blijkbaar den ganschen avond gezeten had, eenzelvig en lusteloos, verdween ook al zijn opgewonden blijdschap en daarmee de neiging tot meedeelen en uitspreken. Hij zou toch geen weerklank en belangstelling vinden, dat wist hij wel van te voren. En welke kans had hij Marjon er toe over te halen Keesje te laten varen voor de Plejaden, zoolang hij zelfs niet het kleinste vonkje van zijn vurige bewondering voor al het schoone en belangrijke wat hij ondervonden had, aan haar kon overbrengen?

Hij zei dus niets, en daar Marjon niets vroeg, werd

het een zeer vreedzaam en rustig slapen gaan, echter voor Johannes niet vlot. Hij lag lang wakker, peinzende over de heerlijke verovering die hij in de wereld gemaakt had en de beklemmende moeilijkheid, waarin hem dit bracht. Marjon zou niet meegaan, dat is zeker, en moest hij haar dan weer verlaten? Of moest hij al dat moois, het mooiste wat hij op de wereld nog gevonden had, weer laten varen?

Gij moet echter ook niet denken, dat Johannes zulk een groote verwachting had van hetgeen hem door mijnheer van Lieverlee was voorgespiegeld. Hoewel met begrijpelijken eerbied opziend tot iemand die zooveel jaren ouder was, er zoo zwierig en voornaam uitzag en zoo bereisd, veel-belezen en wel-bespraakt zich voordeed, was Johannes toch slim genoeg om te zien dat hier niet alles goud was wat er blonk.

Maar zijn twee dierbare meisjes en haar schoone moeder trokken hem met onbedwingbare macht. Als er iets in de wereld goed en schoon was, dan was het hier. Mocht hij dat verlaten, zoolang hij 't kon aanhangen? Had de algoede Vader hem ooit schooner schepsels laten zien, en mocht hij wel eenige trouw heiliger achten dan de trouw aan den Vader, waarvan hem Markus geleerd had - en die zich toch alleen liet kennen door de schoonheid van zijn scheppingen?

Den volgenden dag bevond hij zich met zijn gedach-

ten niets verder. Marjon vroeg nog altijd niets en liet ook Johannes geen gelegenheid tot vertellen.

Keesje slurpte met veel gerucht en behagen zoete melk-koffie uit Marjon's schoteltje, het restant zorgvuldig uitvegend met vlakke hand, dewelke werd afgelikt onder snelle blikken naar méér - zoo gerust en tevreden, alsof er geen Plejaden en geen hoogere wetenschappen bestonden.

Johannes voelde zich niet in staat nu mede uit te trekken op hun dagelijksch werk, en daar zij gisteren toch zes mark extra hadden gekregen, zeide hij dat hij wandelen ging, alleen, om te denken. - ‘Misschien kom ik met een nieuw vers thuis,’ zei hij er bij, maar hij had daar niet veel verwachting van. Hij zou al blij zijn als hij uit zijn groote beklemming mocht komen, en een uitweg vinden. Hij ging raad zoeken in de bergen. Was hier ook nog niet een ongeschonden stukje natuur, zooals in de duinen van zijn vaderland bij de zee?

Op Marjon's bleeke gezichtje stond de droefheid duidelijk, omdat hij zonder haar wou zijn. Nu brak haar koppigheid, en zou zij hem wel willen uitvragen. Maar zij hield zich groot en zei: ‘Ga je gooi, verdwaal maar niet.’

Johannes ging het bergpad op, waar hij de twee

meisjes 't eerst gezien had. Het was een stille en schoone Septemberdag, een weinig nevelig. De varenkruiden waren al bruin geworden hier en daar onder 't kreupelhout, de zwarte braambeziën glommen langs zijn pad tusschen hun roodgerande bladeren, nat van dauw. Wat al spinnewebben tusschen 't loof! Er was een ernstig zwijgen overal, maar toen Johannes verder klom in de berg-vallei, hoorde hij het water gestadig ruischen, en op de kleine bergweiden, de open plekken tusschen 't bosch, zag hij vele stroompjes glinsteren onder 't gras, met druk gegorgel en gemurmel.

Nog verder, waar 't bosch dichter werd en de bergen eenzamer, hoorde hij nu en dan 't gerucht van een wegvluchtend hert en zag ook wel een fijn reeënkopje met de verschrikte oogen en groote ooren van den woudrand naar hem toegericht.

Eindelijk kwam hij op een smal paadje vlak langs een kleine beek. Links en rechts waren donkere rotsen, glinsterend van vocht en fraai begroeid met grillige korstmossen, kleine rozetvormige varens en het fijne, sierlijke venus-haar dat zacht trilde in den stofregen van 't vallend beekwater. Hooger op begon het overhangend kreupelhout en doornig braam-struweel, slechts nu en dan werden de hoogere bergwanden zichtbaar met de knoestige wortelvoeten van zware dennen en beuken.

Er kwam geen einde aan dat paadje. Het wond zich aldoor op den bodem van 't ravijn, het beekje volgend, soms met een paar steenen overgaand, en weer voortgezet aan den anderen oever. En het werd al stiller tusschen de bergen, de blauwe lucht omhoog kwam nog maar zeldzaam te zien, en het zonlicht drong nog maar schemerig door 't loof van lijsterbes en hazelaar. Hooge vingerhoedskruiden, met roode of gele klokjesreien, keken met hun giftige blikken als dreigend uit de schaduwige diepten van het struikgewas, op den kleinen Johannes neer.

Waar was hij? Hij voelde een ontroering, half angstig, half heerlijk. Hier was 't als in Windekind's wonderland.

Hij liep maar door, al maar door, niet begrijpend hoe het zoo lang kon duren eer er verandering kwam. Hij werd moe en nu gansch angstig.

Vaag en onbestemd begon er nu een geluid in de groote stilte te ontstaan. 't Scheen eerst of het brommen en ruischen was van zijn bloed, en 't kloppen van zijn hartpols in de ooren. Maar het werd al duidelijker en sterker. Een geruisch, gestadig en gelijkmatig, daartusschen door een somber dreunen, als aanhoudende donder of zeebranding - en ook een hooger toon, nu en dan bij vlagen aangalmend, als klokgelui bij harden wind.

En hoor! dat was een zwaar geluid als een schot, dat den grond deed sidderen.

Johannes liep gejaagd door en keek rond. Maar er was geen wind, alle looverkens, alle halmen waren doodstil. Het watergeruisch alleen, het watergeruisch werd sterker.

Toen zag hij voor zich een kleinen waterval, die maakte het ruischen. De beek vloot over een rotsmuur heen en kletterde neer tusschen de varens. Het pad scheen dood te loopen, zich te verliezen in 't donker.

Achter den waterval, door 't blanke vocht als door een gordijn verborgen, was een grot en daarin ging het pad verder.

En nu hoorde Johannes duidelijk de geluiden als uit de aarde voortkomen. Het diepe dreunen, de korte donderslagen nu en dan, en het klokgegalm, onophoudelijk en regelmatig.

Hij zat neer aan den weg in groote aandoening, hijgend van 't snelle gaan, en staarde door den watersluier in de koele, donkere grot. Zoo zat hij lang, luisterend, weifelend, niet wetend of hij zich verder zou wagen of omkeeren.

En langzamerhand, langzamerhand begon een groote raadselige droefheid hem te bevangen. Hij zag ook hoe de nevel stil opsteeg uit het dal en een dichte grauwe wolkmassa het blijde zonlicht zwijgend onderkroop.

Toen hoorde hij naast zich een klein geluidje, een zacht droevig zuchten, een klein zacht jammeren, een radeloos snikken.

En op den rotssteen naast hem zag hij zijn vriendje Wistik zitten. Hij keek hem recht op 't kale kruintje, met de dunne grijze haartjes. Want 't arme ventje had zijn roode mutsje afgenomen en hield dat met beide handjes voor zijn gezicht. En daarin snikte en snotterde hij, alsof zijn hartje breken moest, zoodat de tranen tappelings van zijn lang puntbaardje op den bodem dropen.

- ‘Wistik!’ - riep Johannes vol deernis en ontroering. ‘Wat is er dan, mijn vriendje, mijn goeie mannetje, wat is er dan?’ -

Maar Wistik schudde het hoofd en kon niets uitbrengen van 't schreien.

Eindelijk vermande hij zich, nam zijn mutsje van 't gelaat en zette het, kletsnat van de tranen, op zijn hoofd. Toen gleed hij, met bedwongen hikken en snikken, van zijn zitplaats af en stapte op de steenen in de beek. Daar greep hij met beide handjes den schitterenden sluier van vallend water, maakte er een breede scheur in, wendde zijn behuild gezichtje om en wenkte Johannes zwijgend hem te volgen.

Deze ging in de donkere spleet, en kwam droog binnen, terwijl Wistik het water vaneen hield. Geen

spatje was op zijn hoofd. Toen gingen zij verder in den spelonk. Wistik vooraan, want die was gewend in duister en kende den weg. Johannes volgde, hem bij zijn rokje houdend.

Het was volslagen donker en zoo bleef het langen tijd, terwijl zij voortgingen op effen, harden weg, merkbaar benedenwaarts.

Rondom werden de sombere geluiden sterker en sterker. Het gedreun, de donderslagen, het klokgegalm. - Dit alles overstemde nu het watergeruisch.

Daar scheen licht in de verte. Een grauwe schemering, vaal als mistig morgenlicht. De dag scheen binnen en deed de natte steenen glimmen met blanken schijn. Een geweldig donderend geraas drong nu dóór in den rotsgang. Ook het loeien en gieren van stormwind kwam te hooren.

Toen stonden zij buiten, in een somberen dag. Rondom was niets te zien als een woestenij van geweldige rotsklompen, grijs en door water verweerd, geen plant, geen grashalm groeide er tusschen.

Vlak vóór hen brulde en raasde een woedende zee met hooge brandingsgolven. Telkens zag Johannes het witte schuim hoog opstuiven, groote lillende vlokken werden er afgerukt, en door den storm van rots op rots gejaagd.

Langs den hemel joegen zwartgrauwe wolken, als

verrafelde lappen, zich vervormend in vliegende vaart. Ze scheerden dicht over de kokende zee, en de witte damp die van de zware brekers afstoof, scheen hen bijna te bereiken. Als de branding op de rotsen sloeg, sidderde de bodem, en de wind huilde, gierde en floot tusschen de spleten en kloven als het gillen van een mensch in vertwijfeling of het janken van een hond tegen de maan.

Als de donkere wolk-vachten even scheurden kwam een angstig-bleeke avondhemel te zien.

Benauwd door den hevigen wind, verblind door 't schuim, school Johannes met Wistik in de luwte van een rots en overzag het barre land.

Het scheen avond. Boven de zee, maar aan den uitersten linkerhoek, waar Johannes het nimmer zag, was het zonlicht merkbaar. En één oogenblik zag men het zonnegelaat zelf, droevig en bloedrood, niet ver meer van de kim. Als gloeiende koperen schoren stonden stralen-pijlers onder haar, door de wolkgaten, op zee.

En aan de andere zijde, heel hoog, kwam nu en dan aan den bleeken hemel het nog veel bleekere maangelaat, doodelijk bleek, hopeloos droevig, roerloos en gelaten, tusschen de verwoedde wolken-benden te voorschijn.

In onbeschrijfelijke beklemming zag Johannes zijn vriendje aan:

- ‘Wistik! - wat is dit toch? - waar zijn wij? - wat gebeurt er? - Wistik?’ -

Maar Wistik schudde het hoofd, hief zijn gezwollen oogjes op en zijn gesloten vuistjes ten hemel, in stomme smart.

Boven het geraas van wind en zee klonken nog de zware geluiden, als kanonschoten of ontploffingen, en het galmen eener klok. Johannes zag om. Achter hem stond het gebergte, zwart en dreigend, den hemelhoogen kop trotsch vóórhoudend aan de razende wolken-driften, zoodat ze zich mijlenhoog opstuwden tot een zwarte gebalde massa. Daarin bliksemde het telkens met blauwigen glans, en dan klonken de vreeselijke donderslagen. En als een der hoogste toppen vrij kwam uit zijn nevelmantel, zag Johannes die in vuur staan, met gestadigen oranjegloed, die aldoor sterker en witter werd.

Het klokkengelui kwam van de gansche landzijde, onbestemd, alsof honderdduizend kathedralen hun klokken in ééne maat lieten luiden.

Toen gingen Wistik en Johannes op weg, landinwaarts, klouterend over de ruwe steenen, elkaar vasthoudend in den wilden wind. De zee donderde nog heviger en de wind gierde als in de uiterste razernij, als een krankzinnig gevangene die aan zijn tralies rukt.

- ‘Het baat niet!’ jammerde Wistik, ‘het baat niet. Hij is dood! - dood! - dood!’ -

Toen hoorde Johannes den wind spreken, zooals hij vroeger bloemen en dieren had hooren spreken.

- ‘Hij zal leven!’ schreeuwde de Wind, ‘ik wil niet dat hij sterft.’ -

En de Zee sprak: ‘Ik zal ze vernielen die hem bedreigen. Ik zal zijn vijanden verslinden. Ik zal de bergen tot gruis slaan en alle dieren verzwelgen.’

Toen sprak het Gebergte: ‘Het is te laat. De tijden zijn vervuld. Hij is gestorven.’

Nu hoorde Johannes wat de klokken galmden. Zij riepen over de gansche aarde en in den donkeren hemel:

‘Pan is gestorven! Pan is gestorven!’

En de bleeke Maan sprak, zacht en klagelijk: ‘Wee, arme aarde, waar is uw schoonheid? Nu zullen wij weenen, weenen, weenen.’

Eindelijk sprak ook de Zon: ‘Het eeuwige keert niet. Een nieuwe dag volgt. Berust.’ -

En eensklaps werd het stil, bladstil. De wind legde zich plotseling. De lucht werd zoo bewegingloos, dat de iriseerende schuimbellen heen en weder zweefden, als in onzekerheid waar neer te strijken.

Een ontzettend zwijgen drukte het gansche, doodsche land.

Alleen de woeste zee kon zoo spoedig niet tot bedaren komen, en donderde nog in zware deining op de kust.

Maar toen ook werd zij stil en vlak, zoo vlak dat maan en zon in ongebogen beeld weerkaatsten, als op kwikzilver.

De donder boven den vulkaan verstomde en alles wachtte. Maar de klokken galmden dóór, luid en duidelijk: ‘Pan is dood! Pan is dood!’

Nu vormden de wolken een donkere, wollige laag, een zacht, zwart rouwfloers boven de bergen. Daaruit viel loodrecht een fijne regen neer, als schreide de hemel stille tranen.

Boven de zee was de lucht helder, en maan en avondster stonden blank aan groenachtig bleeken hemel. De roode zon, gloeiend in wolkelooze sfeer, naderde de kimme. Toen Johannes van de zon zich afwendde en naar 't gebergte zag, nu door grijzen regen besluierd, omcirkelde een ontzaglijke dubbele regenboog met zijn luide kleuren het vale land.

Daar naderde, uit een diepe vallei, die de bergen als een zwaardhouw kliefde en aan wier wanden Johannes donkere wouden meende te onderscheiden - een lange, trage stoet.

Vreemde, schaduwige gestalten fladderden en zwierden als groote nachtvlinders voorop en vlogen geruischloos en spokig bezijden.

Dan kwamen reusachtige dieren met zwaren voorzichtigen tred, olifanten met zwaaiende trompen, op-en-

neer deinende bonkige hoofden en schuifelende huid, - neushoorns met neergebogen kop en flikkerend kwaadaardige oogen, - snuivende nijlpaarden, met hun waterige, wreede blikken, vadsige grimmige ondieren, met flabbige vleeschbuiken op dunne pootpilaartjes, - de slangen kwamen aanglijden, kleinen en grooten, in zig-zag over de aarde, als een wriemelende vloed, - kudden herten, en antelopen en gazellen, allen angstig en schichtig en elkaar verdringend, - troepen buffels en runderen, stuwend en hortend - leeuwen en tijgers, nu eens sluipend, dan weer met slanke sprongen boven den woelenden trein uit, als opgejaagde vischjes springen boven golvend water - en om den stoet heen duizende en duizende vogels, sommigen met zwaren langzamen vleugelslag, telkens nederstrijkend op de rotsen ter zijde, anderen zonder ophouden heen en wéér, op en néér zwierend en zwenkend - eindelijk myriaden insecten, kevers en vliegen en bijen en vlinders, als groote wolken, grijs en blank en veelkleurig, rusteloos in beweging.

En al wat geluid kon geven in deze menigte klaagde op zijne wijze. Luidst klonk het benauwde, gesmoorde loeien der runderen, het huilen en janken der wolven en hyena's, het schrille trillende ‘oeloeloe’ der uilen.

Het geheel was als één massa van droef geluid, een hoog jammergeklag en wee-geroep, boven een gestadig somber gonzen en brommen uitstijgend.

- ‘Dit is nog maar de voorhoede,’ zei Wistik, wiens wanhoop een weinig bedaarde door 't gezicht van dit levendige schouwspel. ‘Dit zijn nog maar de dieren. Nu komen de diergeesten.’

In een groote ruimte, eerbiedig door alle dieren geschuwd, kwamen toen een schaar zeldzame en wonderbare gestalten. Ze hadden allen dier-vormen, maar grooter en beter voltooid. Ook zagen zij veel schranderder en trotscher - en bewogen zich niet door poot of vleugel, maar zwevend als schimmen, terwijl hun oogen en koppen licht schenen te stralen, als de zee in donkere nachten.

- ‘Kom naderbij,’ zei Wistik. ‘Zij kennen ons.’

En werkelijk was het Johannes alsof de dier-geesten hem groetten, ernstig en droevig. Maar alleen de hem bekende dieren, uit zijn vaderland. En het trof hem dat het de schoonste en grootste waren, die toch niet als de hoogste door den mensch worden geteld.

- ‘O zie, Wistik! zijn dat de vlindergeesten? Wat zijn die schoon en groot.’

Het waren heerlijke wezens, groot als een huis, met stralende oogen, zuivere lijf- en wiekversiering in schitterende kleuren. Maar ze sleepten nu allen hun vleugels alsof ze nat waren, en zagen Johannes ernstig en zwijgend aan.

- ‘Zijn er ook plantengeesten, Wistik?’ -

- ‘O ja! Johannes, maar ze zijn zeer groot en vaag en vluchtig, zie maar, daar zweven ze.’

En Wistik wees hem de ijle, nevelige gestalten die Johannes allereerst had gezien, vóór den stoet.

- ‘Nu komt hij! Nu komt hij! Ach! ach! ach!’ riep Wistik, nam zijn mutsje af en begon opnieuw te schreien.

Met zacht en droef klaaggezang, omstuwd door schreiende nimfjes, die elkanders schouders met de armen omstrengeld hielden en wier verwelkte bloemkransen en lange haren dropen van regen, kwam de groote baar van ruwe stammen, waarop vader Pan lag, bedolven onder klimop, papaver en violen. Jonge, bultig-gespierde fauns droegen hem, hun rood gelaat verwrongen van bedwongen snikken onder 't torsen. Een drom ernstige kentauren reed achteraan, kop op de borst, stom en sleepvoetend, nu en dan met de grove vuisten hun tronk en flanken slaande, dat het klonk als trommen.

Een eekhoorntje lag op Pan's ruige borst ineengerold, als wilde 't hem niet verlaten, een roodborstje zat bij zijn oor en kweelde, kweelde zonder ophouden, weemoedig en geduldig, in de vage hoop, dat hij nog hooren zou. Maar het groote, goedige gelaat met den breeden glimlach bleef onbeweeglijk.

Toen Johannes dat zag, en zijn goeden vader Pan herkende, barstte hij ook uit in tranen, die bleven vloeien zonder ophouden.

- ‘Nu komen de monsters,’ fluisterde Wistik. ‘De monsters der voorwereld.’

Hu! dat was een ijsbaarlijk schouwspel. Gedrochten en draken, grooter dan tien olifanten, met verschrikkelijke hoorns en tanden en gedoornde pantsers, geweldig lange halzen, waarop een kleine kop met groote, domme oogen en scherpe tanden, en vale, grijsgroene en zwarte kleuren, soms heftig rood of smaragd-groengespikkeld op de dikgeplooide, knobbelige of slijmiggladde huid - die trokken nu voorbij, met logge sprongen of slepend lijf, meestal stom - soms met grof, wijdklinkend, kort-uitgestooten gejank. En zonderlinge beesten als reusachtige vleermuizen met haakbek en gekromde klauwen, zwierven met hun zwart-en-gele vlerken door de lucht, in plompe, klapperende vlucht.

Als eindelijk de gansche schare aan het wijde rotsenstrand was gekomen, cirkelden op het spiegelblanke zeevlak duizende en duizende kleine en groote kringen dooreen, zoover men kon zien, de snelle dolfijnen sprongen in sierlijke bogen uit en in het water, de spitse rugvinnen van haaien en bruinvisschen sneden lijnrecht en vliedend-snel het effen oppervlak, wijd uiteenloopende voren achterlatend, en bruisend stuwden geweldige zwart-glinsterende walvischkoppen het water voor zich uit, witte damp-stralen opspuitend met een geblaas als ontsnappenden stoom.

De zon raakte den horizon, de regen staakte, de nevelen trokken weg, zoodat meerdere sterren zichtbaar werden. Boven den krater in 't gebergte stond een donkere rookpluim, daaronder gloeide het vuur nu witziedend, zonder gedruisch.

Toen werd al het levende geraas zwakker en zwakker, - tot niet meer dan een dof jammeren en zuchten hoorbaar was. Eindelijk gansche stilte.

Pan's doodbaar stond aan den oever der zee, al het levende rondom.

De roode zonnestralen beschenen het groote lijk, de boomstammen waarop het rustte, en de donkere hoopen welkend loof en bloemen. Maar ook schoten ze fonkelend omhoog naar het verheven gebergte, en brandden daar machtig op het strenge basalt.

Wistik staarde met groote wijd-open oogen en een bleek ontdaan gezichtje naar den rood-glanzenden bergtop en riep met gesmoorde stem.

- ‘Knielen! Johannes, knielen! Zij komt. Onze heilige moeder komt.’ -

Bevend van ontzag schouwde Johannes op.

Wat hij zag kon hij aanvankelijk niet duiden. Was het een wolk, blauwig wit? Maar hoe, was die niet rood in het avondgloeien? Was het een gletscher? Maar zie! het blauw-en-witte kwam afdalen, als een

sneeuw-lawine. Scherp blauw-lichtend afgeteekend op de roode bergwanden.

Toen scheen hem dat de dalende dampwolk zich deelde. Het linker deel, het grootste, was donkerder, blauw en blauwig groen. Het rechter deel glanzend wit.

Nu zag hij duidelijk. Het waren twee gestalten in blinkende, zelf-lichtende gewaden. Hun licht werd door den avond-zonneglans niet verdoofd. Groen straalde het gewaad der grootste, maar om haar hoofd was een aureool van hemelsblauw licht. De andere had witglanzende kleederen.

Zij waren zoo groot en ontzaglijk, dat zij van de bergen zweefden in een oogwenk, als een duif van een beukentop neerstrijkt op den akker.

Toen zij bij de doodsbaar stonden, zag Johannes de grootste in 't gelaat, en toen wist hij dat het hem vertrouwd en dierbaar was als dat van een moeder. Het was zijn moeder, moeder Aarde.

Zij schouwde op den doode, en zegende hem, zij schouwde op al het levende en peinsde, toen schouwde zij in het zonnegelaat, eer het verdween, en glimlachte.

Zich omwendend naar de vulkaan, wenkte zij. De wand des kraters spleet met donderend gekraak en de ziedende lavastroom schoot neer als een bliksem.

Daarna werd alles nacht en damp en duisternis voor Johannes. Hij zag de lijkbaar in vuur, verteerd tot

brandstapel, en de dikke, zwarte rook hem omwalmen.

Maar hij zag ook, laatst van alles, de wit-blinkende gestalte, die naast moeder Aarde ging, hoog uitstralen boven nacht en smook. Hij zag hem tot zich naderen en zijn glinsterend gezicht over zich heenbuigen totdat het den ganschen hemel innam.

Toen herkende hij zijnen Geleider.